

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk na lata 2024-2027 z perspektywą na lata 2028-2031

Jedlińsk 2024

**„Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk
na lata 2024-2027 z perspektywą na lata 2028-2031”**

opracowany przez:

PPUH „BaSz” mgr inż. Bartosz Szymusik

26-200 Końskie ul. Polna 72

tel./fax: 41 372 49 75

e-mail: basz@post.pl

www.basz.pl

przy współpracy:

Urzędu Gminy Jedlińsk

Spis treści

PRZEDMIOT I ZAKRES OPRACOWANIA.....	8
PODSTAWY I CEL OPRACOWANIA.....	9
METODYKA OPRACOWANIA PROGRAMU.....	10
I. GMINA JEDLIŃSK	12
1.1. Ogólna charakterystyka	12
1.1.1. Dane administracyjne.....	12
1.1.2. Rzeźba terenu i geologia	14
1.1.3. Warunki klimatyczne	15
1.1.4. Hydrografia.....	15
1.2. Uwarunkowania społeczne i gospodarcze Gminy Jedlińsk	15
1.2.1. Demografia	15
1.2.2. Mieszkalnictwo	18
1.2.3. Infrastruktura techniczna	19
1.2.4. Gospodarka	22
1.2.5. Rolnictwo.....	23
1.2.6. Energia odnawialna	24
II. DZIAŁANIA SAMORZĄDU W LATACH 2018-2022	28
2.1. Dochody i wydatki budżetu gminy	28
2.2. Dotychczasowe działania z zakresu ochrony środowiska i ocena realizowanej polityki ekologicznej gminy	29
III. OCENA STANU ŚRODOWISKA W POSZCZEGÓLNYCH OBSZARACH PRZYSZŁEJ INTERWENCJI.....	31
3.1. Ochrona klimatu i jakości powietrza	31
3.1.1. Przepisy prawne	31
3.1.2. Źródła zanieczyszczeń powietrza.....	31
3.1.3. Pomiary zanieczyszczenia powietrza.....	32
3.1.4. Podsumowanie	35
3.2. Zagrożenia hałasem	36
3.2.1. Źródła hałasu	37
3.2.2. Pomiary hałasu	38
3.2.3. Podsumowanie	39
3.3. Pola elektromagnetyczne	40
3.4. Gospodarowanie wodami.....	41
3.4.1. Wody powierzchniowe	41
3.4.2. Wody podziemne	45

3.4.3. Gospodarka wodno – ściekowa.....	47
3.4.3.1. Sieć wodociągowa	48
3.4.3.2. Sieć kanalizacyjna	49
3.4.3.3. Główne źródła zanieczyszczeń	50
3.4.3.4. Podsumowanie	50
3.5. Surowce mineralne	50
3.5.1. Surowce naturalne gminy.....	51
3.6. Gleby.....	51
3.6.1. Typy gleb	51
3.6.2. Odczyn gleb	51
3.6.3. Użytkowanie rolnicze gleb.....	52
3.6.4. Podsumowanie	52
3.7. Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	53
3.7.1. Odpady komunalne	53
3.7.2. Odpady niebezpieczne	55
3.7.3. Odpady z sektora gospodarczego.....	56
3.7.4. Podsumowanie	56
3.8. Zasoby przyrodnicze	56
3.8.1. Stan zasobów przyrody	56
3.8.2. Obszary chronione lub cenne przyrodniczo	57
3.8.3. Podsumowanie	58
3.9. Zagrożenia poważnymi awariami	58
IV. ADAPTACJA DO ZMIAN KLIMATU	59
V. NADZWYCZAJNE ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA	64
5.1. Zagrożenia pożarowe.....	64
5.2. Zagrożenia naturalne	64
5.3. Zagrożenie powodzią.....	65
5.4. Susze	65
5.5. Nadzwyczajne zagrożenia środowiska w poszczególnych obszarach interwencji	65
VI. DZIAŁANIA EDUKACYJNE	68
VII. MONITORING ŚRODOWISKA.....	70
XIII. ANALIZA ZGODNOŚCI PROGRAMU Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI NA POZIOMIE KRAJOWYM, WOJEWÓDZKIM I POWIATOWYM	73
8.1. Analiza zgodności programu z dokumentami strategicznymi na poziomie krajowym	73
8.2. Analiza zgodności programu z dokumentami strategicznymi na poziomie wojewódzkim.....	78

8.3. Analiza zgodności programu z dokumentami strategicznymi na poziomie powiatowym	80
IX. ANALIZA SWOT	82
X. CELE, KIERUNKI INTERWENCJI ORAZ ZADANIA I ICH FINANSOWANIE	85
XI. ZARZĄDZANIE OCHRONĄ ŚRODOWISKA	103
11.1. Ogólne zasady zarządzania ochroną środowiska	103
11.2. Propozycje rozwiązań służących zapobieganiu, ograniczaniu lub kompensacji przyrodniczej negatywnych oddziaływań na środowisko w związku z realizacją projektu POŚ.....	103
XII. WDRAŻANIE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY JEDLIŃSK	106
12.1. Środki finansowe na realizację "Programu..."	106
XIII. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM	109

Spis tabel

Tabela 1. Liczba ludności gminy na przestrzeni lat 2018-2023	15
Tabela 2. Gęstość zaludnienia w latach 2018-2023	16
Tabela 3. Ludność gminy Jedlińsk według ekonomicznych grup wiekowych w latach 2018-2023	17
Tabela 4. Wielkość zasobów mieszkaniowych w gminie Jedlińsk w latach 2018-2022	18
Tabela 5. Budownictwo mieszkaniowe na terenie gminy w latach 2018-2023	19
Tabela 6. Standardy zaspokajania potrzeb w zakresie mieszkalnictwa – tabela porównawcza (dane z 2022r.) ..	19
Tabela 7. Sieć gazowa na terenie gminy	20
Tabela 8. Nowo zarejestrowane oraz wyrejestrowane podmioty gospodarcze w gminie Jedlińsk w latach 2018-2023	22
Tabela 9. Podmioty gospodarki narodowej w gminie Jedlińsk według sekcji w 2023r.	22
Tabela 10. Podmioty gospodarcze na terenie gminy Jedlińsk – dane za 2023 rok	23
Tabela 11. Zestawienie podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy Jedlińsk w 2023 roku według wielkości, tj. zatrudnionych osób	23
Tabela 12. Gospodarstwa rolne według grup obszarowych	24
Tabela 13. Dochody i wydatki budżetu gminy Jedlińsk w latach 2018-2022	28
Tabela 14. Dochody i wydatki z budżetu gminy Jedlińsk w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2018-2022...	28
Tabela 15. Ważniejsze inwestycje w zakresie ochrony środowiska realizowane w gminie Jedlińsk	29
Tabela 16. Klasy stref i wymagane działania w zależności od poziomów stężeń zanieczyszczenia uzyskanych w rocznej ocenie jakości powietrza, dla przypadków gdy dla zanieczyszczenia jest określony poziom dopuszczalny ¹⁾	32
Tabela 17. Klasy stref i oczekiwane działania w zależności od poziomów stężeń zanieczyszczenia, uzyskanych w rocznej ocenie jakości powietrza, dla przypadków gdy dla zanieczyszczenia jest określony poziom docelowy ¹⁾ ..	33
Tabela 18. Klasy stref i oczekiwane działania w zależności od poziomów stężeń ozonu, z uwzględnieniem poziomu celu długoterminowego	33
Tabela 19. Wynikowe klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia (z uwzględnieniem krajowych norm dla uzdrowisk)	34
Tabela 20. Klasyfikacja strefy mazowieckiej według parametrów, z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych dla ochrony roślin	34
Tabela 21. Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku	36
Tabela 22. Pomiary promieniowania elektromagnetycznego na terenie miasta Radom	40
Tabela 23. Charakterystyka jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) rzecznych obejmujących teren gminy Jedlińsk	43
Tabela 24. Wyniki badań rzeki Radomka, Tymianka i Mleczna w badanych punktach pomiarowych w roku 2022	44
Tabela 25. Dane o działalności oczyszczalni ścieków w Jedlińsku	45
Tabela 26. Charakterystyka JCWPd obejmujących teren gminy Jedlińsk	46
Tabela 27. Stan sieci wodociągowej w gminie Jedlińsk w latach 2018-2022	48
Tabela 28. Eksploatacja sieci wodociągowej w gminie Jedlińsk w latach 2018-2022	49
Tabela 29. Stan sieci kanalizacyjnej w gminie Jedlińsk w latach 2018-2022	49
Tabela 30. Gospodarka ściekami na terenie gminy Jedlińsk w latach 2018-2023	50
Tabela 31. Zasoby kopalin w gminie Jedlińsk	51
Tabela 32. Dane o gospodarstwach rolnych w gminie Jedlińsk	52
Tabela 33. Ilość odpadów zebranych z terenu gminy Jedlińsk w latach 2021-2023	54
Tabela 34. Ilości odpadów komunalnych i innych zebranych w PSZOK w Jedlińsku w latach 2021-2023	55
Tabela 35. Ilość zebranych odpadów azbestowych w gminie Jedlińsk w latach 2020-2023	56
Tabela 36. Lesistość gminy Jedlińsk w latach 2018-2023	57
Tabela 37. Charakterystyka form ochrony przyrody na terenie gminy Jedlińsk	57
Tabela 38. Negatywne konsekwencje zmian klimatu określone w Polityce Ekologicznej Państwa 2030	60
Tabela 39. Nadzwyczajne zagrożenia środowiska w poszczególnych obszarach interwencji na terenie gminy Jedlińsk	66
Tabela 40. Działania edukacyjne w poszczególnych obszarach interwencji na terenie gminy Jedlińsk	68
Tabela 41. Harmonogram działań monitorujących "Program..."	70
Tabela 42. Wskaźniki monitorowania "Programu..."	71

Tabela 43. Zadania zaplanowane w POŚ powiązane z celami i kierunkami wskazanymi w krajowych dokumentach strategicznych	73
Tabela 44. Zadania zaplanowane w POŚ powiązane z celami i kierunkami wskazanymi w wojewódzkich dokumentach strategicznych	78
Tabela 45. Zadania zaplanowane w POŚ powiązane z celami i kierunkami wskazanymi w powiatowych dokumentach strategicznych	80
Tabela 46. Analiza SWOT w poszczególnych obszarach interwencji.....	82
Tabela 47. Cele, kierunki interwencji oraz zadania	86
Tabela 48. Harmonogram realizacji zadań wraz z ich finansowaniem planowanych do realizacji w latach 2024-2031	95

Spis wykresów

Wykres 1. Dynamika zmian liczby mieszkańców gminy Jedlińsk w latach 2018-2023	16
Wykres 2. Ludność gminy Jedlińsk według ekonomicznych grup wiekowych	17
Wykres 3. Wskaźniki przyrostu naturalnego i salda migracji w liczbach naturalnych na terenie gminy Jedlińsk w latach 2018-2023	17
Wykres 4. Dochody i wydatki budżetu gminy Jedlińsk.....	28

Spis rysunków

Rysunek 1. Położenie administracyjne Gminy Jedlińsk w powiecie radomskim	13
Rysunek 2. Mapa Gminy Jedlińsk	14
Rysunek 3. Jednolite części wód powierzchniowych obejmujące teren gminy Jedlińsk.....	42
Rysunek 4. Lokalizacja gminy Jedlińsk względem Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (Nr 405 i Nr 215)...	46
Rysunek 5. Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi na terenie gminy Jedlińsk.....	65

PRZEDMIOT I ZAKRES OPRACOWANIA

Przedmiotem opracowania jest Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk na lata 2024-2027 z perspektywą na lata 2028-2031.

Podstawą prawną opracowania Programu Ochrony Środowiska jest ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo Ochrony Środowiska (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 54 ze zm.), a w szczególności:

- Art. 17. 1. Organ wykonawczy województwa, powiatu i gminy, w celu realizacji polityki ochrony środowiska, sporządza odpowiednio wojewódzkie, powiatowe i gminne programy ochrony środowiska, uwzględniając cele zawarte w strategiach, programach i dokumentach programowych, o których mowa w art. 14 ust. 1.
- Art. 18. 1. Programy, o których mowa w art. 17 ust. 1, uchwała odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu albo rada gminy. 2. Z wykonania programów organ wykonawczy województwa, powiatu i gminy sporządza co 2 lata raporty, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.

Poprzedni „Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk na lata 2018-2021 z perspektywą na lata 2022-2025” przyjęty został Uchwałą Nr XLVI/55/2018 Rady Gminy Jedlińsk z dnia 26.09.2018r.

W programie uwzględnione zostały wymagania także innych dokumentów strategicznych wyższego szczebla (powiatowych, wojewódzkich i krajowych), określono rodzaj i harmonogram działań proekologicznych, środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe.

„Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk...” stanowi opracowanie, które ma za zadanie umożliwienie kompleksowego i efektywnego zarządzania ochroną środowiska. Ma on zapewnić niezbędną koordynację działań proekologicznych w gminie, przyczynić się do rozwiązania istniejących problemów w tym zakresie, a także ukierunkować podejmowane przeciwdziałania mogącym pojawić się w przyszłości zagrożeniom.

W "Programie..." uwzględniono zagadnienia z zakresu ochrony środowiska i dziedzin bezpośrednio powiązanych, co powinno dopomóc we właściwym ukierunkowaniu działań zmierzających do zrównoważonego rozwoju gminy.

PODSTAWY I CEL OPRACOWANIA

Powszechne zainteresowanie problematyką ochrony środowiska wymaga opracowywania syntetycznych dokumentów, które zbierają informacje o stanie środowiska przyrodniczego oraz wyznaczają konkretne kierunki działań, prowadzące w konsekwencji do zrównoważonego rozwoju obszaru. Bardzo ważne jest, aby prowadzić ciągłą aktualizację zamierzonych celów, dostosowywać je do aktualnej sytuacji i badać ich stopień wykonania.

Sporządzanie Programów Ochrony Środowiska dla kolejnych szczebli administracji samorządowej, umożliwi najbardziej efektywną ochronę środowiska przyrodniczego. Ochrona środowiska przyrodniczego jest jedną z głównych dróg do osiągnięcia zrównoważonego rozwoju, czyli osiągnięcia ładu ekologicznego, społecznego, ekonomicznego (gospodarczego) oraz przestrzennego.

Celem aktualizacji Programu jest przedstawienie wytycznych do racjonalnych działań programowych na dalsze lata i poprawa stanu środowiska przyrodniczego gminy Jedlińsk. Zawarte w nim rozwiązania organizacyjne oraz logistyczno-techniczne przyczynią się do właściwego, zgodnego z zasadą zrównoważonego rozwoju gospodarowania zasobami przyrodniczymi.

Najistotniejsze cele i kierunki działań w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego i ochrony środowiska określone dla gminy Jedlińsk dotyczą:

- racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych (zmniejszenia zużycia energii, surowców i materiałów, wzrostu udziału wykorzystywanych zasobów odnawialnych),
- ochrony powietrza (zapewnienia wysokiej jakości powietrza, redukcji emisji gazów i pyłów),
- ochrony przed hałasem (zminimalizowania uciążliwego hałasu),
- ochrony przed promieniowaniem elektromagnetycznym,
- ochrony wód (zapewnienia odpowiedniej jakości użytkowej wód, racjonalizacji zużycia wody, właściwej gospodarki wodno-ściekowej),
- ochrony gleb,
- ochrony zasobów przyrodniczych (zachowania zasobów przyrodniczych z uwzględnieniem ich różnorodności oraz rozwoju zasobów leśnych, racjonalnej eksploatacji lasów),
- prowadzenia skutecznej akcji edukacyjno-informacyjnej, gwarantującej powodzenie realizacji wyżej wymienionych działań.

METODYKA OPRACOWANIA PROGRAMU

Program Ochrony Środowiska dla gminy Jedlińsk został opracowany zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi oraz „Wytycznymi do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska” wydanymi przez Ministerstwo Środowiska w 2015 roku i Załącznikiem do ww. wytycznych opracowanym w styczniu 2020 r.

Program stanowi szczegółową diagnozę stanu środowiska przyrodniczego, określając szanse i zagrożenia, przedstawia konkretne działania zmierzające do poprawy jego stanu. Dokument ten ustala również harmonogram realizacji zaplanowanych działań oraz przedstawia prognozę dalszych zmian w środowisku przyrodniczym gminy w odniesieniu do regionu i kraju.

Przy opracowywaniu Programu korzystano z zapisów zawartych w niżej wymienionych dokumentach:

- Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności;
- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.);
- Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej;
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku;
- Strategia „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko”;
- Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030;
- Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022;
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030;
- Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030;
- Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030;
- Polityka energetyczna Polski do 2040 roku;
- Aktualizacja Krajowego Programu Ochrony Powietrza do 2025 r. (z perspektywą do 2030r. oraz 2040 r.) – inaczej aKPOP;
- Plan Gospodarowania Wodami na obszarze dorzecza Wisły;
- Aktualizacja Programu wodno-środowiskowego kraju;
- Aktualizacja Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych;
- Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030;
- Krajowy program zapobiegania powstawaniu odpadów;
- Program oczyszczania kraju z azbestu na lata 2009-2032;
- Narodowy Program Rozwoju Gospodarki Niskoemisyjnej;
- Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej;
- Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+, Innowacyjne Mazowsze,
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego,
- Program ochrony środowiska dla Województwa Mazowieckiego do 2030 roku. Warszawa, 2022,
- Plan gospodarki odpadami dla województwa mazowieckiego 2024, Warszawa, lipiec 2018 r.,

- Uchwała nr 162/17 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 24 października 2017 r. w sprawie wprowadzenia na obszarze województwa mazowieckiego, ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw (Dz. Urz. Woj. Maz. poz. 9600) oraz Uchwała nr 59/22 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 26 kwietnia 2022 r. zmieniająca uchwałę w sprawie wprowadzenia na obszarze województwa mazowieckiego ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw,
- Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Radomskiego do roku 2030, Radom 2022 r.;
- Program ochrony środowiska dla gminy Jedlińsk na lata 2018 – 2021 z perspektywą na lata 2022–2025, Jedlińsk 2018r.;
- Strategia Rozwoju Gminy Jedlińsk na lata 2023-2030;

Niniejszy Program opiera się na dostępnej bazie danych GUS, GDOŚ w Warszawie, WIOŚ w Warszawie, Urzędu Marszałkowskiego w Warszawie, RZGW w Warszawie, Starostwa Powiatowego w Radomiu, Urzędu Gminy Jedlińsk. Przy opracowaniu Programu wykorzystano materiały i informacje uzyskane także od jednostek działających na omawianym terenie oraz na obszarze województwa mazowieckiego (zarządców dróg, eksploatorów sieci infrastruktury, przedsiębiorstw wodociągowo – kanalizacyjnych, zarządców instalacji).

I. GMINA JEDLIŃSK

1.1. Ogólna charakterystyka

1.1.1. Dane administracyjne

Gmina Jedlińsk to gmina wiejska województwa mazowieckiego, położona w północnej części powiatu radomskiego, na osi drogi ekspresowej Nr 7 Warszawa – Radom - Kraków.

Graniczy bezpośrednio z miastem Radom oraz gminami:

- Stara Błotnica i Stromiec (powiat białobrzeski),
- Głowaczów (powiat kozienicki),
- Zakrzew, Jastrzębia, Przytyk (powiat radomski).

Powierzchnia gminy wynosi 138,8 km² (13 872 ha). Ludność gminy to 14 574 mieszkańców (stan na 31.12.2023). Gęstość zaludnienia kształtuje się na poziomie około 105,1 osoby/km².

W skład gminy wchodzi 31 sołectw: Bierwce, Bierwiecka Wola, Boża Wola, Czarny Ług, Górna Wola, Gutów, Janki, Jankowice, Jedlanka, Jedlińsk, Jeziorno, Kamińsk, Klwatka Szlachecka, Klwaty, Kruszyna, Lisów, Ludwików, Mokrosęk, Narty, Nowa Wola, Nowe Zawady, Piaseczno, Piastów, Płasków, Romanów, Stare Zawady, Urbanów, Wielogóra, Wierzchowiny, Wsola, Wola Gutowska.

Gmina znajduje się w subregionie radomskim, tj. w obszarze potencjalnego oddziaływania aglomeracji miejskiej Radomia. Siedziba gminy, miejscowość Jedlińsk położona jest w odległości około 90 km na południe od Warszawy i około 10 km na północ od Radomia.

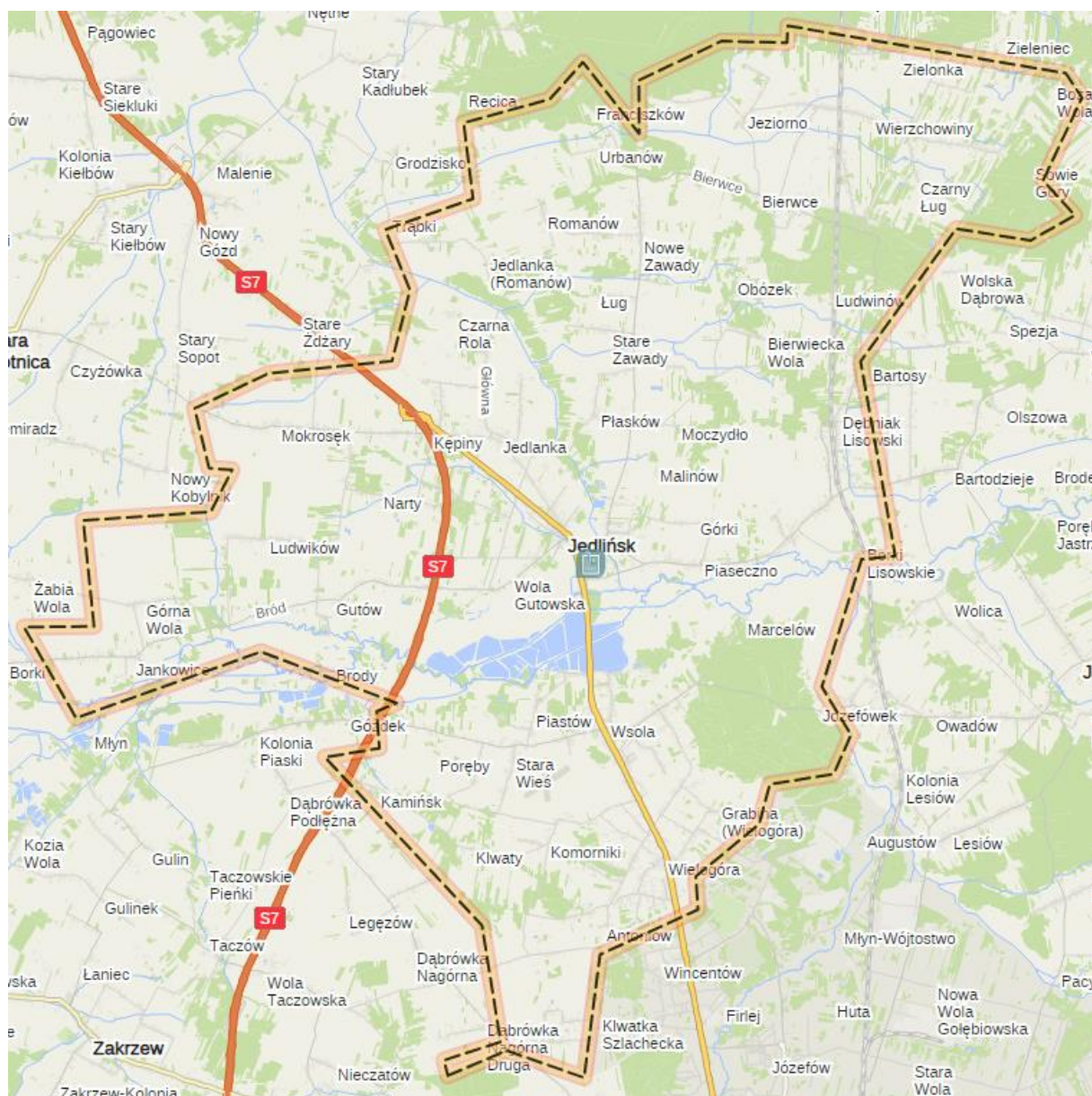
Rysunek 1. Położenie administracyjne Gminy Jedlińsk w powiecie radomskim

Źródło: <http://radom.mapapowiatu.pl/>

Gminę Jedlińsk cechuje rozwój działalności pozarolniczej oraz rozwój budownictwa mieszkaniowego, zaś położenie przy drodze ekspresowej Nr 7 sprzyja powstawaniu podmiotów gospodarczych zajmujących się produkcją, handlem oraz w coraz większym stopniu świadczeniem usług.

Rysunek 2. Mapa Gminy Jedlińsk

Źródło: <https://mapa.targeo.pl/>

1.1.2. Rzeźba terenu i geologia

Pod względem geograficznym (zgodnie z regionalizacją geograficzną J. Kondrackiego), gmina Jedlińsk położona jest w pasie Nizin Środkowopolskich, na styku makroregionu Wzniesienia Południowomazowieckie, mezoregion Równina Radomska (w południowej części gminy) oraz makroregionu Nizina Środkowomazowiecka, mezoregion Równina Kozienicka (w centralnej i północnej części). Jest to teren płaski, rozcięty doliną rzeki Radomki i jej dopływów. Największy płat wysoczyzny rozciąga się od doliny Tymianki po dolinę Radomki. Spadki terenu są niewielkie, mieszczą się w granicach do 6%. Powierzchnia wysoczyzny urozmaicona jest ciągami wydmy występujących na całym obszarze gminy z wyjątkiem części środkowo-zachodniej oraz form zbliżonych do ozów w części południowej. Najniżej położone tereny znajdują się w centralnej części gminy w dolinie Radomki.

Pod względem geologicznym obszar gminy leży na południowo-zachodnim skraju niecki brzeźnej, zwanej w tej części nieką mazowiecko-lubelską, w niewielkiej odległości na

południe od obrzeża Gór Świętokrzyskich. Najstarszymi osadami stwierdzonymi wierceniami w okolicy gminy są osady jury górnej reprezentowane przez: wapienie, margle, wapienie dolomityczne, oolitowe i organodetrytyczne, zlepy muszlowe, iłowce i mułowce margliste oraz piaskowce wapniste. Na nich położone są osady kredy: piaskowce, mułowce, iłowce, margle, wapienie i piaski glaukonitowo-fosforytowe oraz opoki i gezy. Głównymi surowcami mineralnymi występującymi na terenie gminy są piaski różnoziarniste, żwiry i sporadycznie pospółki.

1.1.3. Warunki klimatyczne

Gmina Jedlińsk leży w strefie klimatu umiarkowanie ciepłego o charakterze przejściowym. Ze względu na cechy szczególne wchodzi w skład radomskiej dzielnicy klimatycznej (według Gumińskiego). Podstawowe parametry klimatu przedstawiają się następująco:

- średnia roczna temperatura wynosi $+7,5^{\circ}\text{C}$
- średnia temperatura najcieplejszego miesiąca to $+18,5^{\circ}\text{C}$ (lipiec)
- średnia temperatura najchłodniejszego miesiąca (styczeń) waha się od -4 do -3°C
- lato termiczne (czyli okres z temperaturą powyżej 15°C) trwa około 90 dni
- okres wegetacyjny trwa około 210 dni
- okres, w którym temperatury są poniżej 0°C trwa 90 dni
- okres zalegania pokrywy śnieżnej wynosi 70 dni
- średnioroczne opady atmosferyczne nie przekraczają 600 mm, największa suma opadów przypada na okres letni (około 350 mm)
- dominują wiatry zachodnie (ze wskaźnikiem 21% czasu trwania), często występują wiatry południowo-zachodnie i północno-zachodnie.

1.1.4. Hydrografia

Hydrograficznie teren gminy położony jest w dorzeczu Wisły, w obrębie zlewni II rzędu Radomki (lewy dopływ Wisły). Rzeki tego terenu to Radomka i jej lewostronny dopływ Tymianka oraz Mleczna (część wschodniej granicy gminy). Wody powierzchniowe uzupełniają małe starorzecza, bagienne oczka śródlądowe oraz stawy rybne.

Geologicznie wody podziemne związane są z utworami: czwartorzędowymi, kredowymi i jurajskimi. Zasadnicze znaczenie dla zaopatrzenia w wodę ma poziom kredowy, a następnie górnourajski. W obrębie gminy wydzielone zostały dwa Główne Zbiorniki Wód Podziemnych: Niecka Radomska Nr 405 i Subniecka Warszawska Nr 215.

1.2. Uwarunkowania społeczne i gospodarcze Gminy Jedlińsk

1.2.1. Demografia

Gmina Jedlińsk (wg stanu na 31.12.2023r.) liczy ogółem 14 574 mieszkańców.

Tabela 1. Liczba ludności gminy na przestrzeni lat 2018-2023

Wyszczególnienie	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba mieszkańców ogółem	14 507	14 548	14 547	14 548	14 562	14 574
Mężczyźni	7 295	7 311	7 348	7 359	7 364	7 371
Kobiety	7 212	7 237	7 199	7 189	7 198	7 203

Źródło – dane GUS

Analizując liczbę ludności gminy według płci, można zaobserwować, iż nieco ponad połowę mieszkańców stanowią mężczyźni (50,6%). Współczynnik feminizacji w 2023 roku w gminie wynosił 98, co oznacza, że na 100 mężczyzn przypadało 98 kobiet (w województwie mazowieckim współczynnik ten wynosił 109).

Wskaźnik średniej gęstości zaludnienia kształtuje się na poziomie 105,1 osób/km², w okresie 2018-2023 wartość tego wskaźnika systematycznie wzrastała.

Tabela 2. Gęstość zaludnienia w latach 2018-2023

Wyszczególnienie	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Ludność na 1 km ² powierzchni gminy Jedlińsk	104,6	104,9	104,9	104,9	105,0	105,1

Źródło – dane GUS

Gminę wyróżnia duża zmienność gęstości zaludnienia. Obszarami o największym zaludnieniu i równocześnie o największej dynamice rozwoju demograficznego są sołectwa zlokalizowane w zasięgu oddziaływania drogi krajowej Nr 7 Warszawa – Radom - Kraków, są to: Jedlińsk, Wielogóra, Wsola i Jedlanka.

Wykres 1. Dynamika zmian liczby mieszkańców gminy Jedlińsk w latach 2018-2023

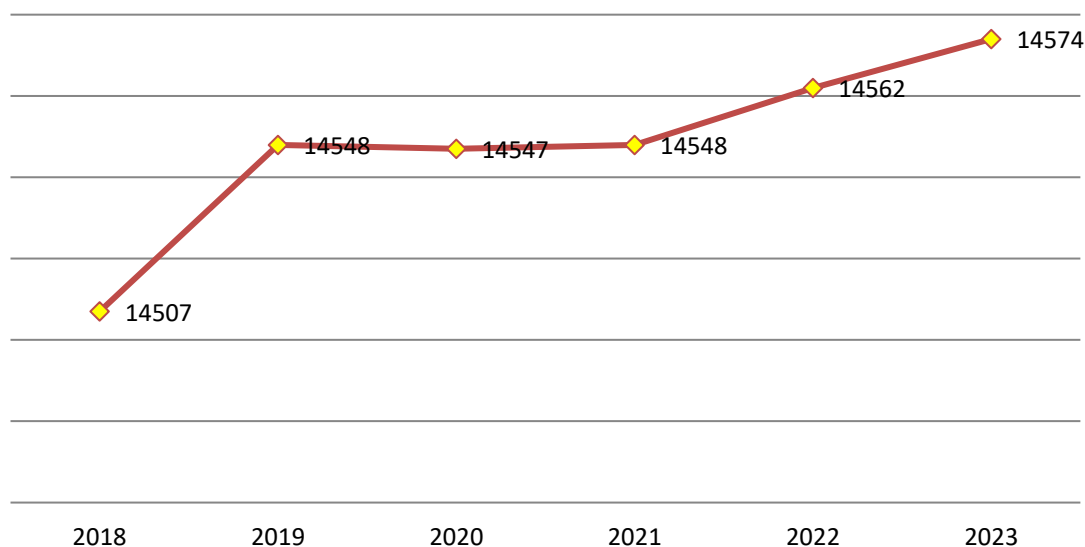
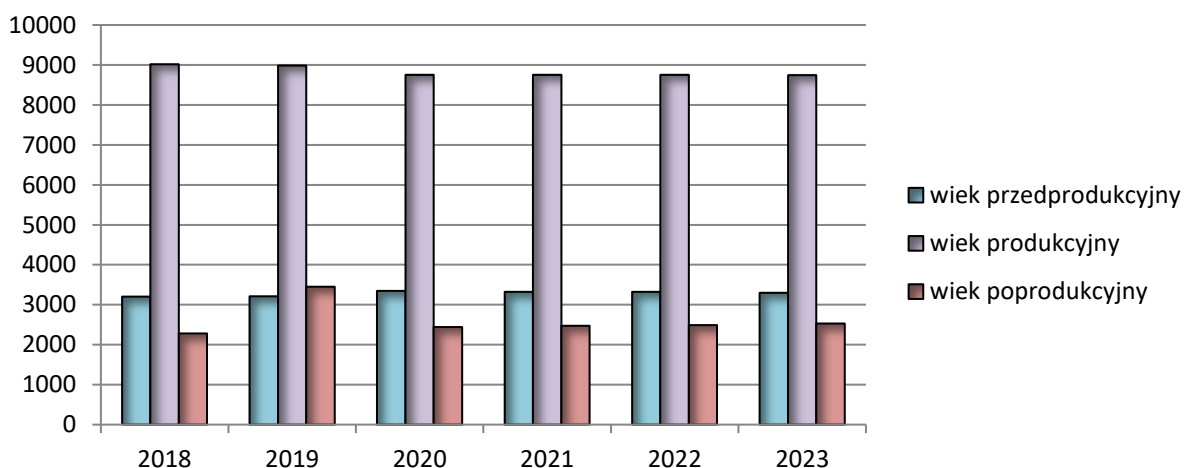

Tabela 3. Ludność gminy Jedlińsk według ekonomicznych grup wiekowych w latach 2018-2023

Wyszczególnienie	2018		2019		2020		2021		2022		2023	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Wiek przedprodukcyjny	3203	22,1	3213	22,1	3350	23,0	3324	22,8	3320	22,8	3300	22,6
Wiek produkcyjny	9020	62,2	8981	61,7	8756	60,2	8754	60,2	8749	60,1	8742	60,0
Wiek poprodukcyjny	2284	15,7	2354	16,2	2441	16,8	2470	17,0	2493	17,1	2532	17,4

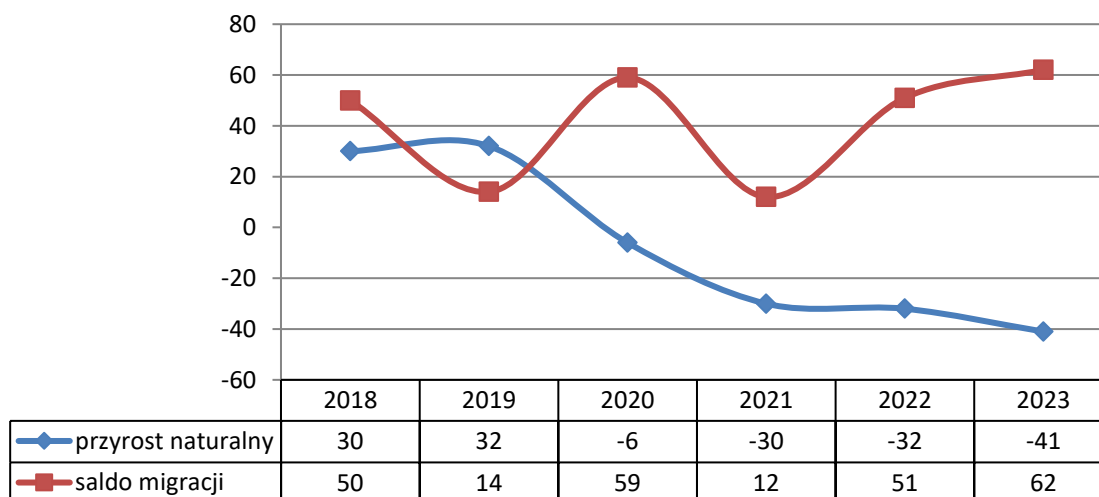
Źródło – dane GUS

Wykres 2. Ludność gminy Jedlińsk według ekonomicznych grup wiekowych

Ludność w wieku produkcyjnym stanowi potencjalne zasoby pracy i w 2023 roku liczba osób pozostających w tej grupie wiekowej to 60% ogółu mieszkańców gminy. Na korzystnym poziomie utrzymuje się relacja liczby osób w wieku przedprodukcyjnym względem liczby osób w wieku emerytalnym, choć ludności w wieku poprodukcyjnym systematycznie przybywa.

Wykres 3. Wskaźniki przyrostu naturalnego i salda migracji w liczbach naturalnych na terenie gminy Jedlińsk w latach 2018-2023

Wskaźniki demograficzne dla gminy Jedlińsk wynoszą (wg GUS, 2023):

- wskaźnik obciążenia demograficznego:
 - ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym: 66,7 osoby
 - ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym: 76,7 osoby
 - ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym: 29,0 osób
- wskaźniki modułu:
 - gęstość zaludnienia: 105,1 osób na 1 km²
 - kobiety na 100 mężczyzn: 98
 - przyrost naturalny: na 1000 ludności: -2,81; w liczbach naturalnych: -41 osób
 - saldo migracji: na 1000 ludności 4,3; w liczbach naturalnych: 62 osoby
- inne wskaźniki:
 - małżeństwa na 1000 ludności: 4,5
 - urodzenia żywe na 1000 ludności: 8,99.

Z przedstawionych danych statystycznych wynika, że sytuacja demograficzna gminy Jedlińsk jest stabilna, a mieszkańców systematycznie przybywa. Zmiany te mają charakter głównie napływowy i świadczą o atrakcyjności opisywanego terenu dla osiedlania się ludności.

1.2.2. Mieszkalnictwo

Na terenie gminy Jedlińsk dominuje zabudowa charakterystyczna dla osadnictwa wiejskiego zarówno pod względem formy, jak i funkcji, tj. zabudowa mieszkalna jednorodzinna wraz z towarzyszącą zabudową związaną z działalnością gospodarczą mieszkańców (zabudowa zagrodowa). Przestrzenny układ osadnictwa związany jest głównie z dostępnością komunikacyjną (dominacja zabudowy jedno i dwurzędowej wzdłuż szlaków komunikacyjnych). Większość miejscowości wyróżnia zróżnicowana struktura przestrzenna, w której zabudowa typu jednorodzinnego przemieszana jest z zabudową zagrodową.

Tabela 4. Wielkość zasobów mieszkaniowych w gminie Jedlińsk w latach 2018-2022

Wskaźnik	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba mieszkań (szt.)	3 914	3 972	3 932	4 014	4 087
Liczba izb (szt.)	16 487	16 805	17 607	18 041	18 423
Powierzchnia użytkowa mieszkań (m ²)	365 206	372 948	384 757	395 957	405 408

Źródło – dane GUS

Na zasoby mieszkaniowe gminy Jedlińsk składa się 4 087 mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej 405 408 m² i sumie izb w ilości 18 423 (źródło: dane GUS z końca 2022 roku). W 2022 roku w obszarze całej gminy usytuowanych jest łącznie 4 044 budynków mieszkalnych.

Tabela 5. Budownictwo mieszkaniowe na terenie gminy w latach 2018-2023

Wyszczególnienie	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Mieszkania oddane do użytkowania (szt.)	61	61	74	98	85	78
Powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytkowania (m ²)	7 612	8 159	10 085	13 242	11 195	9 986

Źródło – dane GUS

Tabela 6. Standardy zaspokajania potrzeb w zakresie mieszkalnictwa – tabela porównawcza (dane z 2022r.)

Wyszczególnienie	Przeciętna liczba			Przeciętna powierzchnia użytkowa	
	izb w 1 mieszkaniu	osób w 1 mieszkaniu	osób na 1 izbę	mieszkania [m ²]	na 1 osobę [m ²]
Gmina Jedlińsk	4,51	3,56	0,79	99,2	27,8

Źródło – dane GUS

Sytuacja mieszkaniowa ludności gminy ulega systematycznej poprawie, jest to wynikiem przyrostu nowych mieszkań o wyższym standardzie w zabudowie prywatnej.

Na jedno mieszkanie o przeciętnej wielkości 99,2 m² przypadają średnio 3,56 osoby. W skład jednego mieszkania wchodzi przeciętnie 4,51 izby, co daje wartość 0,79 osoby na jedną izbę. Statystyczny mieszkaniec gminy ma do swojej dyspozycji 27,8 m² powierzchni mieszkaniowej.

Wskaźniki wyposażenia mieszkań w infrastrukturę dla gminy Jedlińsk wynoszą:

- wodociąg: 91,7%,
- łazienka: 84,4%,
- centralne ogrzewanie: 78,0%.

1.2.3. Infrastruktura techniczna

Zaopatrzenie w wodę

Podstawowymi źródłami zaopatrzenia w wodę gospodarstw domowych są wodociągi grupowe. Ich uzupełnienie stanowią studnie kopane i wodociągi zagrodowe.

Wodociągi obsługujące mieszkańców gminy Jedlińsk:

- Wodociąg grupowy „Jedlińsk”
- Wodociąg grupowy „Wierzchowiny”
- Wodociąg „Wsola”
- Wodociąg „Klwatka Szlachecka”.

Gmina Jedlińsk posiada na swoim terenie 4 stacje uzdatniania wody:

- SUW Jedlińsku (dwustopniowa),
- SUW w Wierzchowinach (dwustopniowa),
- SUW we Wsoli (dwustopniowa),
- SUW Mokrosiek (dwustopniowa).

Uzdatnianie wody polega na napowietrzaniu, usuwaniu żelaza i manganu oraz dezynfekcji.

Łączna długość rozdzielczej i przesyłowej sieci wodociągowej wynosi 199,7 km (dane GUS, stan na koniec 2022 roku), z przyłączami prowadzącymi do budynków mieszkalnych i

zbiorowego zamieszkania w ilości 3 873 szt. Przeciętne zużycie wody przyjmuje wartość około 31,6m³/mieszkańca/rok.

Utrzymaniem gminnych stacji uzdatniania wody i sieci wodociągowej zajmuje się Zakład Gospodarki Komunalnej w Jedlińsku.

Wskaźnik zwodociągowania gminy wyrażony liczbą osób korzystających z instalacji do ogółu ludności wynosi 82% (dane GUS, stan na koniec 2022r.). Wskaźnik uzbrojenia w sieć wodociągową wynosi 144,0km/100km² terenu.

Gospodarka ściekowa

Stopień skanalizowania gminy jest niewielki. Wskaźnik skanalizowania kształtuje się na poziomie 18,7%, w odniesieniu do ludności korzystającej z instalacji (dane GUS, stan na koniec 2022 roku). Długość czynnej sieci kanalizacyjnej wynosi ogółem 39,6 km i obejmuje 672 odbiorców domowych (przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania).

Gmina posiada komunalną oczyszczalnię ścieków typu BIO-COM, zlokalizowaną w m. Jedlińsk przy ul. Łąkowej 22. Oczyszczalnia funkcjonuje od 2010 roku, posiada przepustowość 600 m³/dobę (maks. 720 m³/dobę). Utrzymaniem oczyszczalni oraz sieci kanalizacji sanitarnej zajmuje się Zakład Gospodarki Komunalnej w Jedlińsku.

Sieć kanalizacyjna uzupełniana jest przez indywidualne szamba (1 648 szt.) lub oczyszczalnie przydomowe (97 szt.) – dane GUS, stan na koniec 2022r. Oczyszczalnie przydomowe są popularne na terenach, gdzie nie ma sieci kanalizacyjnej lub na terenach gdzie budowa sieci nie jest opłacalna ekonomicznie.

Zaopatrzenie w gaz

Przez teren gminy Jedlińsk przebiega trasa gazociągu wysokiego ciśnienia DN 300 relacji Sękocin-Lubienia, z którego realizowane jest zasilenie w gaz ziemny odbiorców z obszaru gminy. Rozdzielcza sieć gazowa na terenie gminy Jedlińsk zasilana jest poprzez dwie stacje redukcyjno-pomiarowe I-go stopnia (w/c) zlokalizowane w miejscowości Jedlińsk oraz Wielogóra.

Długość sieci gazowej na terenie gminy Jedlińsk (stan na koniec 2022r.) wynosiła 111,5 km.

Tabela 7. Sieć gazowa na terenie gminy

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2018	2019	2020	2021	2022
Długość czynnej sieci gazowej	m	93 928	95 793	97 226	109 768	111 459
Długość czynnej sieci przesyłowej	m	13 357	13 357	13 357	0	0
Długość czynnej sieci dystrybucyjnej	m	80 571	82 436	83 869	109 768	111 459
Przyłącza do budynków mieszkalnych i niemieszkalnych	szt.	1 495	1 559	1 577	1 677	1 813
Ludność korzystająca z sieci gazowej	osoba	5 038	5 263	6 334	6 697	6 736

Źródło – dane GUS

Wskaźnik uzbrojenia w sieć gazową wynosi 80,3km/100km² terenu. Z sieci gazowej korzysta ok. 46,3% ogółu ludności (dane GUS, stan na koniec 2022r.).

Energia elektryczna

Zaopatrzenie terenu gminy Jedlińsk w energię elektryczną odbywa się z krajowego systemu elektroenergetycznego. Gmina leży w zasięgu działania Spółki Polskie Sieci Elektroenergetyczne Oddział w Warszawie. Operatorem systemu dystrybucyjnego energii

elektrycznej na tym terenie jest spółka PGE Dystrybucja S.A. Oddział Skarżysko - Kamienna, wchodząca w skład Grupy Energetycznej – PGE Polska Grupa Energetyczna S.A. Bezpośrednią obsługą odbiorców m.in. z terenu gminy Jedlińsk zajmuje się Rejon Energetyczny Radom.

Stopień zelektryfikowania gminy Jedlińsk określa się na poziomie 100% - dostęp do energii elektrycznej jest powszechny dla każdego mieszkańca.

Przez teren gminy przebiega linia przesyłowa najwyższego napięcia 220 kV Kozienice – Rożki. Właścicielem linii jest przedsiębiorstwo Polskie Sieci Elektroenergetyczne Operator S.A. Linia z wymaganą przepisami strefą ochronną o ograniczonych możliwościach w zakresie zagospodarowania i użytkowania terenu nie ma bezpośredniego powiązania z systemem dystrybucji energii elektrycznej na obszarze gminy.

Głównym i podstawowym źródłem zasilania obszaru gminy w energię elektryczną jest stacja GPZ 110/15 kV usytuowana na terenie Jedlińska przy ul. Energetyków. W stacji wysokiego napięcia zainstalowane są dwa transformatory o mocy 10 MVA i 16 MVA. Stacja zasilana jest dwustronnie liniami: 110 kV Radom Gołębiów – Jedlińsk oraz 110 kV Dobieszyn – Jedlińsk.

W stanie obecnym główny punkt zasilania pokrywa potrzeby obsługiwanego terenu.

Lokalną sieć rozdzielczą średniego napięcia stanowią przede wszystkim linie magistralne napowietrzne wykonane przewodami bez izolacji stalowo – aluminiowymi (typu AFL) o przekrojach z zakresu 70-35mm². Linie kablowe to krótkie odcinki. Sieć terenowa średniego napięcia wyposażona jest w lokalne stacje transformatorowe 15/0,4 kV, których moc na ogół jest dostosowana do występujących potrzeb lub przewyższa te potrzeby.

Gospodarka cieplna

Na obszarze gminy Jedlińsk nie funkcjonują scentralizowane systemy ogrzewania. Poszczególne miejscowości wyróżnia niska gęstość cieplna, co wynika z charakteru zainwestowania – przeważają zabudowania mieszkaniowe, głównie jako zabudowa zagrodowa oraz zabudowa jednorodzinna (domy wolnostojące prywatne, mieszkania starej i nowej zabudowy). Taki charakter zainwestowania terenu gminy, typowy dla gmin wiejskich, stanowi o braku technicznych i ekonomicznych przesłanek do budowy czynnych systemów ciepłowniczych – gmina nie przewiduje scentralizowanego systemu dostawy ciepła na swoim terenie.

Budynki mieszkalne, użyteczności publicznej jak i sfery gospodarczej zasilane są z własnych źródeł ciepła w postaci:

- kotłowni lokalnych pracujących dla potrzeb obiektów użyteczności publicznej oraz nielicznie występujących w gminie zakładów produkcyjnych. Kotłownie lokalne to źródła ciepła o mocy znacznie poniżej 5 MW, wytwarzające ciepło na potrzeby zasilanego budynku lub budynków, zlokalizowane w różnych częściach gminy,
- indywidualnych źródeł ciepła małych mocy, głównie są to wbudowane kotłownie c.o. oraz piece.

Z dostępnych danych statystycznych wynika, że w paleniska piecowe wyposażonych jest około 20% mieszkań. Tego typu instalacje pracują z reguły w najstarszej zabudowie, gdzie średnia powierzchnia mieszkaniowa budynku wynosi około 60 m². Piecowy system ogrzewania oparty jest na tradycyjnym paliwie, obok węgla spala się również drewno, odpady drzewne i inne odpady gospodarskie. W pozostałej zabudowie funkcjonuje ogrzewanie indywidualne w systemie centralnego ogrzewania (kotłownie domowe), gdzie wykorzystuje się głównie: paliwa węglowe, drewno, gaz ziemny oraz sporadycznie inne nośniki ciepła (olej opałowy, energię elektryczną, gaz płynny LPG).

System komunikacyjny

System komunikacyjny gminy Jedlińsk tworzą drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne. Są to:

- droga krajowa Nr 7 z Węzłem Jedlanka (o długości 9,5 km na terenie gminy),
- droga wojewódzka nr 735 (o łącznej długości 10,5 km na terenie gminy)
- drogi powiatowe (12 dróg o długości łącznej 58 km),
- drogi gminne (30 dróg gminnych o łącznej długości 89,5 km).

Sieć dróg powiatowych i gminnych zapewnia dojazd do wszystkich sołectw, są to drogi o zróżnicowanej nawierzchni. W ogólnej ocenie stan dróg na terenie gminy Jedlińsk jest bardzo dobry i pod tym względem wyróżnia gminę na tle innych jednostek samorządu terytorialnego.

1.2.4. Gospodarka

Gminę Jedlińsk cechuje intensywny rozwój sfery gospodarczej. Lokalizacja przy drodze krajowej Nr 7, blisko dwóch ośrodków: subregionalnego – Radomia – i centralnego – Warszawy, sprawia że powstają tu liczne firmy sektora usług i handlu, a saldo wyrejestrowanych i nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych jest dodatnie.

Tabela 8. Nowo zarejestrowane oraz wyrejestrowane podmioty gospodarcze w gminie Jedlińsk w latach 2018-2023

Podmioty gospodarcze	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Nowo zarejestrowane	139	123	109	139	99	105
Wyrejestrowane	84	62	67	47	63	59
Saldo	55	61	42	92	36	46

Źródło – dane GUS

Na terenie gminy w 2023 roku zarejestrowanych było 1321 podmiotów gospodarczych (według klasyfikacji REGON), z czego około 97% z sektora prywatnego. Do największych grup branżowych należy działalność z kategorii handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, a następnie działalność związaną z budownictwem oraz z przetwórstwem.

Tabela 9. Podmioty gospodarki narodowej w gminie Jedlińsk według sekcji w 2023r.

Sektor gospodarki		Liczba podmiotów gospodarczych
Sekcja A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	30
Sekcja C	Przetwórstwo przemysłowe	190
Sekcja D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i powietrze do układów klimatyzacyjnych	3
Sekcja E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	10
Sekcja F	Budownictwo	244
Sekcja G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	322
Sekcja H	Transport i gospodarka magazynowa	85
Sekcja I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	25
Sekcja J	Informacja i komunikacja	33
Sekcja K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	20
Sekcja L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	17

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk
na lata 2024-2027 z perspektywą na lata 2028-2031

Sekcja M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	87
Sekcja N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	43
Sekcja O	Administracja publiczna	9
Sekcja P	Edukacja	23
Sekcja Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	44
Sekcja R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	22
Sekcja SiT	Pozostała działalność usługowa	113
	Ogółem:	1 321

Źródło – dane GUS

Liczba podmiotów gospodarczych sektora prywatnego świadczy o aktywności ekonomicznej mieszkańców gminy. Z grona przedsiębiorstw prywatnych 87% to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, również na zasadzie mikro przedsiębiorstwa.

Tabela 10. Podmioty gospodarcze na terenie gminy Jedlińsk – dane za 2023 rok

Sektor publiczny	ogółem	21
	państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	17
Sektor prywatny	ogółem	1 281
	osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	1 109
	spółki handlowe	48
	spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	3
	spółdzielnie	1
	fundacje	7
	stowarzyszenia i organizacje społeczne	37

Źródło – dane GUS

Wśród ogółu podmiotów gospodarki narodowej dominują osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą – 1 109 podmiotów.

Ponad 96% podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy Jedlińsk to mikro przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 osób.

Tabela 11. Zestawienie podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy Jedlińsk w 2023 roku według wielkości, tj. zatrudnionych osób

Liczba zatrudnionych osób		
0-9	10-49	50-249
1 280	33	8

Źródło – dane GUS

Bezrobocie w gminie kształtuje się na poziomie 6,3% i obejmuje 548 osób z terenu gminy, z czego 290 to mężczyźni, a 258 to kobiety (GUS, 2023).

1.2.5. Rolnictwo

Wśród gospodarstw rolnych występują przede wszystkim indywidualne gospodarstwa rodzinne i najczęściej drobnotowarowe o powierzchni do 5 ha. Według danych Spisu Rolnego z 2020 roku, na opisywanym terenie istnieje 1 139 gospodarstw prowadzących działalność rolniczą. Rolnictwo oparte jest na uprawie gruntów ornych i produkcji roślinnej, a co za tym idzie również hodowli zwierząt gospodarskich.

Tabela 12. Gospodarstwa rolne według grup obszarowych

Grupy obszarowe	Ilość gospodarstw rolnych
do 1 ha łącznie	20
od 1 ha do 5 ha	625
od 5 ha do 10 ha	329
od 10 ha do 15 ha	102
15 ha i więcej	63
Razem:	1 139

Źródło – dane GUS, Powszechny Spis Rolny 2020

W uprawie dominuje produkcja zbóż (żyta, pszenicy i owsa) oraz ziemniaków, w hodowli zwierzęcej chów bydła oraz trzody chlewnej bez wyraźnej specjalizacji.

1.2.6. Energia odnawialna

Perspektywa wyczerpania się zasobów paliw kopalnych, a także podejmowane działania na rzecz ochrony środowiska naturalnego człowieka, przyczyniły się do wzrostu zainteresowania odnawialnymi źródłami energii, czego efektem jest duży wzrost ich stosowania. Odnawialne źródła energii są to źródła wykorzystujące w procesie przetwarzania energię występującą w rozmaitych postaciach, w szczególności promieniowanie słoneczne, wiatru, wody, a także biomasy i ciepła wnętrza ziemi. Obecny poziom cywilizacji technicznej stwarza możliwość uznania za odnawialne źródło energii również części odpadów komunalnych i przemysłowych, które nadają się do energetycznego przetworzenia. Źródła energii odnawialnej są praktycznie niewyczerpalne, gdyż ich zasoby uzupełniane są nieustannie w procesach naturalnych. Najłatwiej dostępne są zasoby energii promieniowania słonecznego i biomasy, natomiast dostępność energii geotermalnej, wiatru czy wody jest ograniczona i zależna od położenia geograficznego. Dużą zaletą źródeł odnawialnych jest również ich minimalny wpływ na środowisko naturalne. Odnawialne źródła energii mogą stanowić istotny udział w bilansie energetycznym kraju. Mogą przyczynić się do zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego regionu, przede wszystkim zaś do poprawy zaopatrzenia w energię na terenach o słabo rozwiniętej infrastrukturze energetycznej. Potencjalnie największym odbiorcą energii ze źródeł odnawialnych może być rolnictwo, jak również mieszkalnictwo i komunikacja.

„Polityka energetyczna Polski do 2040 roku” zawiera pakiet działań, mających na celu *zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego, przy zapewnieniu konkurencyjności gospodarki, jej efektywności energetycznej i zmniejszenia oddziaływania sektora energii na środowisko, przy optymalnym wykorzystaniu własnych zasobów energetycznych*. Za globalną miarę realizacji celu PEP 2040 przyjęto następujące wskaźniki:

- 60% udział węgla w wytwarzaniu energii elektrycznej w 2030 roku,
- 21% OZE w finalnym zużyciu energii brutto w 2030 roku,
- wdrożenie energetyki jądrowej w 2033 roku,
- poprawa efektywności energetycznej o 23% w stosunku do prognoz z 2007 roku,
- ograniczenie emisji CO₂ o 30% do 2030 roku (w stosunku do 1990 roku).

Na terenie gminy Jedlińsk istnieją potencjalne możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Wzrost wykorzystania OZE niesie ze sobą korzyści ekologiczne w postaci zmniejszenia emisji gazów i pyłów do atmosfery, co prowadzi do zmniejszenia efektu cieplarnianego oraz powoduje ograniczenie zużycia paliw kopalnych. Rozwój OZE przynosi również korzyści gospodarcze polegające na zwiększeniu bezpieczeństwa energetycznego, czy dywersyfikacji źródeł produkcji energii.

Energia słoneczna

Podstawowym źródłem energii dla Ziemi jest Słońce. Ze wszystkich źródeł energii, energia słoneczna jest najbezpieczniejsza. Można ją wykorzystywać dla celów ogrzewania budynków oraz podgrzewania wody, jednak energetyka słoneczna jest praktycznie najmniej wykorzystywaną formą energii w Polsce. Praktyczną możliwość wykorzystania tego rodzaju energii ograniczają warunki klimatyczne oraz wciąż jeszcze wysokie nakłady inwestycyjne, związane z zainstalowaniem odbiorników o bardzo dużych powierzchniach.

Aktualnie na terenie gminy Jedlińsk pozyskanie energii ciepłej za pomocą kolektorów słonecznych ma miejsce:

- w obiektach Domu Pomocy Społecznej w Jedlance – 36 kolektorów słonecznych o łącznej powierzchni absorpcyjnej 77,4 m²,
- w pojedynczych instalacjach zamontowanych w zabudowie prywatnej.

Zakłada się, że wykorzystanie energii słonecznej do podgrzewania wody użytkowej na terenie gminy będzie miało charakter rozwojowy, co wynika z sytuacji ogólnokrajowej, gdzie pozyskiwanie energii słonecznej do celów energetycznych jest coraz bardziej rozpowszechniane.

Energia wodna

Polska nie posiada zbyt dobrych warunków do rozwoju energetyki wodnej – przyjmuje się, że hydroenergetyczne zasoby techniczne wynoszą około 13,7 tys. GWh na rok, z czego ponad 45% przypada na rzekę Wisłę. Technologia małych elektrowni wodnych obejmuje pozyskiwanie energii z cieków wodnych, przy czym maksymalną moc zainstalowaną w pojedynczej lokalizacji określa się na około 5 MW.

Rozwój energetyki wodnej (wytworzenie energii elektrycznej pochodzącej z przetwarzania energii zawartej w przepływającej rzece) będzie miało mniejsze znaczenie ze względu na niezbyt korzystne warunki hydrologiczne.

Obiekty energetyki wodnej na terenie gminy Jedlińsk:

- Mała elektrownia wodna PIASECZNO w miejscowości Piaseczno, właściciel - osoba prywatna. Elektrownia zlokalizowana jest na istniejącym jazie w km 1+160 Młynówki "Marysin" rzeki Radomki. Moc zainstalowana 0,037 MW. Osiągana moc elektrowni wynosi 24,5 – 44 kW. Elektrownia wyposażona jest w turbinę Francisa z wałem pionowym.
- Mała elektrownia wodna PIASTÓW w miejscowości Piastów, właściciel - osoba prywatna. Elektrownia zlokalizowana jest na istniejącym jazie nr 1 rzeki Radomki – Młynówki, w budynku po byłym młynie wodnym. Łączna moc przepływowej elektrowni wodnej wynosi 45 kW, wyposażona jest w turbinę Francisa z wałem pionowym.

Potencjalne miejsce sprzyjające lokalizacji podobnych inwestycji w gminie Jedlińsk: miejscowość Jankowice piętrzenie na rzece Radomce (według *Programu możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii dla Województwa Mazowieckiego*).

Podjęcie decyzji o budowie małej lub mikroelektrowni wodnej poparte musi być analizą techniczno - ekonomiczną uzasadniającą realizację przedsięwzięcia. Obecnie brak planów inwestycyjnych w tym zakresie.

Energia wiatru

Średnie roczne prędkości powyżej 4 m/s, co uważane jest za wartość minimalną do efektywnej konwersji energii wiatrowej, występują na wysokości 25 i więcej metrów na 2/3 powierzchni naszego kraju. Uważa się, że na 1/3 powierzchni Polski istnieją odpowiednie warunki do rozwoju energetyki wiatrowej. Jak wynika z opracowań Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej znaczna część Polski posiada wystarczające warunki do wykorzystania energii wiatru do produkcji energii elektrycznej i do napędu urządzeń technologicznych.

Wiatr jest czystym źródłem energii, nie emitującym żadnych zanieczyszczeń. W korzystnych warunkach wiatrowych cena jednostkowa energii pochodzącej z tego źródła może być i często jest niższa od ceny energii z konwencjonalnych elektrowni ciepłych. Postępujący rozwój technologii elektrowni wiatrowych powoduje dalszy spadek kosztów energii i czyni sektor energetyki wiatrowej jeszcze bardziej atrakcyjnym dla inwestorów.

Aktualnie w obszarze gminy funkcjonują elektrownie wiatrowe: 2 elektrownie w miejscowości Lisów i 2 elektrownie w miejscowości Piaseczno, każda po 2 MW.

Przed przystąpieniem do realizacji budowy turbin wiatrowych uwzględnić należy aspekty ochrony środowiska, zwłaszcza ochronę przyrody i ludzi, w tym ocenić wpływ potencjalnych urządzeń na ptaki i nietoperze. Istotą pracy elektrowni wiatrowej jest właściwa lokalizacja wobec struktur przyrodniczych i oddalenie od obszarów zabudowy mieszkaniowej - przeprowadzić należy wstępną analizę odnośnie hałasu i innych oddziaływań instalacji na ludzi.

Biomasa

Do celów energetycznych można również wykorzystywać biomasę. Biomasa to głównie pozostałości i odpady. Różne rodzaje biomasy mają różne właściwości. Na cele energetyczne wykorzystuje się drewno i odpady z przerobu drewna, rośliny pochodzące z upraw energetycznych, produkty rolnicze oraz odpady organiczne z rolnictwa, niektóre odpady komunalne i przemysłowe.

Biomasa występuje w różnych stanach skupienia: stałej, gazowej i ciekłej. Przy oczyszczalniach ścieków i na składowiskach odpadów, tam gdzie rozkładają się odpady organiczne występuje biogaz będący mieszaniną głównie metanu i dwutlenku węgla. Biogaz powstaje podczas beztlenowej fermentacji substancji organicznych. Można go wykorzystywać na różne sposoby, m. in. do produkcji:

- energii elektrycznej w silnikach iskrowych lub turbinach,
- energii cieplnej w przystosowanych kotłach,
- energii elektrycznej i cieplnej w układach skojarzonych.

Biomasa jest paliwem nieszkodliwym dla środowiska: ilość dwutlenku węgla emitowana do atmosfery podczas jego spalania równoważona jest ilością CO₂ pochłanianego przez rośliny, które odtwarzają biomasę w procesie fotosyntezy. Ogrzewanie biomasą jest opłacalne - ceny biomasy są konkurencyjne na rynku paliw. Koszty ogrzewania takim paliwem są obecnie niższe od kosztów ogrzewania olejem opałowym. Ponadto wykorzystanie biomasy pozwala zagospodarować nieużytki i spożytkować odpady.

Potencjalne źródło energii w tej grupie biomasy stanowi przede wszystkim drewno pochodzące z czyszczenia lasu, drewno opałowe produkowane celowo oraz drewno z sadów (z corocznych wiosennych prześwietleń drzew oraz likwidacji starych zadrzewień). Oszacowanie potencjału zasobów energii możliwej do uzyskania z odpadów drzewnych jest

trudne do oszacowania i obarczone znacznym błędem. Prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej oraz ochrona istniejących zasobów leśnych ogranicza pozyskanie zasobów drewna i odpadów drzewnych, możliwych do wykorzystania na dużą skalę.

Na terenie gminy Jedlińsk uprawia się głównie zboża (około 81% ogólnej powierzchni zasiewów) w niewielkim obszarze ziemniaki oraz warzywa gruntowe.

Obecnie na terenie gminy brak instalacji wykorzystujących słomę w celach energetycznych, jednak połowa produkcja roślinna stwarza takie możliwości.

Potencjał energetyczny niewykorzystanego drewna odpadowego z lasów na terenie gminy ma obecnie niewielkie znaczenie w bilansie energetycznym – drewno wykorzystywane jest najczęściej we własnym zakresie w instalacjach domowych bazujących głównie na paliwach węglowych - udział biomasy (drewna) w strukturze paliw wykorzystywanych do ogrzewania w zasobach indywidualnych szacuje się na poziomie 10%.

Energia geotermalna

Energia geotermalna jest to naturalne ciepło Ziemi nagromadzone w skałach oraz w wodach wypełniających pory i szczeliny w skałach. W skorupie ziemskiej występuje kilka rodzajów energii geotermalnej. Jest to energia magmy i energia geociśnień, energia gorących suchych skał i energia geotermalna nagromadzona w wodach podziemnych. Temperatury tych wód wynoszą od kilkudziesięciu do ponad 90°C, a w skrajnych przypadkach osiągają sto kilkadziesiąt stopni.

Podstawowymi cechami zasobów geotermalnych decydującymi o atrakcyjności ich wykorzystania w kraju są: odnawialność, niezależność od zmiennych warunków klimatycznych i pogodowych, możliwość budowy instalacji osiągających znaczne moce cieplne (do kilkudziesięciu MWt z jednego otworu).

Należy podkreślić, że wykorzystanie energetyczne wód geotermalnych wiąże się z przeprowadzeniem badań geologicznych i wykonaniem odwiertu, co niesie ze sobą konieczność poniesienia dużych nakładów inwestycyjnych. To stanowi poważną barierę w wykorzystywaniu energii geotermalnej. Przedsięwzięcie takie jest opłacalne, gdy wody geotermalne stosuje się do różnych celów równocześnie jak np. produkcja energii elektrycznej, balneologia i lecznictwo oraz rekreacja.

Aktualnie oraz w najbliższej perspektywie na terenie gminy Jedlińsk nie należy przewidywać zastosowania układów do wykorzystania ciepła geotermalnego. Stanowisko takie wynika z faktu, iż brak jest rozeznania co do istnienia takich złóż na przedmiotowym terenie, ich temperatury i głębokości zalegania. Dotychczasowe badania wskazują, że budowa systemów geotermalnych może być opłacalna w większych miejscowościach, gdzie możliwy jest odbiór ciepła o stałej mocy i dużej ilości. Preferuje to w pierwszej kolejności duże aglomeracje o dużej gęstości zabudowy z dobrze rozwiniętym systemem ciepłowniczym.

II. DZIAŁANIA SAMORZĄDU W LATACH 2018-2023

2.1. Dochody i wydatki budżetu gminy

Tabela 13. Dochody i wydatki budżetu gminy Jedlińsk w latach 2018-2023

Wyszczególnienie		2018	2019	2020	2021	2022	2023
Dochody ogółem		65 818 800,93	69 970 251,81	78 446 071,71	89 494 839,04	88 006 993,29	82 675 396,81
W dochodach:	dochody majątkowe	4 080 170,00	1 371 684,00	4 315 293,76	8 686 970,20	5 566 409,12	5.756.756,91
	dochody własne	20 254 637,72	22 969 807,84	26 344 961,39	26 786 340,93	28 756 926,64	28 004 029,25
	subwencja ogólna	18 528 483,00	20 120 035,00	21 752 262,00	30 955 047,00	24 069 383,00	32 300 982,80
	dotacje	27 035 680,21	26 880 408,97	30 348 848,32	31 753 451,11	35 180 683,65	22 370 384,76
	dochody od osób prawnych, fizycznych i innych jednostek	6 978,60	350,74	0,00	150,10	180,12	129 390,62
	finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych	356 001,00	0,00	166 768,20	0,00	526 852,00	154 698,00
Wydatki ogółem		66 903 269,44	70 425 448,52	78 999 984,81	82 202 502,69	92 225 081,42	100 958 224,90

Źródło – dane GUS

Wykres 4. Dochody i wydatki budżetu gminy Jedlińsk

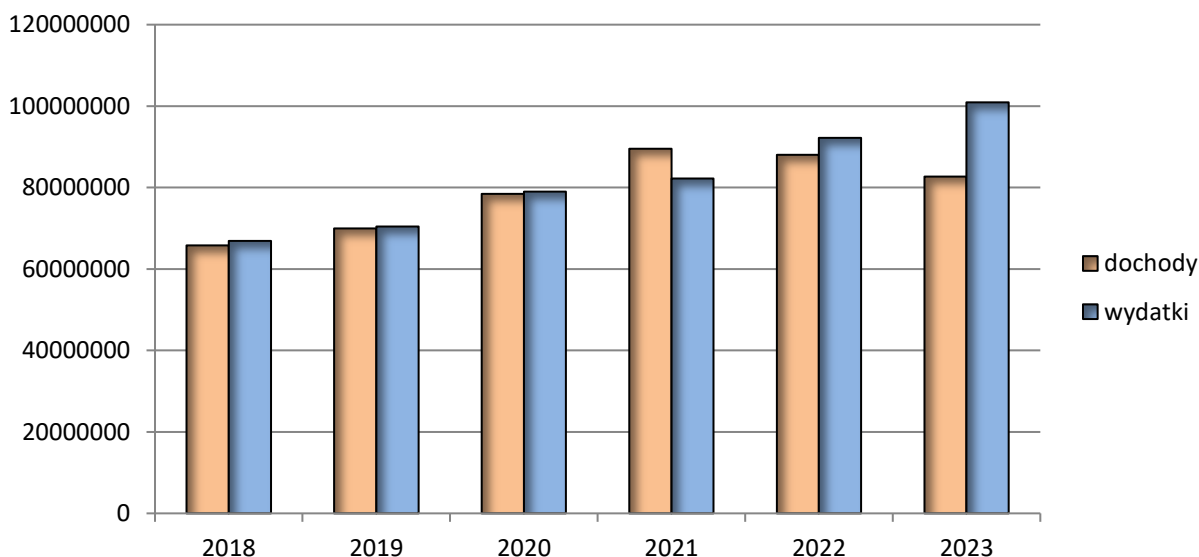

Tabela 14. Dochody i wydatki z budżetu gminy Jedlińsk w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2018-2023

Wyszczególnienie	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Dochody na 1 mieszkańca	4 557,14	4 815,90	5 419,04	6 163,13	6 039,87	5 675,53
Wydatki na 1 mieszkańca	4 632,23	4 847,23	5 457,31	5 660,94	6 329,36	6 930,64

Źródło – dane GUS

2.2. Dotychczasowe działania z zakresu ochrony środowiska i ocena realizowanej polityki ekologicznej gminy

Działania i przedsięwzięcia w zakresie ochrony środowiska stale zmierzają w kierunku poprawy stanu środowiska, racjonalnego gospodarowania zasobami, w tym ograniczenia materiałochłonności, wodochłonności, energochłonności i emisji zanieczyszczeń. Szczególnym celem polityki ekologicznej jest ograniczanie szkodliwych czynników wpływających na zdrowie i zapobieganie zagrożeniom zdrowia poprzez poprawę stanu powietrza atmosferycznego, ochronę przed chemicznym zanieczyszczeniem gleb i wód, właściwą gospodarkę odpadami, ochronę przed hałasem oraz zapobieganie nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska.

Tabela 15. Ważniejsze inwestycje w zakresie ochrony środowiska realizowane w gminie Jedlińsk

Rok 2021
– Przebudowa odcinka drogi krajowej nr 7 na odcinku Jedlińsk – Wsola polegająca na urządzeniu ciągu pieszo – rowerowego, – Budowa sieci oświetlenia ścieżki pieszo-rowerowej odcinka drogi wojewódzkiej nr 735 Jedlińsk – Wsola, – Utwardzenie destruktem drogi w Klwatce Szlacheckiej do granicy gminy Jedlińsk, – Budowa kanalizacji Wsola i Wielogóra- etap I, – Budowa kanalizacji sanitarnej w części miejscowości Wsola Gmina Jedlińsk w ramach II etapu, – Budowa hydroforni ze zbiornikiem retencyjnym wraz zespołem urządzeń infrastruktury technicznej na terenie działki nr 139 w miejscowości Bród (obręb Gutów) i budowa sieci wodociągowej w miejscowości Ludwików, Górna Wola, – Budowa sieci wodociągowej rozdzielczej przy ul. Piaskowej w m. Wielogóra, – Sukcesywne usuwanie azbestu.
Rok 2022
– Przebudowa drogi gminnej wewnętrznej w Piastowie od DP 3509W do granicy obrębu Piastów, – Remonty bieżące odcinków dróg, – Budowa kanalizacji Wsola-Wielogóra II, – Budowa hydroforni ze zbiornikami retencyjnymi wraz z zespołem urządzeń infrastruktury technicznej na terenie dz. nr 86 w miejscowości Wielogóra, – Budowa sieci wodociągowej w miejscowości Wielogóra, ul. Piaskowa, – Sieć wodociągowa z przyłączami wody w miejscowości Jedlanka, – Budowa sieci wodociągowej w miejscowości Jedlińsk, ul. Energetyków, – Budowa sieci wodociągowej w miejscowości Lisów, – Budowa sieci wodociągowej do dz. nr 28 w miejscowości Narty, – Budowa sieci wodociągowej w miejscowości Wielogóra, ul. Północna, – Sukcesywne usuwanie azbestu.
Rok 2023
– Remont drogi gminnej nr 350415W w miejscowości Piastów gmina Jedlińsk, – Remont drogi gminnej nr 350410W w miejscowości Piastów gmina Jedlińsk, – Remonty kluczowych odcinków dróg gminnych w Gminie Jedlińsk: • odcinek dr. gminnej 350411W w Klwatce Szlacheckiej w kierunku dr. powiatowej 3508W Radom-Dąbrówka Nagórna, • odcinek dr. Wola Gutowska -Radmot w kierunku drogi powiatowej 3336W Wieniawa - Przytyk – Jedlińsk, • odcinek dr. gminnej nr 350424W Nowe Zawady - Obózek w miejscowości Obózek, • odcinek drogi gminnej nr 350409W w miejscowości Kruszyna, • odcinek dr. Gminnej 350403W Obózek –Bierwiecka Wola w miejscowościach Obózek i Janki, – Przebudowa drogi Gutów-Narty I etap w Gutowie, – Przebudowa drogi gminnej Biewiecka Wola-Godzisz, – Przebudowa drogi gminnej w miejscowości Górna Wola, – Przebudowa drogi Gutów – Narty II etap w Nartach,

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk
na lata 2024-2027 z perspektywą na lata 2028-2031

- Utwardzenie drogi gminnej Wola Bierwiecka – Godzisz,
- Zakończenie zadania Budowa kanalizacji sanitarnej w części miejscowości Wsola Gmina Jedlińsk w ramach II etapu w ramach zadania inwestycyjnego: Budowa kanalizacji Wsola-Wielogóra II Etap
- Budowa nowej hydroforni na działce gminnej w Wielogórze.
- Budowa sieci wodociągowej w miejscowości Wielogóra,
- Budowa sieci wodociągowej w miejscowości Wsola,
- Wymiana kotłów CO oraz roboty towarzyszące w budynku Zespołu Szkolno -Przedszkolnego w Jedlińsku.

III. OCENA STANU ŚRODOWISKA W POSZCZEGÓLNYCH OBSZARACH PRZYSZŁEJ INTERWENCJI

3.1. Ochrona klimatu i jakości powietrza

3.1.1. Przepisy prawne

Ocena jakości powietrza i obserwacja zachodzących zmian dokonywana jest corocznie w ramach państwowego monitoringu. Na terenie całego województwa mazowieckiego oceny tej dokonuje Główny Inspektor Ochrony Środowiska (w tym Regionalne Wydziały Monitoringu Środowiska GIOŚ na poziomie województw).

Podstawą klasyfikacji stref w rocznej ocenie jakości powietrza są wartości poziomów: dopuszczalnego, docelowego i celu długoterminowego, określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. 2021 poz. 845). Wynik klasyfikacji jest podstawą do określenia potrzeby podjęcia

i prowadzenia określonych działań na rzecz utrzymania lub poprawy jakości powietrza w danej strefie (w tym opracowywania programów ochrony powietrza POP).

3.1.2. Źródła zanieczyszczeń powietrza

Głównymi źródłami zanieczyszczeń powietrza są emisje wynikające bezpośrednio z działalności człowieka oraz warunków i zjawisk naturalnie zachodzących w środowisku. Źródła zanieczyszczeń powietrza związane z działalnością człowieka (emisja antropogeniczna) obejmują:

- *emisję liniową* – komunikacyjną pochodzącą głównie z transportu samochodowego, jak również kolejowego, wodnego i lotniczego,
- *emisję punktową* pochodzącą ze zorganizowanych źródeł w wyniku energetycznego spalania paliw i przemysłowych procesów technologicznych,
- *emisję powierzchniową*, w skład której wchodzi zanieczyszczenia komunalne z palenisk domowych, gromadzenia i utylizacji ścieków i odpadów.

Emisja liniowa (komunikacyjna)

Emisja komunikacyjna stwarza zagrożenie zwłaszcza w pobliżu dróg o dużym natężeniu ruchu kołowego i ma niekorzystny wpływ na uprawy polowe. Zanieczyszczenia komunikacyjne (tlenek i dwutlenek węgla, tlenki azotu, węglowodory, pyły z metalami ciężkimi) pogarszają jakość powietrza atmosferycznego, a także wpływają na wzrost poziomu stężenia ozonu w troposferze.

Największa koncentracja ruchu kołowego w gminie występuje na drodze ekspresowej nr 7 Warszawa - Radom - Kraków (odcinek o długości około 9,5 km) oraz na skrzyżowaniach głównych dróg, w centrach miejscowości. Określenie wielkości stężeń zanieczyszczeń gazowych oraz zapylenia utrudnia brak punktów pomiaru jakości powietrza w obszarze wskazanych stref komunikacji, niemniej w przypadku odcinków dróg o zwiększonym natężeniu ruchu należy zakładać, że zanieczyszczenia te będą się kumulować.

Emisja punktowa (ze źródeł przemysłowych)

Emisja zanieczyszczeń ze źródeł punktowych, tj. z zakładów przemysłowych, przedsiębiorstw energetyki cieplnej. Emisja z zakładów przemysłowych i przedsiębiorstw energetyki cieplnej

jest objęta kontrolą i ewidencją, natomiast emisja z pozostałych źródeł, ze względu na charakter i rozproszenie jest trudna do zbilansowania. Na przedmiotowym terenie nie ma dużych emitorów zanieczyszczeń do powietrza (instalacji technologicznych), funkcjonują tu głównie małe zakłady produkcyjno – usługowe, wykorzystujące lokalne, rozproszone źródła ciepła. Koncentracja zakładów przemysłowych na terenie powiatu radomskiego jest znacząca, jednak w gminie Jedlińsk ilość emitorów punktowych jest bardzo mała. Wpływ na jakość powietrza w gminie będą miały więc zanieczyszczenia napływające wraz z masami powietrza z okolicznych terenów.

Emisja powierzchniowa (niska)

Emisja niska wynika z powszechności stosowania paliw stałych, szczególnie węgla kamiennego o niskiej jakości w domowych instalacjach grzewczych. Wzrost stężenia zanieczyszczeń powstałych w wyniku emisji powierzchniowej notuje się cyklicznie w okresie zimowym. Wyniki badań monitoringowych wskazują, że emisja niska z palenisk domowych ma ogromny udział w ogólnej emisji zanieczyszczeń do powietrza, a jej wpływ uwiadamia się szczególnie w obszarach charakteryzujących się zwartą, gęstą zabudową, gdzie nie ma możliwości przewietrzenia. Największą grupę budynków na terenie gminy stanowią budynki mieszkalne jednorodzinne i to one w głównej mierze odpowiadają za niską emisję. Zanieczyszczenia emitowane są emitorami o wysokości około 10m, co powoduje rozprzestrzenianie się zanieczyszczeń po najbliższej okolicy - zbyt niska wysokość emitorów w powiązaniu z częstą w okresie zimowym inwersją temperatury sprzyja kumulacji zanieczyszczeń. Indywidualne gospodarstwa domowe nie posiadają urządzeń ochrony powietrza, wielkość emisji z tych źródeł jest trudna do oszacowania i wykazuje zmienność sezonową (związaną z okresem grzewczym).

3.1.3. Pomiary zanieczyszczenia powietrza

Oceny jakości powietrza dokonuje się oddzielnie uwzględniając kryteria ustanowione ze względu na ochronę zdrowia ludzi oraz kryteria ustanowione ze względu na ochronę roślin. Lista zanieczyszczeń jakie należy uwzględnić w ocenie dokonywanej pod kątem spełnienia kryteriów określonych w celu ochrony zdrowia, obejmuje więc: benzen (C₆H₆), dwutlenek azotu (NO₂), dwutlenek siarki (SO₂), tlenek węgla (CO), ozon (O₃), pył PM_{2,5}, pył PM₁₀, ołów (Pb) w pyłe PM₁₀, arsen (As) w pyłe PM₁₀, kadm (Cd) w pyłe PM₁₀, nikiel (Ni) w pyłe PM₁₀, benzo(a)piren w pyłe PM₁₀.

Tabela 16. Klasy stref i wymagane działania w zależności od poziomów stężeń zanieczyszczenia uzyskanych w rocznej ocenie jakości powietrza, dla przypadków gdy dla zanieczyszczenia jest określony poziom dopuszczalny¹⁾

Klasa strefy	Poziom stężeń zanieczyszczeń	Wymagane działania
A	nie przekraczający poziomu dopuszczalnego ²⁾	- utrzymanie stężeń zanieczyszczenia poniżej poziomu dopuszczalnego oraz dążenie do utrzymania najlepszej jakości powietrza zgodnej ze zrównoważonym rozwojem
C	powyżej poziomu dopuszczalnego ²⁾	- określenie obszarów przekroczeń poziomów dopuszczalnych - opracowanie lub aktualizacja programu ochrony powietrza w celu osiągnięcia odpowiednich poziomów dopuszczalnych substancji w powietrzu - kontrolowanie stężeń zanieczyszczenia na obszarach przekroczeń

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk
na lata 2024-2027 z perspektywą na lata 2028-2031

		i prowadzenie działań mających na celu obniżenie stężeń przynajmniej do poziomów dopuszczalnych
--	--	---

¹⁾ Dotyczy zanieczyszczeń: dwutlenku siarki SO₂, dwutlenku azotu NO₂, tlenku węgla CO, benzeno C₆H₆, pyłu PM₁₀, oraz zawartości ołowiu Pb w pyłe PM₁₀ - ochrona zdrowia oraz: dwutlenku siarki SO₂, tlenków azotu NO_x - ochrona roślin. W przypadku pyłu PM_{2,5}, w roku 2020 obowiązuje poziom dopuszczalny II fazy, przy ocenie którego stosuje się dotychczasowe oznaczenie klas: A1 i C1.

²⁾ Z uwzględnieniem dozwolonych częstości przekroczeń określonych w rozporządzeniu MŚ w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu.

Tabela 17. Klasy stref i oczekiwane działania w zależności od poziomów stężeń zanieczyszczenia, uzyskanych w rocznej ocenie jakości powietrza, dla przypadków gdy dla zanieczyszczenia jest określony poziom docelowy¹⁾

Klasa strefy	Poziom stężeń zanieczyszczeń	Oczekiwane działania
A	nieprzekraczający poziomu docelowego	- utrzymanie stężeń zanieczyszczenia w powietrzu poniżej poziomu docelowego
C	powyżej poziomu docelowego	- dążenie do osiągnięcia poziomu docelowego substancji w określonym czasie za pomocą ekonomicznie uzasadnionych działań technicznych i technologicznych - opracowanie lub aktualizacja programu ochrony powietrza, w celu osiągnięcia odpowiednich poziomów docelowych w powietrzu

¹⁾ Dotyczy: ozonu O₃ (ochrona zdrowia ludzi, ochrona roślin) oraz arsenu As, kadmu Cd, niklu Ni, benzo(a)pirenu B(a)P w pyłe zawieszonym PM₁₀ - ochrona zdrowia ludzi.

Tabela 18. Klasy stref i oczekiwane działania w zależności od poziomów stężeń ozonu, z uwzględnieniem poziomu celu długoterminowego

Klasa strefy	Poziom stężeń zanieczyszczeń	Oczekiwane działania
D1	nieprzekraczający poziomu celu długoterminowego	- utrzymanie stężeń zanieczyszczenia w powietrzu poniżej poziomu celu długoterminowego
D2	powyżej poziomu celu długoterminowego	- dążenie do osiągnięcia poziomu celu długoterminowego

Ocena jakości powietrza i obserwacja zachodzących zmian dokonywana jest corocznie w ramach państwowego monitoringu. Na terenie całego województwa mazowieckiego oceny tej dokonuje Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie, w obszarze czterech stref badania tj.: aglomeracja warszawska, miasto Radom, miasto Płock i strefa mazowiecka. Klasyfikacji stref dokonuje się oddzielnie dla dwóch grup kryteriów ustanowionych ze względu na ochronę zdrowia oraz ze względu na ochronę roślin.

W celu scharakteryzowania stanu aktualnego w zakresie jakości powietrza atmosferycznego odniesiono się do ogólnej oceny jakości powietrza prezentowanej przez WIOŚ w Warszawie dla obszaru strefy mazowieckiej PL 1404. Strefa badania jest rozległa i obejmuje m.in. przedmiotowy obszar gminy Jedlińsk. Na terenie gminy Jedlińsk nie prowadzi się badań jakości powietrza.

Ocenę stanu powietrza atmosferycznego przeprowadzono w oparciu o dostępne dane za lata 2019-2023 pochodzące z opracowania WIOŚ w Warszawie pt.: „Roczna Ocena Jakości Powietrza w województwie mazowieckim”. Raporty za lata 2019, 2020, 2021, 2022 i 2023.

Tabela 19. Wynikowe klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia (z uwzględnieniem krajowych norm dla uzdrowisk)

Kod strefy	Rok	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru całej strefy											
		SO ₂	NO ₂	PM10	Pb	C ₆ H ₆	CO	As	Cd	Ni	BaP	PM2,5	O ₃ *
PL1404	2019	A	A	C	A	A	A	A	A	A	C	A	A
	2020	A	A	C	A	A	A	A	A	A	C	A	A
	2021	A	A	C	A	A	A	A	A	A	C	C	A
	2022	A	A	A	A	A	A	A	A	A	C	A	A
	2023	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
	2023	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	D2

* według poziomu docelowego, ** według poziomu celu długoterminowego

Źródło – Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim. Raport wojewódzki za rok 2019, 2020, 2021, 2022 i 2023. GIOŚ Warszawa.

Tabela 20. Klasyfikacja strefy mazowieckiej według parametrów, z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych dla ochrony roślin

Kod strefy	Rok	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru całej strefy			
		SO ₂	NO _x	O ₃ (według poziomu docelowego)	O ₃ (według poziomu długoterminowego)
PL1404	2019	A	A	A	D2
	2020	A	A	A	D2
	2021	A	A	A	D2
	2022	A	A	A	D2
	2023	A	A	A	D2

Źródło – WIOŚ Warszawa i GIOŚ Warszawa

Wyniki klasyfikacji strefy mazowieckiej w 2023 roku przedstawiają się następująco: ze względu na ochronę zdrowia dla zanieczyszczeń takich jak dwutlenek azotu (NO₂), dwutlenek siarki (SO₂), benzen (C₆H₆), ołów (Pb), arsen (As), kadm (Cd), nikiel (Ni), tlenek węgla (CO), pył PM10, pył PM2,5, benzo(a)piren strefę zaliczono do klasy A. Oznacza to, że w obszarze strefy poziomy dopuszczalne, poziomy docelowe oraz poziomy długoterminowe nie były przekraczane. Dla ozonu przekroczony został cel długoterminowy.

W roku 2023 na obszarze całego województwa dotrzymany został poziom docelowy benzo(a)pirenu zawartego w pylenie zawieszonym PM10. Jest to pierwszy rok, w którym

dotrzymany został poziom docelowy tego zanieczyszczenia. W latach poprzednich wysokie wartości stężeń benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM₁₀ rejestrowano w okresach grzewczych (styczeń-marzec, październik-grudzień). Również w roku 2023, w okresie zimowym, występowały podwyższone stężenia tego zanieczyszczenia, ale były one niższe niż w latach poprzednich.

Przedstawione informacje dotyczą podstawowych zanieczyszczeń powietrza w skali całej strefy badania i stanowią wyłącznie punkt wyjścia do oceny jakości powietrza w obszarze gminy. Stan powietrza w ujęciu lokalnym zależy od charakteru zainwestowania terenu, wielkości i gęstości źródeł emisji, jak również od ilości ładunków napływających z terenów sąsiednich.

Rolniczy charakter gminy Jedlińsk oraz brak lokalizacji energochłonnego przemysłu wpływa pozytywnie na stan środowiska, w tym na jakość powietrza. Do ogrzewania budynków wykorzystuje się lokalne kotłownie i paleniska węglowe, dlatego niska emisja to podstawowe źródło zanieczyszczeń, które najsilniej oddziałuje w sezonie grzewczym. Na stan czystości powietrza w gminie Jedlińsk wpływ będą miały również ponadregionalne zanieczyszczenia gazowe i pyłowe pochodzące z ośrodków przemysłowych.

Działania w zakresie poprawy jakości powietrza w województwie mazowieckim są realizowane w oparciu o programy ochrony powietrza. Obecnie na terenie województwa m.in. obowiązują:

- uchwała nr 204/23 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 30 listopada 2023 r. zmieniająca uchwałę w sprawie programu ochrony powietrza dla stref w województwie mazowieckim, w których zostały przekroczone poziomy dopuszczalne i docelowe substancji w powietrzu,
- uchwała nr 134/23 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 11 lipca 2023 r. w sprawie programu ochrony powietrza dla strefy mazowieckiej, w której został przekroczony poziom dopuszczalny dwutlenku siarki w powietrzu.

Programy te są dokumentami, które wskazują istotne przyczyny wystąpienia przekroczeń norm jakości powietrza oraz określają działania, których wdrożenie ma na celu poprawę jakości powietrza.

Polityka energetyczna Polski do 2040 r. zakłada odejście od spalania węgla w gospodarstwach domowych w miastach do 2030 r., a na obszarach wiejskich do 2040 r.

Dążąc do ograniczenia emisji zanieczyszczeń gmina Jedlińsk oraz poszczególne podmioty organizacyjne podejmują różnego rodzaju działania. Stosowane metody to: budowa i eksploatacja urządzeń ochrony powietrza, stosowanie paliw o większej wartości opałowej i niższej zawartości siarki oraz popiołu, modernizacje kotłowni polegające na zastąpieniu źródeł opalanych węglem na źródła opalane olejem czy gazem płynnym.

Podstawowym narzędziem wspomagającym proces redukcji niskiej emisji może być gminna polityka finansowa wspomagająca właścicieli mieszkań i lokali użytkowych zdecydowanych do zamiany ogrzewania węglowego na ogrzewanie proekologiczne.

3.1.4. Podsumowanie

Największy wpływ na stan powietrza atmosferycznego w gminie ma komunikacja samochodowa oraz spalanie paliw w kotłowniach (lokalne kotłownie i paleniska domowe). O jakości powietrza na terenie gminy decydują nie tylko miejscowe emisje, ale

i zanieczyszczenia pochodzące z zewnątrz, szczególnie z miasta Radom i aglomeracji warszawskiej.

Działania proekologiczne prowadzone przez gminę powinny ograniczyć tzw. niską emisję zanieczyszczeń do atmosfery. Należą do nich: modernizacja źródeł ciepła, korzystanie z paliw ekologicznych, itp.

3.2. Zagrożenia hałasem

Ustawa z 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 54 ze zm.) oraz ustawa z dnia 27 lipca 2001 roku o wprowadzeniu ustawy – Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 100, poz. 1085), regulują przepisy dotyczące klimatu akustycznego. Przepisy tych ustaw są wyrazem nowej, spójnej z ustawodawstwem Unii Europejskiej, polityki w zakresie ochrony środowiska.

W odniesieniu do zagadnień akustycznych, wspomniane akty prawne dostosowują przepisy polskie do regulacji UE, w szczególności znajdujące podstawę prawną w regulacjach zawartych w Dyrektywie w sprawie oceny i zarządzania hałasem w środowisku (2002/49/EC). Hałas - dźwięk określany jako szkodliwy, uciążliwy lub przeszkadzający w danych warunkach (zależy od fizycznych parametrów dźwięku, od nastawienia odbiorcy).

Ocena stanu środowiska w wyniku emisji hałasu dokonywana jest przy pomocy równoważnego poziomu dźwięku wyrażonego w dB. rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 października 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku z dnia 14 czerwca 2007 r. (t.j. Dz. U. 2014 r. poz. 112) określa: dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku powodowanego przez poszczególne grupy źródeł hałasu, z wyłączeniem hałasu powodowanego przez starty, lądowania i przeloty statków powietrznych oraz linie elektroenergetyczne, wyrażone wskaźnikami $L_{Aeq D}$ i $L_{Aeq N}$, które to wskaźniki mają zastosowanie do ustalania i kontroli warunków korzystania ze środowiska, w odniesieniu do jednej doby.

Tabela 21. Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku

Rodzaj terenu	Dopuszczalny poziom hałasu w [dB]			
	Drogi lub linie kolejowe ¹⁾		Pozostałe obiekty i działalność będąca źródłem hałasu	
	$L_{Aeq D}$ przedział czasu odniesienia równy 16 godzinom	$L_{Aeq N}$ przedział czasu odniesienia równy 8 godzinom	$L_{Aeq D}$ przedział czasu odniesienia równy 8 najmniej korzystnym godzinom dnia kolejno po sobie następującym	$L_{Aeq N}$ przedział czasu odniesienia równy 1 najmniej korzystnej godzinie nocy
a) strefa ochronna „A” uzdrowiska b) tereny szpitali poza miastem	50	45	45	40
a) tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej b) tereny zabudowy związanej ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży ¹⁾ c) tereny domów opieki społecznej d) tereny szpitali w miastach	61	56	50	40
a) tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i zamieszkania	65	56	55	45

zbiorowego				
b) tereny zabudowy zagrodowej				
c) tereny rekreacyjno-wypoczynkowe ²⁾				
d) tereny mieszkaniowo-usługowe				
tereny w strefie śródmiejskiej miast powyżej 100 tys. mieszkańców ³⁾	68	60	55	45

Źródło: Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r., (t.j. Dz. U. 2014, poz. 112)

Objaśnienia:

¹⁾ Wartości określone dla dróg i linii kolejowych stosuje się także dla torowisk tramwajowych poza pasem drogowym i kolei linowych.

²⁾ W przypadku niewykorzystywania tych terenów, zgodnie z ich funkcją, w porze nocy, nie obowiązuje na nich dopuszczalny poziom hałasu w porze nocy.

³⁾ Strefa śródmiejska miast powyżej 100 tys. mieszkańców to teren zwartej zabudowy mieszkaniowej z koncentracją obiektów administracyjnych, handlowych i usługowych. W przypadku miast, w których występują dzielnice o liczbie mieszkańców pow. 100 tys., można wyznaczyć w tych dzielnicach strefę śródmiejską, jeżeli charakteryzuje się ona zwartą zabudową mieszkaniową z koncentracją obiektów administracyjnych, handlowych i usługowych.

3.2.1. Źródła hałasu

Na stan akustyczny środowiska ma wpływ wiele czynników, wśród których należy wyróżnić uwarunkowania wynikające z położenia gminy, wielkości zajmowanego obszaru, zaludnienia, stopnia urbanizacji, uprzemysłowienia oraz rozwoju szlaków komunikacyjnych. Najbardziej uciążliwym hałasem dla człowieka jest hałas komunikacyjny (najbardziej odczuwalny) oraz przemysłowy.

Hałas komunikacyjny

Źródłem hałasu na terenie gminy Jedlińsk jest przede wszystkim transport drogowy i transport kolejowy.

Głównymi ciągami komunikacyjnym gminy są drogi krajowe, powiatowe i gminne. Z układu dróg tworzących ciągi komunikacyjne na obszarze gminy, największą uciążliwość hałasową stanowi droga ekspresowa nr 7 oraz drogi powiatowe o dużym natężeniu ruchu. Hałas komunikacyjny generowany jest także w okolicach linii kolejowej nr 8 Warszawa - Kraków.

Na poziom hałasu drogowego ma wpływ szereg czynników związanych z ruchem pojazdów i parametrami drogi. Do najważniejszych z nich należą:

- problemy komunikacyjne – nieprzystosowanie nawierzchni do występującego natężenia ruchu i obciążenia (duży udział pojazdów ciężarowych powoduje szybkie niszczenie nawierzchni),
- natężenie ruchu związane bezpośrednio ze znaczeniem drogi w układzie komunikacyjnym,
- struktura ruchu (udział pojazdów ciężkich i hałaśliwych),
- średnia prędkość pojazdów i ich stan techniczny,
- płynność ruchu,
- rodzaj i stan nawierzchni.

Hałas drogowy jest zjawiskiem o tendencjach wzrostowych, uzależnionym od takich czynników jak: wskaźnik presji motoryzacji, gęstość sieci dróg i odległość terenów stale zamieszkiwanych od dróg o dużym natężeniu. Środki transportu są ruchomymi źródłami hałasu decydującymi o parametrach klimatu akustycznego przede wszystkim na terenach

zurbanizowanych. Z uwagi na wzrastającą liczbę pojazdów i zwiększające się natężenie ich ruchu można przyjąć, że na terenie gminy Jedlińsk utrzymywać się będzie tendencja wzrostowa natężenia hałasu związanego z ruchem kołowym. Należy jednak podkreślić, że wzrost natężenia hałasu nie jest wprost proporcjonalny do wzrostu natężenia ruchu samochodowego i rośnie wolniej. Wynika to głównie z poprawy jakości użytkowanych samochodów.

Hałas związany z komunikacją i transportem kolejowym jest mniej uciążliwy, ponieważ dotyczy tylko terenów w pobliżu trakcji kolejowej (zasięg uciążliwości hałasu wynosi do ok. 300 m) i jest związany z częstotliwością ruchu pociągów i ich rodzajów (pasażerskie czy towarowe).

Hałas przemysłowy

Hałas przemysłowy obejmuje zarówno dźwięki emitowane przez różnego rodzaju maszyny i urządzenia, a także części procesów technologicznych oraz instalacje i wyposażenie zakładów produkcyjnych, rzemieślniczych i usługowych. Do tego rodzaju hałasu zalicza się także dźwięki emitowane przez urządzenia obiektów handlowych (wentylatory, urządzenia klimatyzacyjne). Taki hałas ma charakter lokalny.

Obecnie systemy lokalizacji nowych inwestycji, a także potrzeba sporządzenia ocen oddziaływania na środowisko, kontrole i egzekucja nałożonych kar pozwalają na znaczne ograniczenie tych uciążliwości. Ponadto dla źródeł hałasu przemysłowego, ze względu na ich niewielkie rozmiary, istnieją różne możliwości techniczne ograniczenia emisji hałasu (np. stosowanie tłumików akustycznych, obudów poszczególnych urządzeń czy zwiększenie izolacyjności akustycznej ścian pomieszczeń, w których znajdują się maszyny wytwarzające hałas).

Źródłem hałasu są także linie przesyłowe wysokiego napięcia. Hałas powstaje również na terenie stacji elektroenergetycznych najwyższych napięć w związku ze stosowaniem sprężarek do napędu łączników i transformatorów.

3.2.2. Pomiary hałasu

Ocena stanu akustycznego środowiska prowadzona jest w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. Ochrona przed hałasem polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu akustycznego środowiska, a realizowana jest przez instrumenty planowania przestrzennego oraz instrumenty ochrony środowiska, takie jak pozwolenia, programy ochrony środowiska, w tym programy ochrony przed hałasem. Dokonywane pomiary i oceny mają umożliwiać wyznaczanie obszarów o ponad normatywnym poziomie hałasu, na których należy skoncentrować działania naprawcze.

Na terenie gminy Jedlińsk głównymi źródłami hałasu kształtującymi klimat akustyczny są:

- komunikacja drogowa - głównie droga ekspresowa Nr 7 oraz drogi powiatowe i gminne,
- zakłady przemysłowe, rzemieślnicze i usługowe.

W ostatnich latach na drogach zlokalizowanych na terenie gminy Jedlińsk nie prowadzono badań natężenia hałasu. Można przypuszczać, że wzdłuż dróg krajowych i powiatowych, poziom hałasu może chwilowo przekraczać dopuszczalne normy. Dopuszczalny poziom hałasu komunikacyjnego w porze dziennej dla terenów zabudowanych nie powinien przekraczać 65 dB, natomiast w porze nocnej 56 dB.

W roku 2022 Główny Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie wykonał pomiary monitoringowe hałasu zgodnie z założeniami Strategicznego Programu Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2021-2025 oraz Wykonawczego Programu Monitoringu Środowiska w zakresie oceny klimatu akustycznego środowiska na rok 2022. Punkty pomiarowe hałasu drogowego zlokalizowane zostały w 14 punktach pomiarowych na obszarze 8 miejscowości:

Hałas drogowy – w 14 punktach pomiarowych na obszarze 8 miejscowości:

- Leszno (powiat warszawski zachodni) – 2 punkty,
- Julinek (powiat warszawski zachodni, gmina Leszno) – 1 punkt,
- Grądko (powiat warszawski zachodni, gmina Leszno) – 1 punkt,
- Grądy (powiat warszawski zachodni, gmina Leszno) – 1 punkt,
- Odcinek drogi krajowej DK57 Bartoszyce-Pułtusk - 2 punkty,
- Odcinek drogi wojewódzkiej DW544 Ostrołęka-Przasnysz-Mława - 2 punkty,
- Odcinek drogi wojewódzkiej DW617 Przasnysz-Ciechanów - 1 punkt,
- Odcinek drogi ekspresowej S8 Kłódzko-Białystok – 2 punkty,
- Odcinek drogi krajowej E77 Gdańsk-Chyżne - 1 punkt,
- Odcinek drogi wojewódzkiej DW721 – 1 punkt.

W 11 punktach wykonano pomiary określające wskaźniki w odniesieniu do jednej doby (krótkookresowe) LAeqD i LAeqN, natomiast 3 pomiary dotyczyły określenia wskaźników średniorocznych (długookresowych) LDWN i LN.

Analizując wyniki badań monitoringowych hałasu wykonanych przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie w roku 2022 w województwie mazowieckim można stwierdzić, że w przypadku wskaźnika długookresowego największe przekroczenie wystąpiło w Przasnyszu (odcinek drogi wojewódzkiej nr 544) na terenie posesji przy ul. Józefa Piłsudskiego 141 - LDWN - 6,6 dB i LN - 3,3 dB. Najwyższe przekroczenia wskaźnika krótkookresowego wystąpiło przy drodze wojewódzkiej nr 580 w miejscowości Grądy (gmina Leszno), przy ul. Chopina - LAeqD – 5,5 dB oraz Ostrów Mazowiecki (hałas powodowany ruchem pojazdów na drodze ekspresowej S8), przy ul. Wróblewskiego - LAeqN – 8,7 dB.

Hałas przemysłowy na obszarze województwa mazowieckiego ma charakter lokalny. Na ponadnormatywny hałas narażona jest ludność mieszkająca w bezpośrednim sąsiedztwie zakładów. W roku 2022 WIOŚ w Warszawie zbadał 23 podmioty w zakresie hałasu przemysłowego. Prawie 35% obiektów przekraczało dopuszczalne poziomy hałasu. Wśród skontrolowanych podmiotów przekroczenia dopuszczalnych wartości hałasu wystąpiło w 8 przypadkach, w tym 5 w porze nocy i 4 w porze dnia. Maksymalne przekroczenie stwierdzono dla pory nocy o wartości 6,6 dB, w porze dnia 8,0 dB.

3.2.3. Podsumowanie

Na stan akustyczny środowiska ma wpływ wiele czynników, wśród których należy wyróżnić uwarunkowania wynikające z położenia gminy: wielkość zajmowanego obszaru, zaludnienie, stopień urbanizacji i uprzemysłowienia oraz rozwoju szlaków komunikacyjnych.

Największe zagrożenie hałasem występuje wzdłuż drogi krajowej, obsługującej ruch ponadregionalny i regionalny. Znaczna część tej drogi przebiega przez tereny zabudowane, z których większość to tereny o funkcji mieszkaniowej, wymagającej zapewnienia komfortu

akustycznego. Sąsiedztwo wymienionej arterii komunikacji drogowej z obszarami wymagającymi zapewnienia właściwych standardów jakości stanu akustycznego środowiska powoduje, że obszary te należy sklasyfikować jako miejsca potencjalnego zagrożenia hałasem komunikacyjnym drogowym.

Przeprowadzane modernizacje nawierzchni oraz poszerzenia szerokości jezdni (zwiększenie płynności ruchu), przyczyniły się do znacznego polepszenia klimatu akustycznego w obszarze gęstej zabudowy mieszkaniowej. Dalsze działania wyciszania hałasu komunikacyjnego powinny przebiegać w kierunku poprawy stanu technicznego dróg oraz oddzielania hałasu od siedzib ludzkich poprzez budowę ekranów dźwiękochłonnych lub nasadzenia pasów zieleni.

Hałas emitowany przez przemysł, jest uciążliwy dla mieszkańców, jednak nie przekracza dopuszczalnych norm. Możliwości izolowania oraz ograniczania (tylko do pory dziennej) tego typu hałasu powinno przyczynić się do poprawy klimatu akustycznego terenów przemysłowych.

3.3. Pola elektromagnetyczne

Dopuszczalne poziomy PEM w środowisku określone są dla terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową i dla miejsc dostępnych dla ludności. Promieniowanie elektromagnetyczne na terenie województwa mazowieckiego mierzone jest w centralnych dzielnicach lub osiedlach miast o liczbie mieszkańców powyżej 50 tys., poniżej 50 tys. oraz na terenach wiejskich. Na terenie gminy Jedlińsk pomiary promieniowania elektromagnetycznego nie były prowadzone, najbliższe pomiary takie wykonywane są w Radomiu w 2022 roku.

W poniższej tabeli przedstawiono wyniki pomiarów natężenia PEM na terenie miasta Radom przeprowadzonych w 2022 roku.

Tabela 22. Pomiary promieniowania elektromagnetycznego na terenie miasta Radom

Położenie punktu pomiarowego	Data pomiaru	Wynik pomiaru składowej elektrycznej E _{max} [V/m]
Skrzyżowanie ulic 25 Czerwca i Wodnej	2022-09-23	0,6
Park Jagielloński	2022-11-23	1,2
Plac Antonio Corazziego	2022-11-23	0,6
Park im. Jacka Malczewskiego	2022-09-23	2,4
Park Planty	2022-11-23	0,5
Skrzyżowanie ulic Generała Józefa Sowińskiego i Miłej	2022-09-23	0,8
Kielecka 2/6	2022-11-29	4,9

Źródło – Monitoring pól elektromagnetycznych – stała sieć monitoringu w roku 2022. GIOŚ Warszawa

W żadnym punkcie pomiarowym na terenie województwa nie odnotowano wartości przekraczającej dopuszczalną wartość składową elektryczną $E=7V/m$ określoną w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów (Dz. U. z 2003r. Nr 192 poz. 1883).

W stosunku do przesyłowych linii elektroenergetycznych oraz obiektów z nimi związanych przyjmuje się, że:

- szkodliwy wpływ linii energetycznych o napięciu 110, 220 i 400 kV obejmuje strefę o szerokości od 12 do 25m od osi linii w obie strony,
- uciążliwość stacji transformatorowych zamyka się w granicach obiektu.

Uciążliwość masztów telefonii komórkowej mieści się w ich strefach ochronnych.

3.4. Gospodarowanie wodami

Ustawa Prawo wodne z dnia 20 lipca 2017 roku (Dz. U. z 2023r., poz. 1478 ze zm.) określa cele służące zapewnieniu ochrony wód, poprzez zapobieganie dalszej ich degradacji, ochronę przed zanieczyszczeniem, poprawę stanu ekosystemów wodnych i ekosystemów lądowych zależnych od wody oraz promocje zrównoważonego wykorzystania zasobów wodnych.

3.4.1. Wody powierzchniowe

Charakterystyka wód powierzchniowych

Gmina Jedlińsk położona jest w całości w zlewni rzeki Radomki – lewobrzeżnego dopływu Wisły Środkowej (uchodzi do Wisły na 431,9 km jej biegu). Ma ona długość 106,4 km. Płynie w południowej części Niziny Mazowieckiej i ma charakter typowej rzeki nizinnej. Źródła rzeki znajdują się w rejonie Wzgórz Koneckich, na stoku Garbu Gielniowskiego, w odległości 5 km od Przysuchy, na terenie jurajskich piaskowców i iłów. Od stawów leżących poniżej miejscowości Jedlińsk (gmina Jedlińsk) rzeka Radomka dzieli się na dwa ramiona, z których prawe biegnące równoległe do rzeki Bosak nazywane jest Starą Rzeką.

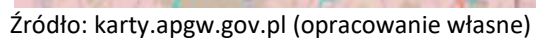
Zlewnia Radomki jest asymetryczna, przy czym wyraźnie przeważa część prawostronna. Dolina rzeki poprzecinana jest licznymi rowami melioracyjnymi. Na terenie gminy rzeka płynie w kierunku wschodnim (z lekkim odchyleniem ku północy). Największym lewostronnym dopływem Radomki na terenie gminy Jedlińsk jest rzeka Tymianka wypływająca od wododziału z Pilicą na wysokości około 160 m n.p.m. Ma zlewnię o powierzchni 153,7 km², prawie w całości bezleśną, jej dolina jest szeroka o niewyraźnych krawędziach, wypełniona torfami i podmokła. Całkowita długość Tymianki wynosi 25,9 km. Uchodzi do Radomki w 39,7 km jej biegu, od północy. Od południa największym dopływem rzeki Radomki jest Mleczna, stanowiąca część wschodniej granicy gminy. Powierzchnia zlewni rzeki wynosi 351 km² (ujście do Radomki znajduje się na 35 km). Rzeka Radomka uregulowana jest częściowo, Tymianka na całej długości.

Na terenie gminy nie ma jezior, za wyjątkiem małych starorzeczy oraz bagiennych oczek śródlęśnych.

Na południe od Jedlińska, w dolinie Radomki znajdują się dwa stawy rybne o powierzchni 144 ha.

Gmina Jedlińsk należy do Związku Gmin "Radomka", którego celem jest również ochrona wód zlewni rzeki Radomki i poprawa gospodarowania wodą na tym obszarze.

Od 17 lutego 2023 r. obowiązuje rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. 2023 r. poz. 300). Jest to druga aktualizacja Planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy (IIaPGW). IIaPGW na obszarze dorzecza Wisły stanowi wypełnienie zobowiązań wynikających z postanowień Ramowej Dyrektywy Wodnej w zakresie cyklicznej (sześciolletniej) aktualizacji planów gospodarowania wodami (opracowana na lata 2022-2027). Jednocześnie dokument umożliwia wypełnienie zobowiązań raportowych Polski do KE.

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk
na lata 2024-2027 z perspektywą na lata 2028-2031

Tabela 23. Charakterystyka jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) rzecznych obejmujących teren gminy Jedlińsk

Jednolita część wód powierzchniowych (JCWP)		Lokalizacja			Stan/potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	stan (ogólny)	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych
Krajowy kod JCWP rzecznych	Nazwa JCWP rzecznych	Region wodny	Nazwa dorzecza	RZGW				
RW2000102525929	Radomka Młyńska	Środkowej Wisły	obszar dorzecza Wisły	Warszawa	dobry	dobry	dobry	zagrożona
RW20001025269	Mleczna	Środkowej Wisły	obszar dorzecza Wisły	Warszawa	umiarkowany	brak danych	zły	zagrożona
RW20001025278	Łukawka	Środkowej Wisły	obszar dorzecza Wisły	Warszawa	dobry	dobry	dobry	niezagrożona
RW200010252589	Tymianka	Środkowej Wisły	obszar dorzecza Wisły	Warszawa	umiarkowany	brak danych	zły	zagrożona
RW200011252599	Radomka od zb. Domaniów do Mlecznej	Środkowej Wisły	obszar dorzecza Wisły	Warszawa	słaby	poniżej dobrego	zły	zagrożona
RW200010252549	Ślepotka	Środkowej Wisły	obszar dorzecza Wisły	Warszawa	nie można dokonać oceny stanu/potencjału (brak badań w JCWP)	dobry	brak danych	zagrożona
RW20001125299	Radomka od Mlecznej do ujścia	Środkowej Wisły	obszar dorzecza Wisły	Warszawa	umiarkowany	poniżej dobrego	zły	niezagrożona
RW200010252569	Bosak	Środkowej Wisły	obszar dorzecza Wisły	Warszawa	umiarkowany	brak danych	zły	zagrożona

Źródło: karty.apgw.gov.pl (opracowanie własne)

Pomiary jakości wód powierzchniowych

Obowiązek badania i oceny jakości wód powierzchniowych w ramach państwowego monitoringu środowiska wynika z art. 349 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. - Prawo wodne (Dz. U. z 2023 r. poz. 1478, z późn. zm.). Zgodnie z ust. 3 tego artykułu, badania jakości wód powierzchniowych w zakresie elementów biologicznych, fizykochemicznych, chemicznych (w tym substancji priorytetowych w matrycy będącej wodą) należą do kompetencji Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska. W zakresie obowiązków WIOŚ leży również prowadzenie obserwacji elementów hydromorfologicznych na potrzeby oceny stanu ekologicznego. Stan ichtiofauny jako jednego z biologicznych elementów jakości wód jest badany przez wykonawców zewnętrznych na zlecenie GIOŚ, a jego ocena jest przekazywana do WIOŚ. Badania substancji priorytetowych, dla których określono środowiskowe normy jakości we florze i faunie, są zlecane przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska.

W poniższej tabeli przedstawiono wyniki badań rzek, które przepływają przez teren gminy Jedlińsk. Na terenie gminy Jedlińsk w ostatnich latach prowadzono badania rzek: Radomki (Lisów) i Tymianki (uj. do Radomki) – po 1 punkcie pomiarowym.

Tabela 24. Wyniki badań rzeki Radomka, Tymianka i Mleczna w badanych punktach pomiarowych w roku 2022

Nazwa jednolitej części wód/kod ocenianej JCW	Nazwa punktu pomiarowo-kontrolnego	Klasa elementów biologicznych	Klasa elementów fizykochemicznych	Klasyfikacja stanu/potencjału ekologicznego		Ocena stanu jcwp
				Klasa	Stan/potencjał ekologiczny	
Radomka-Wieniawa PLRW20001725219	<i>Radomka od źródeł do Szabasówki bez Szabasówki</i>	3	>2	3	UMIARKOWANY POTENCJAŁ EKOLOGICZNY	ZŁY
Radomka-Lisów PLRW200019252599	<i>Radomka od Szabasówki do Mlecznej</i>	4	>2	4	SŁABY POTENCJAŁ EKOLOGICZNY	ZŁY
Radomka – Ryczów, most drogowy PLRW20001925299	<i>Radomka od Mlecznej do ujścia</i>	3	>2	3	UMIARKOWANY STAN EKOLOGICZNY	ZŁY
Tymianka – Jedlińsk, Uj. Do Radomki PLRW200017252589	<i>Tymianka</i>	4	>2	4	SŁABY STAN EKOLOGICZNY	ZŁY
Mleczna – Owadów, uj. do Radomki	<i>Mleczna bez Pacynki</i>	5	>2	5	ZŁY STAN EKOLOGICZNY	ZŁY

Źródło – GIOŚ Warszawa

W badanych punktach rzeki Radomka, Tymianka i Mleczna prowadziły wody złej jakości. Stan i potencjał ekologiczny rzek oceniono na umiarkowany (Radomka od źródeł do Szabasówki bez Szabasówki i Radomka od Mlecznej do ujścia), słaby (Radomka od Szabasówki do Mlecznej i Tymianka) oraz zły (Mleczna bez Pacynki).

Ważną rolę w czystości wód odgrywa sprawny system kanalizacji sanitarnej oraz oczyszczanie ścieków. Gmina Jedlińsk posiada własną oczyszczalnię ścieków, zlokalizowaną przy ulicy Jaśminowej w Jedlińsku. Oczyszczania ścieków eksploatowana jest od 2010 roku. Proces oczyszczania realizowany jest w technologii biologicznej – typ oczyszczalni BIO-COM. Z oczyszczalni korzysta 3 677 mieszkańców.

Tabela 25. Dane o działalności oczyszczalni ścieków w Jedlińsku

Wyszczególnienie	Jednostka	Rok					
		2018	2019	2020	2021	2022	2023
Ścieki odprowadzane ogółem	dam ³	135,0	129,0	131,0	134,0	106,0	113,0
Ładunki zanieczyszczeń w ściekach po oczyszczeniu							
BZT5	kg/rok	536	849	722	741	495	710
ChZT	kg/rok	3 117	6 606	5 372	6 522	4 790	6 925
Zawiesina ogólna	kg/rok	2 119	2 701	2 559	2 832	1 755	2 030
Azot ogólny	kg/rok	1 122	1 100	1 001	2 569	1 027	2 591
Fosfor ogólny	kg/rok	68	94	89	88	152	182

Źródło – GUS

Wyjaśnienie: dam³- jednostka objętości dekametr sześcienny, gdzie 1 dam³=1000 m³

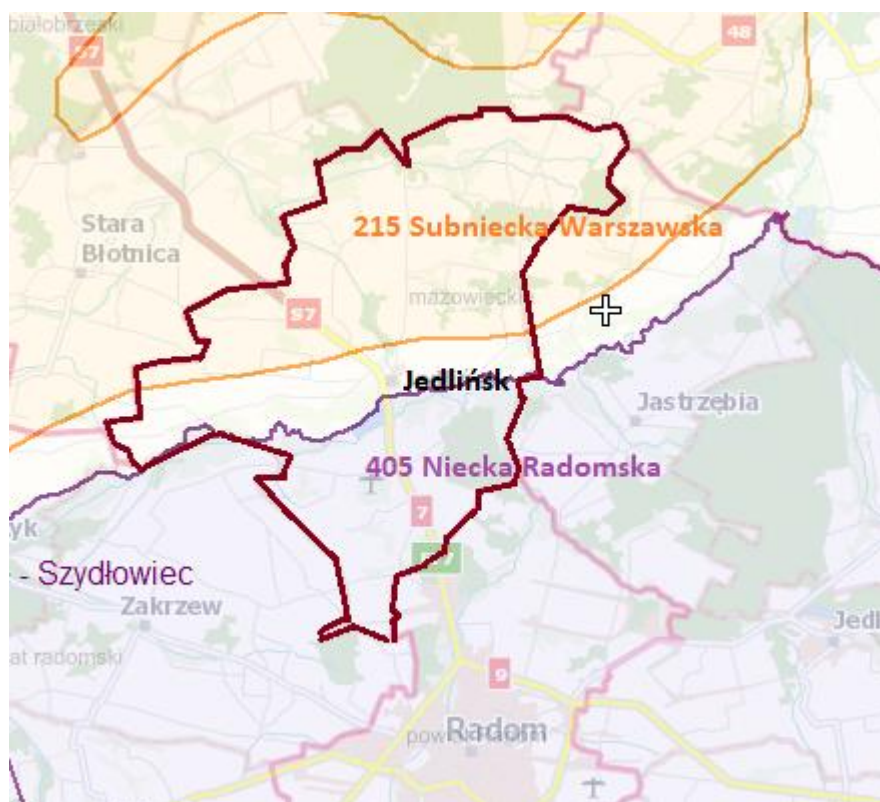
3.4.2. Wody podziemne

Geologicznie wody podziemne na terenie gminy Jedlińsk związane są z utworami czwartorzędowymi, kredowymi i jurajskimi. Zasadnicze znaczenie dla zaopatrzenia w wodę ma poziom kredowy, a następnie górnójurajski. Zgodnie z Mapą Hydrogeologiczną Polski, gmina Jedlińsk znajduje się w większości w jednostce hydrogeologicznej XXI- Regionie Lubelsko – Radomskim, XXI3 Podregionie Radomskim, gdzie główny poziom użytkowy, z wodami szczelinowymi i porowo szczelinowymi występuje w utworach kredy górnej: opokach, marglach, gezach, wapieniach i piaskowcach, na głębokości do 40-60 m ppt. Wody częściowo są pod ciśnieniem do 50kPa, wydajności dochodzą do 120m³/h, sporadycznie są większe. Wody porowe związane są z piaskami czwartorzędowymi. Wydajności typowych otworów studziennych oscylują wokół 10m³/h, na północy 60m³/h.

Gmina Jedlińsk znajduje się w zasięgu dwóch GZWP:

- Nr 405 Niecka Radomska (południowa część gminy) - zbiornik w utworach kredy górnej, o szacunkowych zasobach dyspozycyjnych 820 tys. m³/dobę i średniej głębokości ujęć 30-70 m,
- Nr 215 Subniecka Warszawska (północna część gminy) - zbiornik triasowy, o szacunkowych zasobach dyspozycyjnych 250 tys. m³/dobę i średniej głębokości ujęć 160 m.

Rysunek 4. Lokalizacja gminy Jedlińsk względem Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (Nr 405 i Nr 215)

Źródło: Państwowa Służba Hydrogeologiczna; <http://epsh.pgi.gov.pl/epsh/> (opracowanie własne)

Według map obrazujących granice jednolitych części wód podziemnych (JCWPd), mapy dostępne na stronie karty.apgw.gov.pl, gmina Jedlińsk położona jest w regionie wodnym Środkowej Wisły, w obrębie Jednolitej Części Wód Podziemnych PLGW200074 i PLGW200087. Celem środowiskowym dla wód podziemnych tego obszaru jest utrzymanie dobrego stanu chemicznego i dobrego stanu ilościowego.

Tabela 26. Charakterystyka JCWPd obejmujących teren gminy Jedlińsk

Informacje podstawowe		
Numer JCWPd	74	87
Kod JCWPd	GW200074	GW200087
Powierzchnia JCWPd [km ²]	1 659,99	2 098,93
Obszar dorzecza	obszar dorzecza Wisły	
Region wodny	Środkowej Wisły	
Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej	RZGW w Warszawie	
Zarząd Zlewni	w Radomiu	w Radomiu
Ocena stanu JCWPd*		
Stan chemiczny	dobry	dobry
Stan ilościowy	dobry	dobry
Stan JCWPd	dobry	dobry
Presje determinujące stan JCWPd		
Zasoby wód podziemnych dostępne do zagospodarowania [tys. m ³ /rok] – stan na rok 2018	73 303,32	18 652,88

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk
na lata 2024-2027 z perspektywą na lata 2028-2031

% wykorzystania zasobów dostępnych do zagospodarowania	11	20
Zidentyfikowane presje znaczące. Wynik analizy znaczących oddziaływań - JCWPd	presja obszarowa rozproszona związana z rolnictwem, gospodarką komunalną lub przemysłem	presja obszarowa rozproszona związana z rolnictwem, gospodarką komunalną lub przemysłem
Rodzaj presji determinującej stan wód w obrębie danej JCWPd	chemiczna	chemiczna
Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego	niezagrożona	niezagrożona
Cele środowiskowe dla JCWPd		
Stan chemiczny	dobry stan chemiczny	dobry stan chemiczny
Stan ilościowy	dobry stan ilościowy	dobry stan ilościowy

Monitoring wód podziemnych

Na terenie gminy Jedlińsk nie ma punktów monitoringu wód podziemnych. Z analizy dostępnych materiałów wynika, że jakość wód podziemnych na terenie gminy jest dobra, wymagają one jedynie prostego uzdatniania.

Do głównych wskaźników obniżających jakość wód należą: azot amonowy, żelazo, potas, sód, fosforany i mangan. Żelazo i mangan są charakterystyczne dla czwartorzędowych osadów wodnolodowcowych. Najbardziej narażone na zanieczyszczenia są wody gruntowe występujące płytko i bez izolacji. Na jakość tych wód znaczący wpływ ma sposób zagospodarowania terenu w rejonie studni. Stwierdzone w wodzie zanieczyszczenia najczęściej mają charakter punktowy i są pochodzenia antropogenicznego.

Przyczynami antropogenicznego zanieczyszczenia środowiska gruntowo-wodnego są najczęściej: zrzuty ścieków do wód i gruntu, niewłaściwe składowanie odpadów, a także niewłaściwe składowanie i stosowanie nawozów organicznych i sztucznych oraz środków ochrony roślin.

3.4.3. Gospodarka wodno – ściekowa

Gospodarka ściekowa regulowana jest:

- Ustawą z dnia 7 czerwca 2001 roku o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (t.j. Dz. U. 2020, poz. 2028);
- Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 6 lutego 2015 r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych (Dz. U. 2015, poz. 257);
- Rozporządzeniem Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 12 lipca 2019 r. w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego oraz warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu do wód lub do ziemi ścieków, a także przy odprowadzaniu wód opadowych lub roztopowych do wód lub do urządzeń wodnych (Dz. U. 2019, poz. 1311).

Zgodnie z art. 3 ustawy „Prawo ochrony środowiska”, ścieki (substancje ciekłe, wprowadzone bezpośrednio lub za pomocą urządzeń kanalizacyjnych do wód) zmieniają stan fizyczny, chemiczny lub biologiczny wód, działając niszcząco na świat roślinny lub zwierzęcy. Ścieki powstają w wyniku bytowania człowieka oraz prowadzonej przez niego działalności gospodarczej i rolniczej (ścieki bytowo – gospodarcze, ścieki przemysłowe, ścieki komunalne, wody opadowe, zanieczyszczenia, wody podgrzane, skażone promieniotwórczo i zasolone).

3.4.3.1. Sieć wodociągowa

Łączna długość eksploatowanej sieci wodociągowej wynosi 199,7 km (dane GUS, stan na koniec 2022 roku), z przyłączami prowadzącymi do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania w ilości 3 873 szt.

Tabela 27. Stan sieci wodociągowej w gminie Jedlińsk w latach 2018-2022

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2018	2019	2020	2021	2022
Długość czynnej sieci wodociągowej	km	192,4	193,2	195,0	197	199,7
Przyłącza wodociągowe prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	3 601	3 678	3 745	3 812	3 873

Źródło – dane GUS

Wskaźnik zwodociągowania gminy wyrażony liczbą osób korzystających z instalacji do ogółu ludności wynosi 82% (dane GUS, stan na koniec 2022r.). Wskaźnik uzbrojenia w sieć wodociągową wynosi 144,0km/100km² terenu.

Utrzymaniem gminnych stacji uzdatniania wody i sieci wodociągowej zajmuje się Zakład Gospodarki Komunalnej w Jedlińsku.

Wodociągi obsługujące mieszkańców gminy Jedlińsk:

- Wodociąg grupowy „Jedlińsk” – jest zasilany z ujęcia Jedlińsk, którego wydajność wynosi 85m³/h (awaryjna studnia o wydajności 72m³/h). Wodociąg grupowy „Jedlińsk” dostarcza wodę do następujących wsi: Jedlińsk, Piaseczno, Lisów, Wola Bierwiecka, Płasków, Moczydło, Józefów, Janki, Stare Zawady, Nowe Zawady, Romanów, Bierwce, Jedlanka, Mokroszek, Gryzów, Narty, Ludwików, Gutów, Wola Gutowska;
- Wodociąg grupowy „Wierzchowiny” – jest zasilany z ujęcia, którego wydajność wynosi 21m³/h. Wodociąg obejmuje następujące wsie: Wierzchowiny, Kruszyna, Jezioro, Czarny Ług, Budki Wierzchowskie oraz częściowo Bierwce;
- Wodociąg Jankowice i Górna Wola - jest zasilany z ujęcia Jedlińsk;
- Wodociąg Nowa Wola – jest zasilany z ujęcia znajdującego się w Gminie Stara Błotnica;
- Wodociąg „Wsola” jest zasilany z ujęcia, którego wydajność wynosi 95m³/h. Wodociąg dostarcza wodę do następujących wsi: Wsola, Piastów, Kamińsk, Klwaty, Wielogóra;
- Wodociąg „Klwatka Szlachecka” – jest zasilany z wodociągu z Radomia.

Gmina Jedlińsk posiada na swoim terenie 4 stacje uzdatniania wody:

- SUW Jedlińsku (dwustopniowa),
- SUW w Wierzchowinach (dwustopniowa),
- SUW we Wsoli (dwustopniowa),
- SUW Mokroszek (dwustopniowa).

Uzdatnianie wody polega na napowietrzaniu, usuwaniu żelaza i manganu oraz dezynfekcji.

Tabela 28. Eksploatacja sieci wodociągowej w gminie Jedlińsk w latach 2018-2022

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2018	2019	2020	2021	2022
Woda dostarczona gospodarstwom domowym	dam ³	481,4	528,0	483,3	493,3	461,0
Zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca	m ³	33,3	36,3	33,4	34,0	31,6

Źródło – dane GUS

Wyjaśnienie: dam³- jednostka objętości dekametr sześcienny, gdzie 1 dam³=1000 m³

3.4.3.2. Sieć kanalizacyjna

Wskaźnik skanalizowania kształtuje się na poziomie 18,7%, w odniesieniu do ludności korzystającej z instalacji (dane GUS, stan na koniec 2022 roku). Długość czynnej sieci kanalizacyjnej wynosi ogółem 39,6 km i obejmuje 672 odbiorców domowych (przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania).

Tabela 29. Stan sieci kanalizacyjnej w gminie Jedlińsk w latach 2018-2022

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2018	2019	2020	2021	2022
Długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km	33,7	33,7	33,7	39,6	39,6
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	630	640	647	654	672
Ludność korzystająca z sieci ogółem	osoba	2 587	2 623	2 644	2 664	2 716

Źródło – dane GUS

Sieć kanalizacyjna w gminie uzupełniana jest przez indywidualne szamba (1 860 szt.) lub oczyszczalnie przydomowe (107 szt.) – dane UG, stan na koniec 2023r. Oczyszczalnie przydomowe są popularne na terenach, gdzie nie ma sieci kanalizacyjnej lub na terenach gdzie budowa sieci nie jest opłacalna ekonomicznie.

Oczyszczalnie ścieków na terenie gminy Jedlińsk to:

- Oczyszczalnia Ścieków Komunalnych, Jedlińsk ul. Jaśminowa - oczyszczalnia mechaniczno- biologiczna BOS 900-ZZ
 - przepustowość 600 m³/d
 - odbiera ścieki z kanalizacji w Jedlińsku,
 - przyjmuje ścieki dowożone taborem asenizacyjnym z terenu gminy,
 - ilość ścieków oczyszczonych 33627 m³/rok, z czego ok. 18 tys. m³ jest dowożona,
 - ścieki oczyszczone odprowadzane są do rzeki Tymianki na 2,5 km,
- Oczyszczalnia Wierzchowiny przy Zespole Szkół Publicznych
 - przepustowość 12 m³/d
 - metoda oczyszczania oparta na złożu biologicznym,
 - ilość ścieków oczyszczonych 600 m³/rok,
 - ścieki oczyszczone odprowadzane są do rowu, a następnie do rzeki Tymianki,
- Oczyszczalnia Zawady Stare przy Publicznej Szkole Podstawowej
 - przepustowość 6 m³/d
 - ilość ścieków oczyszczonych 570 m³/rok,
 - ścieki oczyszczone odprowadzane do rowu R- ,a następnie do rzeki Tymianki.

Tabela 30. Gospodarka ściekami na terenie gminy Jedlińsk w latach 2018-2023

Ścieki	Jednostka	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Odprowadzone ogółem	dam ³	135,0	129,0	131,0	134,0	106,0	113,0
Oczyszczone razem	dam ³	135	129	131	134	106	113
Wytworzone osady	Mg	44	10	9	10	10	12

Źródło – GUS

Wyjaśnienie: dam³- jednostka objętości dekametr sześcienny, gdzie 1 dam³=1000 m³

3.4.3.3. Główne źródła zanieczyszczeń

Do głównych źródeł zanieczyszczeń istniejących na terenie gminy Jedlińsk należą:

- gospodarstwa rolnicze i hodowlane,
- brak sieci kanalizacyjnej na znacznym obszarze, a przy tym nieszczelne szamba lub wykorzystywanie nieczynnych studni kopanych jako miejsc do odprowadzania ścieków komunalnych lub odprowadzanie ścieków do rowów przydrożnych, cieków wodnych, na pola itp.,
- stosowanie nawozów chemicznych na terenach dolinnych w miejscach, gdzie wody gruntowe zalegają płytko pod powierzchnią terenu oraz gruntach o większych spadkach w kierunku cieków wodnych,
- niekorzystny wpływ ładunku zanieczyszczeń pochodzących ze spływów powierzchniowych,
- odprowadzanie do wód i do ziemi ścieków z obiektów prowadzących działalność produkcyjną, zawierających substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego, m.in.: oczyszczalni ścieków, składowiska odpadów oraz innych obiektów usługowych (stacje paliw, warsztaty).

3.4.3.4. Podsumowanie

Główną przyczyną zanieczyszczeń wód powierzchniowych na terenie gminy jest niedostateczny rozwój sieci kanalizacyjnej (znacząca dysproporcja w stosunku do długości sieci wodociągowej) i związane z tym nielegalne odprowadzanie ścieków socjalno-bytowych bezpośrednio do gruntu. Efektem może być pogorszenie stanu wód powierzchniowych. Praktyki te mogą zaszkodzić nie tylko wodom powierzchniowym ale także wód podziemnych. Dodatkowym problemem jest odprowadzenie ścieków z gospodarki: zakładów przemysłowych, usługowych i rolnictwa. O ile więksi producenci wypełniają obowiązek odprowadzania ścieków do oczyszczalni, mniejsi przedsiębiorcy i rolnicy nie są na bieżąco kontrolowani.

Aby poprawić stan wód na terenie gminy należy dążyć do rozwoju sieci wodociągowej (oszczędność zasobów wody) i kanalizacyjnej (zmniejszenie zanieczyszczeń przenikających do gleby i do wód), budować nowe oczyszczalnie ścieków oraz propagować oczyszczalnie przydomowe w rejonach o rozproszonej zabudowie.

3.5. Surowce mineralne

Kopalinami występującymi na terenie województwa mazowieckiego są głównie czwartorzędowe utwory okruchowe oraz trzeciorzędowe i czwartorzędowe surowce ilaste. Związane jest to czwartorzędowymi formami działalności lodowców bądź akumulacyjnej działalności rzecznej i procesów eolicznych.

3.5.1. Surowce naturalne gminy

Głównymi surowcami występującymi na terenie gminy są piaski różnoziarniste, żwiry, gliny, torfy, węgiel brunatny. Według *Bilansu zasobów kopalin w Polsce* w gminie udokumentowane są 2 złoża: Jedlanka i Grabina.

Tabela 31. Zasoby kopalin w gminie Jedlińsk

Nazwa złoża	Rodzaj surowca	Stan zagospodarowania złoża	Zasoby geologicznie bilansowe w tys. ton	Wydobycie w tys. ton
Jedlanka	piaski i żwiry	zaniechane	11	-
Grabina I	piaski i żwiry	zaniechane	41	-
Gutów	piaski i żwiry	rozpoznane	1 061	-
Gutów I	piaski i żwiry	rozpoznane	1 847	-
Gutów II*	piaski	przeznaczone do eksploatacji	1 767	-

Źródło – Bilans zasobów kopalin w Polsce wg stanu na dzień 31.12.2023r., PIG Warszawa 2024

*Koncesja Marszałka Województwa Mazowieckiego – decyzja nr 180/24/PE.I z 28/06.2024r. (zasoby eksploatacyjne 685.233 tony)

Na skalę przemysłową w gminie nie są wydobywana żadne kopaliny.

Piaski i żwiry wodno-lodowcowe występują w północno-wschodniej i północnej części gminy.

Natomiast piaski, żwiry i głazy moren czołowych występują w południowej części gminy.

Gлина jest kopaliną występującą powszechnie w gminie. Eksploatowana była w Klwatce Szlacheckiej i Firleju, stare jej wyrobiska zostały zrehabilitowane.

Torfy występują w obrębie dolin rzecznych i w obniżeniach terenu i są torfowiskami o małej lub średniej miąższości i dość znacznej popielności i mają zastosowanie szczególnie w ogrodnictwie.

Węgiel brunatny rozpoznany był w dwóch złożach „Marysin” i „Wola Łukowska”, ale niska kaloryczność surowca - w tych złożach - dyskwalifikuje kopalinę do eksploatacji na skalę przemysłową.

3.6. Gleby

3.6.1. Typy gleb

Na terenie gminy Jedlińsk przeważają gleby brunatnoziemne – brunatne (właściwe i wylugowane) oraz gleby płowe utworzone z piasków słabogliniastych i gliniastych oraz żwirów. Część gleb powstała z glin zwałowych ciężkich oraz z glin, pyłów i ilów. Na terenie gminy występują gleby bielicoziemne utworzone z piasków słabogliniastych i gliniastych. W dolinach rzecznych i w obniżeniach utworzyły się mady i gleby hydromorficzne.

Na terenie gminy dominują gleby klasy V i IVb – zajmują one powierzchnie 3950,5 ha. Gleby orne wyższych klas bonitacyjnych (IIIa – IVa) zajmują powierzchnię 2699 ha. Gleby orne słabe – VI klasy – zajmują powierzchnię 1044,5 ha.

3.6.2. Odczyn gleb

Około 60 % powierzchni gleb na terenie gminy wykazuje odczyn kwaśny lub bardzo kwaśny (pH poniżej 5,5). Dlatego gleby wymagają wapnowania. Znaczącą rolę w ich zakwaszeniu odgrywają warunki naturalne np. geologiczne (znaczny udział utworów piaszczystych). Zjawisko to pogłębia działalność człowieka, przede wszystkim rolnicze użytkowanie gleb - nawożenie mineralne. Zakwaszenie to jest niekorzystnym czynnikiem z punktu wydajności i jakości plonów, gdyż prowadzi do obniżenia wartości produkcyjnych gleb (zwłaszcza ubogich w substancje pokarmowe). Gleby takie cechują się ponadto niską zawartością azotu i potasu, przy wysokich zawartościach magnezu i fosforu.

3.6.3. Użytkowanie rolnicze gleb

Powierzchnia gospodarstw rolnych w gminie wynosi 8 057,81 ha, z czego użytków rolnych 7 054,00 ha (w tym: w dobrej kulturze jest 6 653,03 ha).

Tabela 32. Dane o gospodarstwach rolnych w gminie Jedlińsk

Wyszczególnienie	Dane
Liczba gospodarstw rolnych	1 139 szt.
Powierzchnia gospodarstw rolnych	8 057,81 ha
Użytkowanie gruntów w gospodarstwach rolnych	użytki rolne ogółem – 7 054,00 ha po zasiewami ogółem - 4 260,30 ha uprawy trwałe – 159,54 ha sady – 155,18 ha łąki trwałe - 1 976,90 ha las i grunty leśne – 563,25 ha
Liczba gospodarstw rolnych według powierzchni	do 1 ha - 20 szt. 1-5 ha - 625 szt. 5-10 ha - 329 szt. 10-15 ha - 102 szt. powyżej 15 ha - 63 szt.
Główne uprawy w gospodarstwach rolnych	zboża, ziemniaki, warzywa gruntowe, rośliny przemysłowe, rośliny strączkowe

Źródło – dane GUS, Powszechny Spis Rolny, 2020

3.6.4. Podsumowanie

Jakość gleb w gminie nie jest najlepsza, przeważają gleby niskich klas bonitacyjnych o wysokim zakwaszeniu i wysoką absorpcją metali ciężkich. Konieczne jest nawożenie, wapnowanie i stosowanie odpowiednich zabiegów agrotechnicznych, ze względu na kwaśny odczyn gleb.

Do najważniejszych obszarów problemowych związanych z ochroną gleb na terenie gminy można zaliczyć:

- odcinki dróg o dużym natężeniu ruchu,
- obszary położone w sąsiedztwie stacji paliw,
- obszary związane z eksploatacją kopalin,
- obszary użytkowane rolniczo,
- obszary zajmowane pod zabudowę.

Naturalna odporność gleb na chemiczne czynniki niszczące związana jest ściśle z typem gleb. Najmniejszą odporność na tego typu zagrożenia wykazują gleby luźne i słabo gliniaste, ubogie w składniki pokarmowe, a więc głównie gleby bielcowe. Gleby brunatne, zasobne w składniki pokarmowe i wodę, są bardziej odporne na zagrożenia chemiczne. Działania antropogeniczne powodują przechodzenie związków biogennych i innych zanieczyszczeń bezpośrednio do gleby, wód podziemnych i powierzchniowych. Do zwiększenia degradacji przyczyniają się także rzeźba terenu oraz warunki atmosferyczne. Jednym z głównych czynników zmian w strukturze chemicznej gleb jest rolnicze użytkowanie, które może powodować nadmierne przechodzenie składników pokarmowych, takich jak azot, fosfor, potas i magnez do gleby, a tym samym dalej do wód powierzchniowych i podziemnych powodując eutrofizację. Niewłaściwe używanie nawozów naturalnych i mineralnych może spowodować poważne straty w środowisku. Biorąc pod uwagę rolniczy charakter gminy oraz funkcjonujące liczne gospodarstwa rolne należy mieć na uwadze możliwość stosowania nawozów organicznych, takich jak gnojowica pochodząca z gospodarstw o profilu produkcji

zwierzęcej. W przypadku rolnictwa erozja i degradacja gleb najczęściej powiązana jest z niewłaściwym nawożeniem mineralnym i organicznym, nieprawidłową uprawą, likwidacją zakrzewień i zadrzewień śródpolnych. Dla gleb gminy Jedlińsk problemem są również zanieczyszczenia pyłowe, których źródłem jest głównie rozwijający się transport drogowy. Z komunikacją samochodową związane są takie zanieczyszczenia jak: substancje ropopochodne, metale ciężkie, związki azotu, węglowodory WWA i inne, takie jak sól stosowana w czasie zimy, detergenty, itp.

3.7. Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów

Obowiązek planowania gospodarki odpadami został sformułowany w uchwalonej przez Sejm RP ustawie z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (t.j. Dz. U. 2023 poz. 1587, z późn. zm.). Powszechna zasada gospodarowania odpadami (Rozdział 2 art. 18 Ustawy o odpadach) brzmi „Każdy, kto podejmuje działania powodujące lub mogące powodować powstanie odpadów, powinien takie działania planować, projektować i prowadzić przy użyciu takich sposobów produkcji lub form usług oraz surowców i materiałów, aby w pierwszej kolejności zapobiegać powstawaniu odpadów lub ograniczać ilość odpadów i ich negatywne oddziaływanie na życie i zdrowie ludzi oraz na środowisko, w tym przy wytwarzaniu produktów, podczas i po zakończeniu ich użycia”.

Zgodnie z art. 9e ust. 1 ustawy z dnia 13 września 1996 r. *o utrzymaniu czystości i porządku w gminach* (Dz. U. 2024 r. poz. 399) podmiot odbierający odpady komunalne na podstawie umowy z właścicielem nieruchomości jest obowiązany do przekazywania odebranych od właścicieli nieruchomości:

- selektywnie zebranych odpadów komunalnych bezpośrednio lub za pośrednictwem innego zbierającego odpady do instalacji odzysku lub unieszkodliwiania odpadów, zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami, o której mowa w art. 17 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach;
- niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych bezpośrednio do instalacji komunalnej.

3.7.1. Odpady komunalne

Odpady komunalne to odpady powstające w gospodarstwach domowych (z wyłączeniem pojazdów wycofanych z eksploatacji), a także odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych. Dopuszczalne jest zaklasyfikowanie do odpadów komunalnych również niektórych odpadów opakowaniowych, pod warunkiem, że zbierane są w sposób selektywny lub występują, jako zmieszane odpady opakowaniowe.

Głównymi źródłami wytwarzania odpadów komunalnych na terenie gminy są:

- gospodarstwa domowe,
- obiekty infrastruktury, tj. handel, usługi, zakłady rzemieślnicze, targowiska, obiekty administracji i inne.

Tabela 33. Ilość odpadów zebranych z terenu gminy Jedlińsk w latach 2021-2023

Kod odpadów	Rodzaj odpadów	Masa odebranych odpadów komunalnych [Mg]		
		2021	2022	2023
10 01 01	Żużle, popioły paleniskowe i pyły z kotłów	-	-	150,58
15 01 01	Opakowania z papieru i tektury	102,47	162,52	164,57
15 01 02	Opakowania z tworzyw sztucznych	56,92	9,81	8,58
15 01 04	Opakowania z metali	-	1,105	0,68
15 01 06	Zmieszane odpady opakowaniowe	12,25	0,82	1,43
15 01 07	Opakowania ze szkła	313,95	311,44	289,4510
17 09 04	Zmieszane odpady z budowy, remontów i demontażu inne niż wymienione w 17 09 01, 17 09 02 i 17 09 03	7,68	0,500	-
20 01 01	Papier i tektura	10,30	8,58	16,68
20 01 02	Szkło	3,90	9,86	5,90
20 01 32	Leki inne niż wymienione w 20 01 31	-	0,30	-
20 01 35*	Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne inne niż wymienione w 20 01 21, 20 01 23 zawierające niebezpieczne składniki	24,359	9,691	6,948
20 01 36	Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne inne niż wymienione w 20 01 21, 20 01 23 i 20 01 35	21,316	16,649	8,845
20 01 39	Tworzywa sztuczne	331,06	323,13	345,02
ex 20 01 99	Popioły z palenisk domowych	-	-	42,72
20 02 01	Odpady ulegające biodegradacji	235,58	269,48	347,70
20 02 03	Inne odpady nieulegające biodegradacji	14,82	29,24	33,40
20 03 01	Niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne	1 605,88	1 685,44	1 690,565
20 03 07	Odpady wielkogabarytowe	111,71	79,56	105,78
Ogółem		2 852,195	2 918,125	3 218,849

*wg Analizy stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie gminy Jedlińsk za rok 2021, 2022 i 2023

W gminie prowadzona jest selektywna zbiórka odpadów komunalnych (segregacja „u źródła”), indywidualni wytwórcy odpadów (gospodarstwa domowe jednorodzinne) gromadzą je w workach przeznaczonych do segregacji odpadów z podziałem na następujące frakcje:

- worek niebieski z napisem PAPIER – z przeznaczeniem na odpady z papieru, w tym tektury, odpady opakowaniowe z papieru i odpady opakowaniowe z tektury,
- worek żółty z napisem METALE I TWORZYWA SZTUCZNE – z przeznaczeniem na odpady metali, w tym odpady opakowaniowe z metali, odpady z tworzyw sztucznych oraz odpady opakowaniowe wielomateriałowe,
- worek zielony z napisem SZKŁO - z przeznaczeniem na odpady ze szkła, w tym odpady opakowaniowe ze szkła,
- brązowy z napisem BIO – z przeznaczeniem na odpady ulegające biodegradacji, ze szczególnym uwzględnieniem bioodpadów oraz odpadów zielonych,
- szary z napisem POPIÓŁ – z przeznaczeniem na popiół i żużel.

Zmieszane odpady komunalne gromadzone były w workach lub w pojemnikach.

Na terenie gminy funkcjonuje Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK) zlokalizowany przy ul. Ogrodowej 51A w Jedlińsku. Został on uruchomiony 1 lipca 2013 r. i przyjmuje odpady w dniach powszednich oraz w dwie soboty w miesiącu.

Tabela 34. Ilości odpadów komunalnych i innych zebranych w PSZOK w Jedlińsku w latach 2021-2023

Kod odpadów	Rodzaj odpadów	Masa odebranych odpadów komunalnych [Mg]		
		2021	2022	2023
15 01 01	Opakowania z papieru i tektury	6,82	10,61	7,28
15 01 02	Opakowania z tworzyw sztucznych	3,02	3,42	4,68
15 01 07	Opakowania ze szkła	16,13	15,34	13,98
16 01 03	Zużyte opony	24,74	40,34	33,68
17 01 01	Odpady betonu oraz gruz betonowy z rozbiórek i remontów	58,47	45,98	14,18
17 01 07	Zmieszane odpady z betonu, gruzu ceglanego, odpadowych materiałów ceramicznych i elementów wyposażenia inne niż wymienione w 17 01 06	11,70	22,30	8,88
17 09 04	Zmieszane odpady z budowy, remontów i demontażu inne niż wymienione w 17 09 01, 17 09 02 i 17 09 03	56,78	57,36	86,18
20 01 23*	Urządzenia zawierające freony	-	0,63	-
20 01 35*	Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne inne niż wymienione w 20 01 21 i 20 01 23 zawierające niebezpieczne składniki	3,274	2,59	1,634
20 01 36	Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne inne niż wymienione w 20 01 21, 20 01 23 i 20 01 35	7,986	4,066	4,126
20 02 01	Odpady ulegające biodegradacji	16,08	8,50	-
20 03 07	Odpady wielkogabarytowe	41,24	34,94	43,28
Ogółem		246,240	246,076	217,900

*wg Analizy stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie gminy Jedlińsk za rok 2021, 2022 i 2023

3.7.2. Odpady niebezpieczne

Podstawowym źródłem powstawania odpadów niebezpiecznych jest działalność przemysłowa i usługowa. Odpady niebezpieczne powstają również w gospodarstwach domowych, służbie zdrowia, budynkach administracyjnych itp.

Na obszarze gminy Jedlińsk nie ma zlokalizowanych czynnych składowisk odpadów niebezpiecznych. Odpady niebezpieczne są wywożone poza teren gminy do unieszkodliwienia lub przetworzenia.

Zorganizowane zbieranie odpadów niebezpiecznych występuje w niektórych placówkach:

- zużyty sprzęt RTV i AGD w sklepach sprzedających takie produkty,
- baterie - pojemniki na baterie znajdują się w sklepach, obiektach administracyjnych, w tym w szkołach,
- przeterminowane leki - w aptekach oraz w ośrodkach zdrowia
- zużyte akumulatory i inne - w punktach wulkanizacji, naprawy lub demontażu samochodów.

W gminie obowiązuje „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Jedlińsk na lata 2009-2032 (aktualizacja)”. Azbest z gminy jest sukcesywnie usuwany.

Tabela 35. Ilość zebranych odpadów azbestowych w gminie Jedlińsk w latach 2020-2023

Gmina	2020	2021	2022	2023
Ilość zebranego azbestu [Mg]	112,60	138,512	194,08	565,00
Poniesione koszty	44 994,96 zł (całość dofinansowane z WFOŚiGW w Warszawie)	49 664,86 zł (dofinansowanie z WFOŚiGW 29 893,28 zł, budżet gminy: 19 771,58 zł)	76 927,57 zł (dofinansowanie z WFOŚiGW 35 000,00 zł, budżet gminy: 41 927,57 zł)	223 943,40 zł (dofinansowanie z WFOŚiGW 124 181,00 zł, budżet gminy: 99 762,40 zł)

Źródło – dane Urzędu Gminy w Jedlińsku

3.7.3. Odpady z sektora gospodarczego

Podstawowym źródłem powstawania odpadów w sektorze gospodarczym jest działalność przemysłowa, rolnicza i usługowa (usług komunalnych i budowlanych). Na terenie gminy nie występują większe ilości odpadów tego typu. Istnieje natomiast szereg placówek usługowych i produkcyjnych, które w efekcie swej działalności wytwarzają odpady przemysłowe. Nie jest jednak możliwe określenie ich ilości, gdyż nie prowadzi się ewidencji. Odbiorem odpadów od poszczególnych wytwórców zajmują się wyspecjalizowane firmy na podstawie indywidualnych umów.

3.7.4. Podsumowanie

W roku 2023 w gminie zebrano 1 690,565 Mg odpadów zmieszanych, 1 746,184 Mg odpadów segregowanych i 565,0 Mg odpadów zawierających azbest.

Każdy z wytwórców odpadów niebezpiecznych - przemysłowych organizuje ich wywóz we własnym zakresie.

3.8. Zasoby przyrodnicze

3.8.1. Stan zasobów przyrody

Lokalną sieć ekologiczną gminy Jedlińsk tworzą m.in. ekosystemy leśne, zadrzewienia, zbiorowiska szuwarowo-torfowiskowe, łąkowe oraz obszar węzłowy Antoniów-Krucica położony w południowej części gminy.

W gminie dominują dwa typy krajobrazu: rolniczy i leśny. W krajobrazie rolniczym podstawowym środowiskiem są pola uprawne i osiedla wiejskie.

Teren gminy charakteryzuje się niską zasobnością w lasy. Całkowity obszar leśny to zaledwie 1 996,68 ha (14,3% obszaru gminy). Wskaźnik lesistości jest niższy od średniej lesistości powiatu (26,6%). Struktura własnościowa gruntów leśnych przedstawia się następująco:

- grunty leśne publiczne – 717,68 ha, w tym w 97% w zarządzie Lasów Państwowych;
- grunty leśne prywatne – 1 279,00 ha.

Lasy publiczne są własnością Skarbu Państwa oraz gminy. Prywatne grunty leśne to zdecydowana własność osób fizycznych (1 273,79 ha) oraz w niewielkim zakresie wspólnot gruntowych (2,0 ha). W lasach przeważają siedliska borowe oraz mieszane. Najwięcej lasów własności prywatnej znajduje się w miejscowościach: Bierwce, Boża Wola i Wola Bierwiecka.

Tabela 36. Lesistość gminy Jedlińsk w latach 2018-2023

Wyszczególnienie	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Powierzchnia gruntów leśnych ogółem [ha]	2 091,53	2 090,10	2 092,17	2 092,21	1 996,68	1 996,68
Lesistość [%]	14,9	14,9	14,9	14,9	14,3	14,3
Lasy ogółem [ha]	2 073,53	2 072,72	2 072,72	2 072,76	1 977,23	1 977,23
Grunty leśne publiczne ogółem [ha]	716,73	715,30	717,37	717,41	717,68	717,68
Lasy publiczne ogółem [ha]	698,73	697,92	697,92	697,96	698,23	698,23
Grunty leśne prywatne [ha]	1 374,80	1 374,80	1 374,80	1 374,80	1 279,00	1 279,00
Lasy prywatne ogółem [ha]	1 374,80	1 374,80	1 374,80	1 374,80	1 279,00	1 279,00

Źródło – dane GUS

Na terenie gminy występują liczne zadrzewienia w formie:

- zadrzewień przywodnych - wzdłuż rzek, cieków i zbiorników wodnych, szczególnie w rejonie doliny Radomki, Tymianki i stawów,
- zadrzewień przydrożnych - wzdłuż tras komunikacyjnych, głównie drogi Jedlińsk - Białobrzegi - Warszawa, Jedlińsk - Łasków - Zawady, Wsola - Piastów oraz przy linii kolejowej Radom - Warszawa,
- zadrzewień śródpolnych - w obrębie terenów rolnych głównie w północno-wschodniej części gminy,
- zadrzewień przyzagrodowych i innych.

Zbiorowiska łąkowe i pastwiskowe występują głównie w dolinach mniejszych rzek i obniżeniach terenu. Są one siedliskiem wielu gatunków roślin łąkowych i murawowych. Zbiorowiska szuwarowe występują na brzegach rzek i nielicznych na terenie gminy zbiornikach wodnych, podobnie jak zbiorowiska torfowiskowe.

Uwarunkowania przyrodnicze gminy Jedlińsk stwarzają odpowiednie warunki dla bytowania zwierzyny dziko żyjącej, do których należą m.in.: sarny, zające, lisy, piżmaki, kuny, bażanty, dziki, kaczki. W obrębie gminy położonych jest 7 obwodów łowieckich o charakterze polnym.

3.8.2. Obszary chronione lub cenne przyrodniczo

Na terenie gminy Jedlińsk nie występują elementy środowiska przyrodniczego, które objęte zostały formami ochrony poza pomnikami przyrody oraz użytkami ekologicznymi.

Tabela 37. Charakterystyka form ochrony przyrody na terenie gminy Jedlińsk

Nazwa formy ochrony przyrody	Krótką charakterystyka
Pomniki przyrody	Drzewo, gatunek: Dąb szypułkowy - Quercus robur; pierśnica: 144,0cm; wysokość: 23m, rośnie w północnej części działki 737
	Głaz narzutowy - Granit rapakiwi – różowy, pokryty porostami w 70%, Zlokalizowany na roli na północ od zabudowań wsi, działka nr ewid. 329, Kamińsk
	Głazy narzutowe – 3 szt. drobnoziarniste z wygładami, Granit rapakiwi – różowy, obwody 500 cm, 300 cm, 600 cm. Zlokalizowane przy drodze obok sadu, nr ewid. działki 769.
	Głazy narzutowe – 8 szt., różowe i szare z wygładami, częściowo łupane. Zlokalizowane na łące pod linią energetyczną przy drodze.
	Głazy narzutowe – 4 szt. granity różowe, drobnoziarniste z wygładami, częściowo łupane, obw. 260-520 cm, wys. 0,4 – 1,0m
	Drzewo (gatunek: Dąb szypułkowy - Quercus robur; pierśnica: 96cm; obwód: 302cm; wysokość: 19m). Rośnie w odległości 20 m od bocznego wejścia pałacu Gombrowiczów.
	Drzewo (gatunek: Dąb szypułkowy - Quercus robur; pierśnica: 168cm; obwód: 528cm;

	wysokość: 25m). Rośnie w odl. 60m na wprost od głównego wejścia od pałacu Gombrowiczów.
	Głazy narzutowe (22 szt.) różowe, szare, różnoziarniste, zepchnięte z powierzchni byłej kopalni. Zlokalizowane na roli przy drodze, po byłej kopalni gliny.
	Głaz narzutowy, Granit rapakiwi – różowy, obw. 1000 cm, wys. 1,5 m. Zlokalizowany na roli na północ od zabudowań wsi, działka nr ewid. 329, Kamińsk
	Głaz narzutowy Granit rapakiwi, obw. 810, wys. 0,8 m, Położenie: Klwatka Szlachecka na roli, działka nr ewid. 141
Użytki ekologiczne	Użytek 137 - silnie wilgotne torfowisko, pow. 11,10 ha, nr ewid. działki: 8/2, 9/3, 13, 14
	Użytek 138 - zagłębienie terenu silnie wilgotne, pow. 0,75 ha, nr ewid. działki: 14, 19

Na terenie gminy znajdują się ponadto tereny zabytkowe wpisane do wojewódzkiego rejestru zabytków i ewidencji zabytków. Są to: cmentarz rzymsko-katolicki w Jedlińsku, Zespół dworski w Piastowie, Zespół pałacowo-parkowy we Wsoli, Zespół dworsko-parkowy w Klwatach, park w Bierwcach, cmentarz rzymsko-katolicki w Lisowie, cmentarz rzymsko-katolicki w Jankowicach, park w Jedlance.

3.8.3. Podsumowanie

W gminie Jedlińsk, nie występują wielkopowierzchniowe tereny chronione, jedynie użytki ekologiczne. Charakter krajobrazowy gminy to rolniczo-leśny, przy czym lesistość, też nie jest wysoka (14,3% obszaru gminy).

Realizacja strategicznych planów gminy musi uwzględniać uwarunkowania środowiskowe.

3.9. Zagrożenia poważnymi awariami

Zakład stwarzający zagrożenie wystąpienia poważnej awarii przemysłowej, w zależności od rodzaju, kategorii i ilości substancji niebezpiecznej znajdującej się w zakładzie uznaje się za zakład o zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii (ZZR), albo za zakład o dużym ryzyku wystąpienia awarii (ZDR). Zasady zaliczania zakładów do kategorii zakładów o zwiększonym ryzyku albo zakładów o dużym ryzyku określił Minister Rozwoju w drodze rozporządzenia z dnia 29 stycznia 2016r. w sprawie rodzajów i ilości znajdujących się w zakładzie substancji niebezpiecznych, decydujących o zaliczeniu zakładu do zakładu o zwiększonym lub dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (Dz. U. z 2016 poz. 138).

Według rejestru prowadzonego przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie (stan na 31.12.2023 r.) na terenie gminy Jedlińsk nie ma zakładów o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (ZDR), ani zakładów o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (ZZR).

Zagrożeniem dla środowiska mogą być awarie w mniejszych zakładach przemysłowych produkujących z materiałów niebezpiecznych lub też na stacjach paliw rozpraszających materiały pędne dla potrzeb motoryzacji takie jak etyliny, oleje napędowe i gazy płynne.

IV. ADAPTACJA DO ZMIAN KLIMATU

Diagnoza sytuacji

Zauważalne skutki zmian klimatu, zwłaszcza wzrost temperatury, częstotliwości i nasilenia zjawisk ekstremalnych, występujące w ostatnim stuleciu pogłębiają się i z tego powodu stały się przedmiotem zainteresowania rządów i społeczności międzynarodowej. Skutki zmian klimatu, zwłaszcza wzrost temperatury, częstotliwości i nasilenia zjawisk ekstremalnych, występujące w ostatnich kilku dekadach pogłębiają i powodują coraz częstsze występowanie nadzwyczajnych zagrożeń środowiska, które są coraz mocniej odczuwalne przez ludzi oraz wiele sektorów gospodarki. Zjawiska wywoływane przez zmiany klimatu stanowią zagrożenie dla społecznego i gospodarczego rozwoju wielu krajów na świecie, w tym także dla Polski. Adaptacja to proces lub zestaw inicjatyw i działań na rzecz zmniejszenia podatności systemów przyrodniczych i ludzkich na faktyczne oraz spodziewane skutki zmian klimatu. Właściwie dobrane działania adaptacyjne zmniejszają wrażliwość kraju na zmiany klimatyczne i będą stanowić istotny czynnik stymulujący wzrost efektywności i innowacyjności polskiej gospodarki. Działania adaptacyjne, poprzez realizację polityk, inwestycje w infrastrukturę i technologie, a także zmiany zachowań umożliwią uniknięcie ryzyka i wykorzystanie szans.

Głównym dokumentem strategicznym dotyczącym adaptacji do zmian klimatu jest Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030. Dokument zawiera działania adaptacyjne obejmujące przedsięwzięcia techniczne, zmiany regulacji prawnych wdrożenie systemów monitoringu oraz szerokie upowszechnianie wiedzy na temat koniecznej zmiany zachowań gospodarczych.

Zadania wyznaczone przez Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 wyznaczają kluczowe działania o charakterze horyzontalnym:

- Edukacja w zakresie zmian klimatu i ograniczenia ich skutków,
- Monitoring zmian gospodarki i społeczeństwa,
- Planowanie przestrzenne z uwzględnieniem zmian klimatu i adaptacji,
- Rozwój usług zdrowotnych ze szczególnym uwzględnieniem wrażliwości mieszkańców na występowanie fal upałów,
- Ograniczenie skutków zagrożeń w rolnictwie, lasach i ekosystemach wynikających z pojawiania się inwazyjnych gatunków i chorób, a także uwzględnienie przystosowania gatunkowego lasów do oczekiwanego wzrostu temperatury w procesie zalesień,
- Promocja właściwego gospodarowania na obszarach rolnych, wsparcie technologiczne gospodarstw oraz doradztwo technologiczne uwzględniające aspekty dostosowania budownictwa i produkcji rolnej do zmieniających się warunków klimatycznych,
- Uwzględnienie trendów klimatycznych w procesie projektowania i budowy infrastruktury transportowej.

Prognoza trendów zmian klimatu

W Polityce Ekologicznej Państwa wskazano najważniejsze prognozowane oddziaływanie dla obszaru Europy Środkowo-Wschodniej. Przewiduje się występowanie częstszych ekstrem temperatury, większą intensywność opadów mogącą powodować powodzie o każdej porze

roku, wzrost częstotliwości i intensywności huraganów, a także częstsze występowanie susz oraz związane z tym straty w produkcji rolnej i leśnej, ograniczenia w dostępie do wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, a także zwiększone ryzyko pożarów lasów. Prognozuje się również częstsze występowanie temperatur oscylujących wokół 0°C. Można spodziewać się nasilenia zjawisk w miejscach, w których dotychczas były odnotowywane, w szczególności na obszarach dotkniętych suszą lub powodzią - nie tylko w zakresie zwiększania powierzchni, ale również skali i długotrwałości występowania zjawiska.

Tabela 38. Negatywne konsekwencje zmian klimatu określone w Polityce Ekologicznej Państwa 2030

Efekty zmian klimatu	Negatywne konsekwencje
Zmiana stanu różnorodności biologicznej	• Zmiany zasięgu gatunków, w tym inwazyjnych • Zmiany w cyklach rozrodczych, okresach wegetacji i interakcji ze środowiskiem
Pogorszenie warunków hydrologicznych	• Dłuższe okresy bezopadowe • Występowanie nawałnych opadów • Pustynnienie terenów • Występowanie powodzi • Występowanie stref o wysokim niedoborze wód w sezonie wegetacyjnym • Obniżenie wód gruntowych • Skrócenie okresu zalegania i grubości pokrywy śnieżnej • Spadek zasobów wodnych w wyniku zwiększonej ewaporacji • Zmiana zasięgu występowania roślin i zwierząt, która może wpłynąć na kondycję drzewostanów i roślin uprawnych
Zwiększenie częstotliwości występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych	• Powodzie i podtopienia • Zwiększenie liczby osuwisk
Inne	• Nasilenie się zjawiska eutrofizacji zbiorników wodnych • Wzrost zapotrzebowania na energię elektryczną • Zmniejszenie możliwości chłodzenia elektrowni ciepłych • Spadek stopnia możliwości zaopatrywania w wodę • Niedobory wody na cele rolnicze i leśne • Wzrost zagrożenia wystąpienia szkodników i chorób roślin uprawnych

Identyfikacja obszarów problemowych na terenie gminy Jedlińsk została określona na podstawie przeprowadzonej całościowej diagnozy stanu gminy oraz poniższej oceny wrażliwości obszarów interwencji.

Ocena wrażliwości poszczególnych obszarów interwencji

Ochrona klimatu i jakości powietrza

Zgodnie z analizami wykonanymi na potrzeby projektu KLIMADA2.0, na przestrzeni następnych lat warunki klimatyczne Polski zmienią się. Przewidywane jest zwiększenie się ilości dni z temperaturą powyżej 25°C oraz zmniejszenie się ilości dni z temperaturami poniżej 0°C. Efektem tego może być ograniczenie zapotrzebowania na energię potrzebną do ogrzewania pomieszczeń mieszkalnych, co jednocześnie spowoduje ograniczenie emisji gazów cieplarnianych. Zwiększenie się ilości dni upalnych, może z kolei spowodować wzrost zapotrzebowania na energię (urządzenia klimatyzacyjne). Większa ilość dni słonecznych przyczyni się natomiast do polepszenia się warunków słonecznych, wyjątkowo ważnych przy korzystaniu z energii odnawialnej. Konieczne będzie dostosowanie systemu energetycznego

do wahań temperatur oraz zapotrzebowania energetycznego, wdrożenie rozproszonych, niskoemisyjnych źródeł energii oraz wykorzystywanie energii odnawialnej.

Zagrożenia hałasem

Wzrost średnich temperatur powietrza towarzyszący zmianom klimatycznym powoduje zwiększenie się poziomów dźwięków – zwłaszcza tych generowanych przez urządzenia mechaniczne oraz elektryczne. Wzrost temperatury wymusza również, intensywniejsze działanie układów chłodzących co również może powodować uciążliwości dla środowiska, zwłaszcza w gminach, gdzie naturalny krajobraz uległ największym przekształceniom. Aby zmniejszyć negatywny wpływ wysokich temperatur należy zwiększać ilość terenów zielonych oraz niwelować efekt tzw. „miejskiej wyspy ciepła”.

Pola elektromagnetyczne

Wzrost temperatur powietrza towarzyszący zmianom klimatycznym może powodować zmiany w rozchodzeniu się pól elektromagnetycznych wokół emiterów, a w efekcie mieć negatywny wpływ na ludzi oraz środowisko. W celu zmniejszenia takiego wpływu należy zwiększać powierzchnię terenów zielonych oraz brać pod uwagę czynniki klimatyczne, podczas wybierania lokalizacji dla źródeł promieniowania elektromagnetycznego.

Gospodarowanie wodami

Przeprowadzone analizy wskazują na zwiększenie się prawdopodobieństwa występowania powodzi błyskawicznych, wywołanych gwałtownymi zjawiskami pogodowymi, mogących spowodować zalewanie obszarów, na których gospodarka przestrzenna prowadzona jest w sposób nieodpowiedni. Przewidywane jest również skrócenie się okresu zalegania warstwy śnieżnej co może mieć skutki pozytywne (mniejsze prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi roztopowych) jak i negatywne (niedobór wód i susze). Planowane działania mają na celu usprawnienie funkcjonowania w warunkach nadmiaru, jak i niedoboru wody. Osiągnięcie tego planowane jest poprzez zreformowanie struktur gospodarki wodnej z uwzględnieniem adaptacji do zmian klimatu, opracowanie i wdrożenie metod oceny ryzyka powodziowego i ryzyka podtopień, odpowiednie zarządzanie ryzykiem powodziowym oraz przywracanie i utrzymanie dobrego stanu wód, ekosystemów wodnych. Zgodnie z projektem KLIMADA, rekomendowanymi kierunkami działań adaptacyjnych są:

- zwiększenie poziomu ochrony przeciwpowodziowej, przeciwdziałanie osuwiskom i deficytowi wodnemu;
- powiązanie systemu dolin rzecznych z systemem obszarów chronionych;
- uwzględnianie problemu gwałtownych zmian temperatury, ulewnych opadów, oblodzenia i silnych wiatrów w inwestycjach budowlanych, transportowych i energetycznych;
- rozwijanie alternatywnych źródeł produkcji energii na poziomie lokalnym;
- tworzenie systemów wczesnego ostrzegania mieszkańców przed zagrożeniami powodziowymi.

Gospodarka wodno-ściekowa

Zmiany zachodzące obecnie w klimacie cechuje zwiększenie się gwałtowności zjawisk pogodowych. Częściej występują także skrajne zjawiska takie jak burze. Wiąże się to z dostarczeniem do sieci kanalizacyjnych dużych ilości wody w krótkim czasie. Infrastruktura może być nieprzygotowana na taką sytuację co może spowodować wydostawanie się wody

wraz z zanieczyszczeniami, z sieci kanalizacyjnej. Również przepustowość oczyszczalni ścieków może być niewystarczająca w przypadku wystąpienia gwałtownych zjawisk pogodowych. Aby zminimalizować efekty takich zjawisk należy brać je pod uwagę już na etapie planowania przedsięwzięć związanych z gospodarką wodno-ściekową.

Zasoby geologiczne

Zmiany klimatu mają również wpływ na wydobywanie surowców. Do negatywnego wpływu zmian klimatycznych na przemysł wydobywczy należą głównie ekstremalne warunki pogodowe – powódzie, wiatry huraganowe, ulewy, deszcze marznące oraz długotrwałe zaleganie pokrywy lodowej. Działania adaptacyjne w sektorze powinny być skupione wokół zagadnień związanych z:

- technicznymi i organizacyjnymi sposobami dostosowania infrastruktury,
- monitoringiem i wymianą informacji,
- podjęciem niezbędnych badań naukowych,
- prowadzeniem szkoleń i edukacji.

Gleby

Efektom przewidywanych zmian klimatycznych będzie wzrost częstotliwości oraz intensywności susz co będzie miało negatywny wpływ na gleby oraz rolnictwo. Wymagane będzie zintensyfikowane nawadnianie terenów dotkniętych suszami. Do działań adaptacyjnych będzie można zaliczyć wsparcie inwestycyjne gospodarstw oraz szkolenia i doradztwo technologiczne a także doskonalenie systemu tworzenia i zarządzania rezerwami żywności, materiału siewnego i paszy na wypadek nieurodzaju.

Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów

Wpływ gwałtownych zjawisk pogodowych oraz ich efektów należy mieć na uwadze podczas wybierania lokalizacji oraz projektowania obiektów typu PSZOK.

Zasoby przyrodnicze

Zmiany klimatu mają także bezpośredni wpływ na florę oraz faunę. Wpływają one na zasięg występowania poszczególnych gatunków, ich cykle rozrodcze i interakcje ze środowiskiem naturalnym, a w przypadku roślin także na okresy wegetacji. Ocieplenie się klimatu spowoduje migracje gatunków – gatunki preferujące chłodniejsze temperatury zostaną wyparte przez gatunki ciepłolubne. Część tych gatunków będzie uznana za gatunki inwazyjne wypierające rodzimą florę i faunę. Przekształcenia siedlisk na skutek zmian klimatycznych mogą dotknąć także warunków wodnych – obniżenie się poziomu wód gruntowych może spowodować stopniowy zanik siedlisk o dużej wilgotności. Najważniejszym elementem adaptacji do zmian klimatycznych będzie, w przypadku siedlisk, zachowanie bioróżnorodności oraz zrównoważona gospodarka leśna uwzględniająca zmiany klimatyczne oraz ich efekty. Kluczowym elementem będzie utrzymanie obszarów wodno-błotnych oraz ich odtwarzanie w miejscach posiadających odpowiednie warunki. W ramach adaptacji do zmian klimatu zaleca się:

- utrzymanie zagrożonych siedlisk i ich odtwarzanie wszędzie tam, gdzie jest to możliwe – dotyczy to szczególnie obszarów wodno-błotnych,
- regulowanie wpływu klimatu poprzez wykorzystywanie odpowiednich ekosystemów,
- wpływ na mikroklimat przez zachowanie oraz tworzenie nowych zalesień i obszarów zielonych,

- zwiększanie naturalnej retencji wodnej,
- uwzględnianie zagrożeń związanych ze zmianami klimatycznymi w dokumentach planistycznych,
- odpowiednia gospodarka leśna, z naciskiem na odpowiedni dla siedliska skład gatunkowy.

Zagrożeniami środowiska mogącymi wystąpić na terenie gminy Jedlińsk są przede wszystkim zjawiska spowodowane ekstremalnymi temperaturami i opadami takie jak: fale upałów, lokalne zalania, pożary, susze i silne wiatry. W ostatnich latach z powodu globalnych zmian klimatu coraz częstsze i intensywniejsze stają się fale upałów. Podobnie jak w przypadku fali mrozów, fale upałów stanowią zagrożenie dla zdrowia, zwłaszcza dla dzieci i osób w podeszłym wieku, oraz osób cierpiących na przewlekłe schorzenia. Wysokie temperatury prowadzą do zaburzeń układu krążenia, pracy nerek, układu oddechowego i metabolizmu. Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej wydaje ostrzeżenia przed upałami i mrozami. Podczas okresów upałów zaleca się pozostawanie w budynkach zwłaszcza w godzinach szacowanych skrajnych temperatur. W celu adaptacji należy rozbudowywać systemy klimatyzacyjne w budynkach użyteczności publicznej oraz mieszkaniach. Susze powodują także zagrożenia w lasach. Przesuszone ściółka leśna jest wtedy bardziej podatna na zapalenie. W przypadku podwyższonego ryzyka zagrożenia pożarowego Lasy Państwowe wprowadzają okresowy zakaz wstępu do lasu. Wysokie temperatury i związane z nimi susze wpływają również negatywnie na różnorodność biologiczną na terenie gminy. Gatunki o mniejszej zdolności adaptacyjnej do zmian warunków środowiska mogą wyginąć lub wyemigrować z danego terenu. Miejsce ustępujących gatunków będą mogły jednak zająć gatunki do tej pory nie występujące na obszarze gminy bądź będące na jej terenie rzadko. Upały i skrajne mrozy mogą również powodować zagrożenie dla upraw i hodowli zwierząt – późne przymrozki, fale upałów powodują straty w uprawach, jak również zmniejszenie ilości pożywienia dla zwierząt hodowlanych. Podczas upałów może również dochodzić do nadmiernych upadków w stadzie. Wysokie temperatury niszczą także nawierzchnie dróg, tory kolejowe oraz linie energetyczne. Powodują one zwiększone ryzyko pożarów i susz. Skrajnie wysokie i niskie temperatury mogą negatywnie wpływać również na rolnictwo, gospodarkę wodną oraz zwierzęta i rośliny. Wpływ zmian klimatu może ujawnić się także poprzez zmiany bilansu wodnego: szczególnie wzmożonego odpływu - zwiększonego parowania, pogorszenia jakościowego wód śródlądowych oraz wzrostu częstotliwości występowania ekstremalnych sytuacji hydrologicznych (susza i powodzi). Susza jest skutkiem długotrwałych okresów bez opadów atmosferycznych i upałów, kiedy maksymalna temperatura dobową osiąga wartości wyższe niż 30°C. Występowanie susz może prowadzić z kolei do pogłębienia zmian w stosunkach wodnych, a w skrajnym przypadku nawet prowadzić do problemów z zaopatrzeniem w wodę. Wysoka temperatura sprzyja też powstawaniu silnego wiatru i trąb powietrznych. Poza oczywistymi stratami gospodarczymi i środowiskowymi, jak powalone drzewa, zniszczone budynki, zwiększona prędkość wiatru przyspiesza erozję wierzchniej warstwy gleb. Prowadzone prognozy wskazują, że w nadchodzących latach proces ocieplania się klimatu będzie się nasilał. Co za tym idzie, będzie się także zwiększać częstotliwość występowania gwałtownych zjawisk pogodowych takich jak powódzie, susze i huragany. Istotne jest więc jak najszybsze podjęcie działań przystosowujących do zmian klimatu.

Zasadniczym celem działań adaptacyjnych do zmian klimatu w dziedzinie gospodarki wodnej na terenie gminy Jedlińsk jest zapewnienie pełnego zaopatrzenia w wodę ludności,

przemysłu i rolnictwa. Zadanie to jest realizowane w gminie poprzez rozbudowę sieci wodociągowej i kanalizacyjnej. W ramach ochrony społeczeństwa przed konsekwencjami zmian klimatycznych w inwestycjach budowlanych, transportowych i energetycznych uwzględniane są problemy gwałtownych zmian temperatury, ulewnych opadów, oblodzenia i silnych wiatrów.

Zagrożenia poważnymi awariami

Zmiany klimatu mają wpływ na zagrożenie poważnymi awariami. Ekstremalne zjawiska atmosferyczne takie jak zbyt wysokie temperatury powietrza, burze, wichury czy ulewy mogą doprowadzić do awarii urządzeń na terenie zakładów przemysłowych. Ponadto bodźce te mogą zwiększyć ryzyko wystąpienia wypadków oraz awarii podczas przewożenia substancji niebezpiecznych ciągami komunikacji samochodowej oraz kolejowej. Aby zmniejszyć ryzyko wpływu zmian klimatycznych na ryzyko wystąpienia poważnych awarii przemysłowych należy zaadaptować procedury przewozu substancji niebezpiecznych oraz funkcjonowania instalacji przemysłowych a także brać czynniki klimatyczne pod uwagę przy budowie dróg oraz instalacji przemysłowych.

V. NADZWYCZAJNE ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA

Zagrożenia dla środowiska naturalnego mogą stanowić awarie lub katastrofy. Potencjalne zagrożenie na terenie gminy Jedlińsk stwarzają:

- zagrożenia pożarowe
- przemysł, np. awarie
- transport drogowy materiałów niebezpiecznych (drogi wojewódzkie, powiatowe oraz pozostałe drogi lokalne)
- magazynowanie i stosowanie w instalacjach technologicznych substancji niebezpiecznych
- magazynowanie i dystrybucja produktów ropopochodnych
- niewłaściwe postępowanie z odpadami zawierającymi substancje niebezpieczne
- zagrożenia naturalne: powódzie, susze.

5.1. Zagrożenia pożarowe

Obszary najbardziej zagrożone na wystąpienie pożaru w gminie Jedlińsk to tereny leśne oraz obszary zwartej zabudowy mieszkaniowej w miejscowościach. Tereny leśne w gminie narażone są na zaprószenie ognia, mogące się szybko rozprzestrzeniać.

5.2. Zagrożenia naturalne

Duży wpływ na stan środowiska i możliwości jego ochrony, oprócz czynników antropogenicznych, mają także zagrożenia naturalne. Ich skala, a także ryzyko i skutki ich wystąpienia uzależnione są w dużej mierze od naturalnych uwarunkowań regionu wynikających głównie z ukształtowania terenu i budowy geologicznej oraz warunków występowania wód podziemnych i wód powierzchniowych, a także szaty roślinnej. Warunki naturalne mogą być sztucznie przekształcane pod kątem zapewnienia ochrony przed takimi zagrożeniami.

Tabela 39. Nadzwyczajne zagrożenia środowiska w poszczególnych obszarach interwencji na terenie gminy Jedlińsk

Obszar interwencji	Nadzwyczajne zagrożenia środowiska
Ochrona klimatu i jakości powietrza	Do nadzwyczajnych zagrożeń środowiska, w zakresie ochrony powietrza, można zaliczyć wszelkiego rodzaju awarie sieci przesyłowych oraz awarie w zakładach przemysłowych. Awaria instalacji przemysłowych lub przesyłowych może doprowadzić do uwolnienia dużych ilości lotnych związków chemicznych do powietrza. Substancje takie mogą cechować się negatywnym wpływem na organizmy żywe oraz środowisko naturalne. Zasięg skażenia po awarii przemysłowej jest zależny od lokalnych uwarunkowań terenowych, klimatu oraz pogody i w zależności od tych parametrów może pokryć bardzo duży obszar.
Zagrożenia hałasem	Do nadzwyczajnych zagrożeń środowiska, w zakresie zagrożenia hałasem można zaliczyć wszelkiego rodzaju zdarzenia losowe powodujące nagłe zwiększenie emisji dźwięku.
Pola elektromagnetyczne	Do nadzwyczajnych zagrożeń środowiska, w zakresie PEM można zaliczyć wszelkiego rodzaju awarie urządzeń powodujące nadmierną emisję promieniowania mogącą negatywnie wpłynąć na środowisko oraz organizmy żywe.
Gospodarowanie wodami	Do nadzwyczajnych zagrożeń środowiska w zakresie gospodarowania wodami należą: • Zagrożenia powodziowe oraz zagrożenia podtopieniami • Susza Dużym zagrożeniem dla wód jest spływ zanieczyszczeń z powierzchni ziemi.
Gospodarka wodno-ściekowa	Do nadzwyczajnych zagrożeń środowiska, w zakresie gospodarki wodno-ściekowej można zaliczyć wszelkiego rodzaju nieszczelności i awarie sieci kanalizacyjnej powodujące zanieczyszczenie środowiska. Ponadto istnieje zagrożenie przedostania się ścieków przemysłowych do środowiska. Przyczyną mogą być awarie w zakładach przemysłowych oraz awarie podczas transportu ścieków. Przedostawanie się ścieków do środowiska może powodować przedostanie się szkodliwych substancji do gleb, a poprzez spływ powierzchniowy, również do wód. Zagrożenia związane z tymi procesami zostały opisane w rozdziale dotyczącym gospodarowania wodami. Awaryjne awarie sieci wodociągowej mogą doprowadzić do skażenia wody pitnej co niesie za sobą bezpośrednie zagrożenie zdrowia ludności.
Zasoby geologiczne	Do nadzwyczajnych zagrożeń środowiska, w zakresie gospodarki kopalinami można zaliczyć nielegalne wydobywanie zasobów naturalnych oraz szkody powstające podczas wydobycia surowców.
Gleby	Do nadzwyczajnych zagrożeń gleb można zaliczyć brak stosowania tzw. „dobrych praktyk rolniczych”, awarie w zakładach przemysłowych, zanieczyszczenia powstające podczas ruchu komunikacyjnego, odprowadzanie ścieków do gleby oraz gromadzenie odpadów na dzikich wysypiskach.
Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Większość nadzwyczajnych zagrożeń środowiska dotyczących gospodarki odpadami, jest związana ze składowaniem. Można do nich zaliczyć przedostawanie się odpadów poza miejsce wyznaczone do ich składowania (dzikie wysypiska odpadów).
Zasoby przyrodnicze	Do nadzwyczajnych zagrożeń środowiska, mających wpływ na zasoby przyrodnicze, można zaliczyć negatywny wpływ zanieczyszczeń powietrza i wód na środowisko i organizmy żywe, pożary lasów oraz choroby roślin. W celu

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk
na lata 2024-2027 z perspektywą na lata 2028-2031

	minimalizacji nadzwyczajnych zagrożeń, należy prowadzić efektywny system monitoringu środowiska oraz pracować nad minimalizacją efektów szkodliwych na siedliska przyrodnicze. Należy także pamiętać o ograniczeniach obejmujących tereny chronione oraz ich otuliny. Mają one na celu zminimalizować negatywną działalność człowieka mogącą powodować negatywne zmiany w ekosystemach oraz prowadzić do degradacji siedlisk.
Zagrożenia poważnymi awariami	Do nadzwyczajnych zagrożeń środowiska, należą w tej kategorii, głównie awarie pojazdów przewożących substancje niebezpieczne, awarie w zakładach przemysłowych oraz ryzyko zagrożenia gwałtownymi zjawiskami pogodowymi oraz pożarami. W celu ich uniknięcia należy brać pod uwagę, możliwość nadzwyczajnych zagrożeń środowiska, na etapie projektowania oraz budowy dróg oraz należy usprawnić systemy kontroli bezpieczeństwa instalacji oraz środków transportu substancji niebezpiecznych. Należy również na terenach zakładów przemysłowych projektować systemy do odpowiedniego zabezpieczania magazynowanych substancji niebezpiecznych.

VI. DZIAŁANIA EDUKACYJNE

Podstawowym celem edukacji ekologicznej jest upowszechnianie idei ekorozwoju we wszystkich sferach życia oraz wdrożenie edukacji ekologicznej jako edukacji interdyscyplinarnej. Ważnym celem jest również kształtowanie pełnej świadomości i budzenie zainteresowania społeczeństwa sprawami środowiska, rozpatrując jego walory w ramach ekonomii, ekologii i wartości społecznych. Ponadto należy umożliwić każdemu człowiekowi zdobywanie wiedzy i umiejętności niezbędnych dla poprawy stanu środowiska i zachęcać mieszkańców do angażowania się w sprawy ochrony środowiska i właściwego korzystania z jego zasobów.

W gminie Jedlińsk działania edukacyjne skupiają się w poszczególnych obszarach interwencji:

Tabela 40. Działania edukacyjne w poszczególnych obszarach interwencji na terenie gminy Jedlińsk

Obszar interwencji	Działania edukacyjne
Ochrona klimatu i jakości powietrza	Organizowanie konkursów ekologicznych, rajdów ekologicznych w placówkach oświatowych w gminie. Przekazywanie przez gminę do wiadomości mieszkańcom okresowo ważnych informacji o możliwości dofinansowania do wymiany pieców c.o. w gospodarstwach domowych, zainstalowania OZE itp. Działanie realizowane poprzez: stronę internetową gminy, obwieszczenia do sołtysów, tablice informacyjne, lokalną prasę - "Panorama Gminy".
Zagrożenia hałasem	Zwiększenie świadomości mieszkańców dotyczącej zagrożenia nadmiernym poziomem hałasu w powietrzu, zwłaszcza przy nieustannie rosnącej ilości pojazdów mechanicznych, powinno być jednym z priorytetów jednostek samorządu terytorialnego. Ważnym krokiem w tym kierunku może być organizacja szkoleń dla mieszkańców gminy, mających na celu propagowanie wiedzy na temat zagrożeń związanych z hałasem, niwelowania ich skutków oraz ustanawianie stref cisy.
Pola elektromagnetyczne	Działania edukacyjne na terenie gminy powinny skupić się wokół zwiększenia świadomości mieszkańców na temat zagrożeń związanych z promieniowaniem elektromagnetycznym oraz urządzeniami, które takie promieniowanie emitują.
Gospodarowanie wodami	Przekazywanie przez gminę do wiadomości mieszkańcom okresowo ważnych informacji o konieczności oszczędnego gospodarowania wodami podziemnymi, zagrożeniu powodziowemu, itp. Działanie realizowane poprzez: stronę internetową gminy, obwieszczenia do sołtysów, tablice informacyjne, lokalną prasę - "Panorama Gminy".
Gospodarka wodno-ściekowa	Przekazywanie przez gminę do wiadomości mieszkańcom okresowo ważnych informacji o: obowiązku podłączenia kanalizacji sanitarnej, wywozie nieczystości płynnych, pracach modernizacyjnych lub budowlanych w zakresie sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, itp. Działanie realizowane poprzez: stronę internetową gminy, obwieszczenia do sołtysów, tablice informacyjne, lokalną prasę - "Panorama Gminy".

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk
na lata 2024-2027 z perspektywą na lata 2028-2031

Zasoby geologiczne	Działania edukacyjne dotyczące gospodarki zasobami geologicznymi powinny dotyczyć głównie uświadamiania mieszkańcom gminy wagi wykorzystania surowców naturalnych oraz związanego w tym, możliwego realnego negatywnego wpływu na środowisko i mieszkańców.
Gleby	Przekazywanie przez gminę do wiadomości mieszkańcom okresowo ważnych informacji o obowiązkach w zakresie nawożenia gleby, stosowania środków ochrony roślin, zakazu wypalania traw, itp. Działanie realizowane poprzez: stronę internetową gminy, obwieszczenia do sołtysów, tablice informacyjne, lokalną prasę - "Panorama Gminy".
Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Prowadzenie zajęć z ekologii w szkołach, na których omawiane są głównie zalety selektywnej zbiórki i segregacji odpadów oraz aspekty ekologiczne i ekonomiczne wtórnego wykorzystanie odpadów. Informowanie mieszkańców o prowadzonym systemie selektywnej zbiórki odpadów w gminie i możliwościach odbioru odpadów niebezpiecznych, w tym azbestu. Działanie realizowane poprzez: edukację ekologiczną w szkołach, informacje na stronie internetowej gminy, obwieszczenia do sołtysów, tablice informacyjne, lokalną prasę - "Panorama Gminy".
Zasoby przyrodnicze	Organizowanie konkursów ekologicznych, rajdów ekologicznych w placówkach oświatowych w gminie.
Zagrożenia poważnymi awariami	Działania edukacyjne powinny uświadamiać mieszkańców, jak postępować w razie wystąpienia poważnej awarii oraz jak zmniejszyć jej skutki.

VII. MONITORING ŚRODOWISKA

Osiągnięcie celów, wyznaczonych w „Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk na lata 2024-2027 z perspektywą na lata 2028-2031” wymaga prowadzenia bieżącego monitoringu przebiegu jego realizacji. Stały monitoring umożliwia ocenę skuteczności podejmowanych działań oraz wprowadzanie – w razie wystąpienia takiej konieczności – odpowiednich korekt.

Tabela 41. Harmonogram działań monitorujących "Program..."

Działanie	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Monitoring stanu środowiska								
Raporty z realizacji programu								
Aktualizacja programu								

Dla oceny realizacji "Programu..." konieczne jest ustalenie systemu wskaźników, określających skuteczność poszczególnych działań. Wskaźniki te można podzielić na grupy:

- wskaźniki ekologiczne – pozwolą określić efekt ekologiczny podejmowanych działań (jakość wód powierzchniowych i podziemnych, wskaźniki zanieczyszczenia powietrza, długość sieci infrastruktury, wskaźniki lesistości, stopień odzysku surowców wtórnych itp.)
- wskaźniki ekonomiczne – koszt jednostkowy osiągnięcia określonego efektu ekologicznego
- wskaźniki społeczne – zaangażowanie mieszkańców w działania związane z ochroną środowiska, udział w realizacji sieci infrastruktury technicznej, skuteczność selektywnej zbiórki odpadów itp.

Ocena skuteczności wdrażania programu będzie prowadzona m.in. przez porównanie wskaźników charakteryzujących stan środowiska oraz stan infrastruktury technicznej, wpływającej na stan środowiska:

- jakość wód powierzchniowych,
- jakość wód podziemnych,
- stężenie zanieczyszczeń powietrza gazowych i pyłowych,
- wskaźnik lesistości,
- powierzchnia terenów objętych ochroną prawną,
- udział komunalnych ścieków nieoczyszczonych w ściekach ogółem,
- długość sieci kanalizacyjnej,
- stosunek długości sieci wodociągowej do sieci kanalizacyjnej,
- ilość odpadów komunalnych wytworzonych przez 1 mieszkańca,
- udział odpadów posegregowanych w ogólnej ilości odpadów,
- nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska,

oraz wskaźniki społeczne:

- udział społeczeństwa w realizacji działań z zakresu ochrony środowiska,
- uspołecznienie procesów decyzyjnych,
- lokalne inicjatywy proekologiczne,
- ilość działań prawnych związanych z redukcją zanieczyszczenia środowiska.

Informacje niezbędne do analizy stanu środowiska i monitoringu realizacji "Programu..." powinny być na bieżąco gromadzone i przetwarzane przez odpowiednie wydziały Urzędu Gminy w Jedlińsku.

Wdrażanie Programu będzie podlegało regularnej ocenie poprzez sporządzenie Raportu z realizacji Programu co 2 lata w ramach którego nastąpi:

- określenie stopnia wykonania przedsięwzięć/działań,
- określenie stopnia realizacji przyjętych celów,
- ocena rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami, a ich wykonaniem,
- analiza przyczyn tych rozbieżności.

Poniżej w formie tabelarycznej przedstawiono listę wskaźników do wykorzystania w Raportach.

Tabela 42. Wskaźniki monitorowania "Programu..."

Wskaźniki	Jednostka miary	Źródło informacji o wskaźnikach	Wartość bazowa (rok 2022/2023)	Wartość docelowa
OBSZAR INTERWENCJI – OCHRONA KLIMATU I JAKOŚCI POWIETRZA				
Zanieczyszczenia, dla których odnotowano przekroczenia stanu dopuszczalnego w strefie mazowieckiej	-	GIOŚ Warszawa	O ₃ (według poziomu celu długoterminowego)	zgodnie z obowiązującymi normami
Przyłącza gazowe, w tym do budynków mieszkalnych	szt.	GUS	1 813	≥1 813
OBSZAR INTERWENCJI – ZAGROŻENIA HAŁASEM				
Drogi gminne o nawierzchni gruntowej	km	GUS	9,6	<9,6
Długość dróg dla rowerów	km	GUS	4,5	≥4,5
OBSZAR INTERWENCJI – POLA ELEKTROMAGNETYCZNE				
Wyniki pomiarów PEM	V/m	GIOŚ	brak pomiarów na terenie gminy	Zgodnie z obowiązującymi przepisami
OBSZAR INTERWENCJI – GOSPODAROWANIE WODAMI				
Liczba JCWP w stanie dobrym	szt.	Przegląd i generowanie Kart Charakterystyk	2	8
Liczba JCWPd w stanie dobrym	szt.	Przegląd i generowanie Kart Charakterystyk	2	2
OBSZAR INTERWENCJI – GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA				
Ludność korzystająca z sieci wodociągowej	%	GUS	82	>82
Zużycie wody w przeliczeniu na mieszkańca	m ³ /rok	GUS	31,6	<31,6
Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	%	GUS	18,7	>18,7
Liczba zbiorników bezodpływowych	szt.	GUS	1 648	<1 648
Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków	szt.	GUS	97	>97

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk
na lata 2024-2027 z perspektywą na lata 2028-2031

OBSZAR INTERWENCJI – ZASOBY GEOLOGICZNE				
Wydobycie surowców mineralnych	tys. ton	Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce	0	Brak możliwości określenia wartości szacunkowych
OBSZAR INTERWENCJI - GLEBY				
Powierzchnia terenów zrekultywowanych od 2020 roku	ha	Starostwo	0	>0
OBSZAR INTERWENCJI – GOSPODARKA ODPADAMI I ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU ODPADÓW				
Ilość azbestu pozostałego do unieszkodliwienia	kg	Baza Azbestowa	5 836 591	<5 836 591
Masa wytworzonych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca	kg	GUS	215	<215
Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów	%	GUS	51	>51
OBSZAR INTERWENCJI – ZASOBY PRZYRODNICZE				
Powierzchnia terenów prawnie chronionych	ha	GUS	11,85	>11,85
Wskaźnik lesistości	%	GUS	14,3	>14,3
Liczba pomników przyrody	szt.	CRFOP	10	>10
ZAGROŻENIA POWAŻNYMI AWARIAMI				
Liczba poważnych awarii	szt.	GIOŚ	0	0

XIII. ANALIZA ZGODNOŚCI PROGRAMU Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI NA POZIOMIE KRAJOWYM, WOJEWÓDZKIM I POWIATOWYM

8.1. Analiza zgodności programu z dokumentami strategicznymi na poziomie krajowym

Tabela 43. Zadania zaplanowane w POŚ powiązane z celami i kierunkami wskazanymi w krajowych dokumentach strategicznych

Cele wskazane w dokumentach strategicznych	Zadania zaplanowane w Programie powiązane z celami i kierunkami wskazanymi w dokumentach strategicznych
Polityka Energetyczna Polski do 2040 roku Polityka energetyczna Polski do 2040 roku (PEP2040), koncentrować się będzie na trzech filarach: I filar – sprawiedliwa transformacja: transformacja rejonów węglowych, ograniczenie ubóstwa energetycznego, nowe gałęzie przemysłu związane z OZE i energetyką jądrową; II filar – zero emisyjny system energetyczny: morska energetyka wiatrowa, energetyka jądrowa, energetyka lokalna i obywatelska; III filar – dobra jakość powietrza: transformacja ciepłownictwa, elektryfikacja transportu, dom z klimatem. Cel polityki energetycznej to bezpieczeństwo energetyczne przy zapewnieniu konkurencyjności gospodarki, efektywności energetycznej i zmniejszenia oddziaływania sektora energii na środowisko, przy optymalnym wykorzystaniu własnych zasobów energetycznych. Cele szczegółowe PEP2040: Cel szczegółowy 1. Optymalne wykorzystanie własnych zasobów energetycznych Projekt strategiczny 1. Transformacja regionów węglowych Cel szczegółowy 2. Rozbudowa infrastruktury wytwórczej i sieciowej energii elektrycznej Projekt strategiczny 2A. Rynek mocy Projekt strategiczny 2B. Wdrożenie inteligentnych sieci elektroenergetycznych Cel szczegółowy 3. Dywersyfikacja dostaw i rozbudowa infrastruktury sieciowej gazu ziemnego, ropy naftowej i paliw ciekłych Projekt strategiczny 3A. Budowa Baltic Pipe Projekt strategiczny 3B. Budowa drugiej nitki Rurociągu Pomorskiego Cel szczegółowy 4. Rozwój rynków energii Projekt strategiczny 4A. Wdrażanie Planu działania (mającego służyć zwiększeniu transgranicznych zdolności przesyłowych energii elektrycznej) Projekt strategiczny 4B. Hub gazowy Projekt strategiczny 4C. Rozwój elektromobilności Cel szczegółowy 5. Wdrożenie energetyki jądrowej Projekt strategiczny 5. Program polskiej energetyki jądrowej Cel szczegółowy 6. Rozwój odnawialnych źródeł energii Projekt strategiczny 6. Wdrożenie morskiej energetyki jądrowej Cel szczegółowy 7. Rozwój ciepłownictwa i kogeneracji Projekt strategiczny 7. Rozwój ciepłownictwa systemowego Cel szczegółowy 8. Poprawa efektywności energetycznej i. Projekt strategiczny 8. Promowanie poprawy efektywności	
	Cele będą realizowane przez zadania zaplanowane w obszarze interwencji: ochrona klimatu i jakości powietrza

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk
na lata 2024-2027 z perspektywą na lata 2028-2031

<i>energetycznej</i>	
Aktualizacja Krajowego Programu Ochrony Powietrza do 2025r. (z perspektywą do 2030r. oraz 2040r.) – inaczej aKPOP	
Celem głównym zaktualizowanego Krajowego Programu Ochrony Powietrza jest pilna poprawa stanu powietrza w strefach, w których w wyniku oceny jakości powietrza, przeprowadzanej corocznie przez GIOŚ, stwierdzane są w dalszym ciągu przekroczenia poziomów dopuszczalnych i docelowych wybranych substancji w powietrzu oraz ochrona zdrowia i komfortu życia mieszkańców oraz środowiska naturalnego jako całość.	Cele te będą realizowane przez wszystkie zaplanowane zadania w ramach poszczególnych obszarów interwencji
Plan Gospodarowania Wodami na obszarze dorzecza Wisły	
Dla naturalnych części wód celem jest osiągnięcie co najmniej dobrego stanu ekologicznego i dla silnie zmienionych i sztucznych części wód – co najmniej dobrego potencjału ekologicznego. Ponadto, w obydwu przypadkach, w celu osiągnięcia dobrego stanu/potencjału konieczne będzie dodatkowo utrzymanie co najmniej dobrego stanu chemicznego. Dla wód podziemnych określono następujące główne cele środowiskowe: • Zapobieganie dopływowi lub ograniczenie dopływu zanieczyszczeń do wód podziemnych • Zapobieganie pogarszaniu się stanu wszystkich części wód podziemnych • Zapewnienie równowagi pomiędzy poborem a zasilaniem wód podziemnych • Wdrożenie działań niezbędnych dla odwrócenia znaczącego i utrzymującego się rosnącego trendu stężenia każdego zanieczyszczenia powstałego na skutek działalności człowieka • Dla spełnienia wymogu niepogarszania stanu części wód, dla części wód będących w co najmniej dobrym stanie chemicznym i ilościowym, celem środowiskowym będzie utrzymanie tego stanu.	Cele będą realizowane przez zadania zaplanowane w obszarze interwencji: • gospodarowanie wodami • gospodarka wodno-ściekowa
Program wodno-środowiskowy kraju	
Cele: • Niepogarszanie stanu części wód • Osiągnięcie dobrego stanu wód: dobry stan ekologiczny i chemiczny dla wód powierzchniowych, dobry stan chemiczny i ilościowy dla wód podziemnych, • Spełnienie wymagań specjalnych, zawartych w innych unijnych aktach prawnych i polskim prawie w odniesieniu do obszarów chronionych (w tym wrażliwych na eutrofizację wywołaną zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych, narażonych na zanieczyszczenia związkami azotu pochodzącymi ze źródeł rolniczych, przeznaczonych do celów rekreacyjnych, do poboru wody dla zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia, przeznaczonych do ochrony gatunków zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym, do ochrony siedlisk lub gatunków, dla których utrzymanie stanu wód jest ważnym czynnikiem w ich ochronie • Zaprzestanie lub stopniowe wyeliminowanie zrzutu substancji priorytetowych do środowiska lub ograniczone zrzuty tych substancji	Cele będą realizowane przez zadania zaplanowane w obszarze interwencji: • gospodarowanie wodami • gospodarka wodno-ściekowa
Aktualizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych	
Celem Programu jest ograniczenie zrzutów niedostatecznie oczyszczanych ścieków, a co za tym idzie – ochrona środowiska wodnego przed ich niekorzystnymi skutkami.	Cele będą realizowane przez zadania zaplanowane w obszarze interwencji: • gospodarka wodno-ściekowa
Master Plan dla obszaru dorzecza Wisły	
Nadrzędne cele strategiczne polityki wodnej Unii Europejskiej, które uwzględniono w dokumencie, skupiają się przede wszystkim na: • Osiągnięciu i utrzymaniu dobrego stanu oraz potencjału wód, a także związanych z nimi ekosystemów, • Zapewnieniu dostępu do zasobów wodnych dla zaspokojenia potrzeb ludności, środowiska naturalnego oraz społecznie i ekonomicznie	Cele będą realizowane przez zadania zaplanowane w obszarze interwencji: • gospodarowanie wodami

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk
na lata 2024-2027 z perspektywą na lata 2028-2031

uzasadnionych potrzeb wodnych gospodarki - Ograniczeniu negatywnych skutków powodzi i suszy oraz minimalizowaniu ryzyka wystąpienia sytuacji nadzwyczajnych - Wdrożeniu systemu zintegrowanego zarządzania zasobami wodnymi i gospodarowania wodami	gospodarka wodno-ściekowa
Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły	
Cele główne zarządzania ryzykiem powodziowym, to: - Zahamowanie wzrostu ryzyka powodziowego, - Obniżenie istniejącego ryzyka powodziowego, - Poprawa systemu zarządzania ryzykiem powodziowym	Cele będą realizowane przez zadania zaplanowane w obszarze interwencji: gospodarowanie wodami
Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032	
W dokumencie zostały wyznaczone następujące cele dotyczące azbestu: - Usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest - Minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych, spowodowanych obecnością azbestu na terytorium kraju - Likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko	Kontynuacja programu usuwania azbestu z terenu gminy
Narodowy Program Rozwoju Gospodarki Niskoemisyjnej	
Celem głównym jest rozwój gospodarki niskoemisyjnej przy zapewnieniu zrównoważonego rozwoju kraju. Celami szczegółowymi są: - Niskoemisyjne wytwarzanie energii, - Poprawa efektywności gospodarowania surowcami i materiałami, w tym odpadami, - Rozwój zrównoważonej produkcji – obejmujący przemysł, budownictwo i rolnictwo - Transformacja niskoemisyjna w dystrybucji i mobilności	Cele będą realizowane przez zadania zaplanowane w obszarze interwencji: ochrona klimatu i jakości powietrza
Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej	
Podstawowe cele zdefiniowane w NSEE to: - Upowszechnienie idei ekorozwoju we wszystkich sferach życia, uwzględniając również pracę i wypoczynek człowieka, czyli objęcie permanentną edukacją ekologiczną wszystkich mieszkańców Polski, - Wdrożenie edukacji ekologicznej jako edukacji interdyscyplinarnej na wszystkich stopniach edukacji formalnej i nieformalnej - Tworzenie wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów edukacji ekologicznej, stanowiących rozwinięcie Narodowego Programu Edukacji Ekologicznej, a ujmujących propozycje wnoszone przez poszczególne podmioty, realizujące projekty edukacyjne dla lokalnej społeczności, - Promowanie dobrych doświadczeń z zakresu metodyki edukacji ekologicznej	Cele te będą realizowane przez działania opisane w punkcie Edukacja ekologiczna
Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju, Polska 2030, Trzecia fala nowoczesności	
Cel 7 – Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska - Kierunek interwencji – Modernizacja infrastruktury i bezpieczeństwo energetyczne, - Kierunek interwencji – Modernizacja sieci elektroenergetycznych i ciepłowniczych, - Kierunek interwencji – Realizacja programu inteligentnych sieci w elektroenergetyce, - Kierunek interwencji – Wzmocnienie roli odbiorców finalnych w zarządzaniu zużyciem energii, - Kierunek interwencji – Stworzenie zachęt przyspieszających rozwój zielonej gospodarki, - Kierunek interwencji – Zwiększenie poziomu ochrony środowiska, Cel 8 – Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla	Cele te będą realizowane przez wszystkie zaplanowane zadania w ramach poszczególnych obszarów interwencji.

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk
na lata 2024-2027 z perspektywą na lata 2028-2031

rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych i. Kierunek interwencji – Rewitalizacja obszarów problemowych w miastach, ii. Kierunek interwencji – Stworzenie warunków sprzyjających tworzeniu pozarolniczych miejsc pracy na wsi i zwiększaniu mobilności zawodowej na linii obszary wiejskie – miasta, iii. Kierunek interwencji – Zrównoważony wzrost produktywności i konkurencyjności sektora rolno-spożywczego zapewniający bezpieczeństwo żywnościowe oraz stymulujący wzrost pozarolniczego zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich, iv. Kierunek interwencji – Wprowadzenie rozwiązań prawno-organizacyjnych stymulujących rozwój miast, Cel 9 – Zwiększenie dostępności terytorialnej Polski i. Kierunek interwencji – Udrożnienie obszarów miejskich i metropolitarnych poprzez utworzenie zrównoważonego, spójnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportowego	
Strategia na rzecz Odnawialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030r.)	
1. Cel szczegółowy I – Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną i. Kierunek interwencji – Stymulowanie popytu na innowacje przez sektor publiczny 2. Cel szczegółowy II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony i. Kierunek interwencji – Wsparcie dla podwyższania atrakcyjności inwestycyjnej Śląska oraz promocji zmian strukturalnych ii. Kierunek interwencji – Aktywne gospodarczo i przyjazne mieszkańcom miasta iii. Kierunek interwencji – Rozwój obszarów wiejskich 3. Obszar wpływający na osiągnięcie celów <i>Strategii</i> – Transport i. Kierunek interwencji – Budowa zintegrowanej, wzajemnie powiązanej sieci transportowej służącej konkurencyjnej gospodarce ii. Kierunek interwencji – Zmiany w indywidualnej i zbiorowej mobilności 4. Obszar wpływający na osiągnięcie celów <i>Strategii</i> – Energia i. Kierunek interwencji – Poprawa bezpieczeństwa energetycznego kraju ii. Kierunek interwencji – Poprawa efektywności energetycznej iii. Kierunek interwencji – Rozwój techniki 5. Obszar wpływający na osiągnięcie celów <i>Strategii</i> – Środowisko i. Kierunek interwencji – Zwiększenie dyspozycyjnych zasobów wodnych i osiągnięcie wysokiej jakości wód ii. Kierunek interwencji – Likwidacja źródeł emisji zanieczyszczeń powietrza lub istotne zmniejszenie ich oddziaływania iii. Kierunek interwencji – Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego iv. Kierunek interwencji – Ochrona gleb przed degradacją v. Kierunek interwencji – Zarządzanie zasobami geologicznymi vi. Kierunek interwencji – Gospodarka odpadami vii. Kierunek interwencji – Oddziaływanie na jakość życia w zakresie klimatu akustycznego i oddziaływania pól elektromagnetycznych	Cele te będą realizowane przez wszystkie zaplanowane zadania w ramach poszczególnych obszarów interwencji.

Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej	
1. Cel szczegółowy: Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego (I) i. Kierunek interwencji: Zrównoważone gospodarowanie wodami, w tym zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki oraz osiągnięcie dobrego stanu wód (I.1) ii. Kierunek interwencji: Likwidacja źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza lub istotne zmniejszenie ich oddziaływania (I.2) iii. Kierunek interwencji: Ochrona powierzchni ziemi, w tym gleb (I.3) iv. Kierunek interwencji: Przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska oraz zapewnienie bezpieczeństwa biologicznego, jądrowego i ochrony radiologicznej (I.4) 2. Cel szczegółowy: Środowisko i gospodarka. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska (II) i. Kierunek interwencji: Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym ochrona i poprawa stanu różnorodności biologicznej i krajobrazu (II.1) ii. Kierunek interwencji: Wspieranie wielofunkcyjnej i trwale zrównoważonej gospodarki leśnej (II.2) iii. Kierunek interwencji: Gospodarka odpadami w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym (II.3) iv. Kierunek interwencji: Zarządzanie zasobami geologicznymi poprzez opracowanie i wdrożenie polityki surowcowej państwa (II.4) v. Kierunek interwencji: Wspieranie wdrażania ekoinnowacji oraz upowszechnianie najlepszych dostępnych technik BAT (II.5) 3. Cel szczegółowy: Środowisko i klimat. Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych (III) i. Kierunek interwencji: Przeciwdziałanie zmianom klimatu (III.1) ii. Kierunek interwencji: Adaptacja do zmian klimatu i zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych (III.2) 4. Cel szczegółowy: Środowisko i edukacja. Rozwijanie kompetencji (wiedzy, umiejętności i postaw) ekologicznych społeczeństwa (IV) i. Kierunek interwencji: Edukacja ekologiczna, w tym kształtowanie wzorców zrównoważonej konsumpcji (IV.1) 5. Cel szczegółowy: Środowisko i administracja. Poprawa efektywności funkcjonowania instrumentów ochrony środowiska (V) i. Kierunek interwencji: Usprawnienie systemu kontroli i zarządzania ochroną środowiska oraz doskonalenie systemu finansowania (V.1)	Cele te będą realizowane przez wszystkie zaplanowane zadania w ramach poszczególnych obszarów interwencji.
Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku	
i. Kierunek interwencji 3: zmiany w indywidualnej i zbiorowej mobilności ii. Kierunek interwencji 5: ograniczanie negatywnego wpływu transportu na środowisko	Cele będą realizowane przez zadania zaplanowane w obszarze interwencji: • ochrona przed hałasem
Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030	
1. Cel szczegółowy II. Poprawa jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska i. Kierunek interwencji: II.4. Zrównoważone gospodarowanie i ochrona zasobów środowiska ii. Kierunek interwencji: II.5. Adaptacja do zmian klimatu i przeciwdziałanie tym zmianom	Priorytety te będą realizowane przez wszystkie zaplanowane zadania w ramach poszczególnych obszarów interwencji.
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	
1. Cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym i. Kierunek interwencji 1.3. Przyspieszenie transformacji profilu	Priorytety te będą realizowane przez wszystkie zaplanowane

gospodarczego Mazowsza ii. Kierunek interwencji 1.4. Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych iii. Kierunek interwencji 1.5. Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów 2. Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych i. Kierunek interwencji 2.3. Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach	zadania w ramach poszczególnych obszarów interwencji.
---	--

8.2. Analiza zgodności programu z dokumentami strategicznymi na poziomie wojewódzkim

Tabela 44. Zadania zaplanowane w POŚ powiązane z celami i kierunkami wskazanymi w wojewódzkich dokumentach strategicznych

Cele wskazane w dokumentach strategicznych	Zadania zaplanowane w Programie powiązane z celami i kierunkami wskazanymi w dokumentach strategicznych
Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+	
Wizja Rozwoju Województwa Mazowieckiego: Mazowsze z Warszawą, Warszawa ku Europie Cel główny: Zapewnienie wysokiej jakości życia poprzez trwałą i zrównoważony przestrzennie rozwój województwa, służący wzrostowi znaczenia regionu w Europie i na świecie, przy poszanowaniu zasobów środowiska Struktura celów rozwojowych: Obszar: Gospodarka Nazwa celu: Konkurencyjne i innowacyjne Mazowsze Obszar: Dostępność Nazwa celu: Dostępne i mobilne Mazowsze Obszar: Środowisko i energetyka Nazwa celu: Zielone, niskoemisyjne Mazowsze Obszar: Społeczeństwo Nazwa celu: Mazowsze zintegrowane społecznie Obszar: Kultura i dziedzictwo Nazwa celu: Mazowsze bogate kulturowo	Cele te będą realizowane przez wszystkie zaplanowane zadania w ramach poszczególnych obszarów interwencji.
Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego	
Zadaniem polityki rozwoju, w tym polityki przestrzennej województwa mazowieckiego jest dążenie do zmniejszania rozpiętości wewnątrz regionalnych, przy jednoczesnym podnoszeniu wzrostu konkurencyjności regionu, tworzenie ładu przestrzennego, równoważąc kryteria efektywności i równości.	Cele te będą realizowane przez wszystkie zaplanowane zadania w ramach poszczególnych obszarów interwencji.
Plan gospodarki odpadami dla województwa mazowieckiego 2024	
W gospodarce odpadami komunalnymi, w tym odpadami żywności i innymi odpadami ulegającymi biodegradacji, przyjęto następujące cele: 1. zmniejszenie masy powstających odpadów: a. ograniczenie marnotrawienia żywności, b. wprowadzenie selektywnego zbierania bioodpadów z zakładów zbiorowego żywienia; 2. zwiększanie świadomości społeczeństwa na temat właściwego gospodarowania odpadami komunalnymi, w tym odpadami żywności i innymi odpadami	Kontynuacja systemu zbiórki odpadów zmieszanych i segregowanych na terenie gminy

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk
na lata 2024-2027 z perspektywą na lata 2028-2031

ulegającymi biodegradacji; 3. doprowadzenie do funkcjonowania systemów zagospodarowania odpadów zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami. 4. zmniejszenie udziału zmieszanych odpadów komunalnych w całym strumieniu zbieranych odpadów (zwiększenie udziału odpadów zbieranych selektywnie) . 5. zmniejszenie masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska odpadów, aby nie było składowanych w 2020 r. więcej niż 35 % masy tych odpadów w stosunku do masy odpadów wytworzonych w 1995 r., 6. zaprzestanie składowania odpadów ulegających biodegradacji selektywnie zebranych; 7. zaprzestanie składowania zmieszanych odpadów komunalnych bez przetworzenia; 8. zmniejszenie liczby miejsc nielegalnego składowania odpadów komunalnych; 9. utworzenie systemu monitorowania gospodarki odpadami komunalnymi; 10. monitorowanie i kontrola postępowania z frakcją odpadów komunalnych wysortowywaną ze strumienia zmieszanych odpadów komunalnych i nieprzeznaczoną do składowania (frakcja 19 12 12); 11. zbilansowanie funkcjonowania systemu gospodarki odpadami komunalnymi w świetle obowiązującego zakazu składowania określonych frakcji odpadów komunalnych i pochodzących z przetwarzania odpadów komunalnych, w tym odpadów o zawartości ogólnego węgla organicznego powyżej 5 % s.m. i o cieple spalania powyżej 6 MJ/kg suchej masy, od 1 stycznia 2016 r.	
Program ochrony środowiska dla Województwa Mazowieckiego do 2030 roku	
Kierunki interwencji dla poszczególnych obszarów interwencji: <i>Ochrona klimatu i jakości powietrza:</i> 1. Poprawa efektywności energetycznej i dostosowanie sektora energetycznego do zmian klimatu 2. Ograniczenie emisji powierzchniowej 3. Ograniczenie emisji zanieczyszczeń ze źródeł komunikacyjnych 4. Ograniczenie emisji zanieczyszczeń ze źródeł przemysłowych 5. Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz zapewnienie magazynowania wytworzonej energii 6. Zarządzanie jakością powietrza w jednostkach samorządu terytorialnego województwa 7. Zmniejszenie emisji prekursorów ozonu <i>Zagrożenia hałasem</i> 1. Poprawa klimatu akustycznego <i>Pola elektromagnetyczne</i> 1. Ochrona przed polami elektromagnetycznymi <i>Gospodarowanie wodami</i> 1. Poprawa jakości jednolitych części wód powierzchniowych 2. Ochrona zasobów i zmniejszenie antropopresji na wody podziemne 3. Zmniejszenie zagrożenia powodziowego 4. Ograniczenie skutków następstw suszy i zwiększenie możliwości gromadzenia wody <i>Gospodarka wodno-ściekowa</i> 1. Sprawny i funkcjonalny system wodociągowy 2. Minimalizacja presji na środowisko poprzez porządkowanie gospodarki ściekowej <i>Zasoby geologiczne</i> 1. Kontrola i monitoring eksploatacji kopalin <i>Gleby</i> 1. Zachowanie funkcji środowiskowych i gospodarczych gleb 2. Rekultywacja gruntów zdegradowanych i zdewastowanych 3. Ochrona przed osuwiskami	Wszystkie zadania zaplanowane w ramach programu wpisują się w cele strategiczne omawianego dokumentu

<i>Gospodarowanie odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów</i> 1. Prawidłowe funkcjonowanie systemu gospodarowania odpadami 2. Wdrażanie gospodarki o obiegu zamkniętym <i>Zasoby przyrodnicze</i> 1. Zarządzanie zasobami przyrody i krajobrazem oraz zwiększenie powierzchni obszarów objętych odpowiednią ochroną prawną 2. Zachowanie lub przywrócenie właściwego stanu siedlisk i gatunków 3. Ochrona i rozwój zieleni na terenach zurbanizowanych 4. Działania z zakresu pogłębiania i udostępniania wiedzy o zasobach przyrodniczych, walorach krajobrazowych województwa oraz ich znaczeniu dla człowieka, zwłaszcza w kontekście zmian klimatycznych 5. Racjonalne użytkowanie zasobów leśnych 6. Wsparcie działań edukacyjnych oraz infrastruktury turystycznej w lasach 7. Zwiększenie lesistości, w szczególności poprzez wykup gruntów pod zalesienia i promowanie zalesień <i>Zagrożenia poważnymi awariami</i> 1. Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii przemysłowych oraz minimalizacja ich skutków	
---	--

8.3. Analiza zgodności programu z dokumentami strategicznymi na poziomie powiatowym

Tabela 45. Zadania zaplanowane w POŚ powiązane z celami i kierunkami wskazanymi w powiatowych dokumentach strategicznych

Cele wskazane w dokumentach strategicznych	Zadania zaplanowane w Programie powiązane z celami i kierunkami wskazanymi w dokumentach strategicznych
Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Radomskiego do 2030 roku	
MISJA ROZWOJU POWIATU RADOMSKIEGO: Powiat Radomski buduje i pogłębia poczucie więzi łączącej lokalną wspólnotę, motywuje ją do podejmowania działań służących zrównoważonemu rozwojowi oraz zaspakaja potrzeby mieszkańców w oparciu o swój potencjał. WIZJA Powiatu Radomskiego to: Powiat Radomski to miejsce bezpieczne i przyjazne, którego mieszkańcy tworzą nowoczesną wspólnotę świadomą swojej tożsamości lokalnej. Strategiczne cele rozwoju: Cel strategiczny I: Zapewnienie mieszkańcom Powiatu wysokiego standardu życia poprzez podnoszenie jakości i dostępności usług w obszarze zdrowia, edukacji i pomocy społecznej Cel strategiczny II: Zrównoważony i spójny rozwój przestrzenny Powiatu przy zachowaniu jego walorów przyrodniczych Cel strategiczny III: Wzrost konkurencyjności Powiatu dzięki wykorzystaniu jego potencjału gospodarczego, kulturalnego oraz turystycznego	Wszystkie zadania zaplanowane w ramach programu wpisują się w cele strategiczne omawianego dokumentu
Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Radomskiego do roku 2030	
Cele i kierunki interwencji Obszar interwencji: Ochrona klimatu i jakości powietrza Cel: Poprawa jakości powietrza Kierunek interwencji: ➤ Ograniczenie emisji powierzchniowej Obszar interwencji: Zagrożenia hałasem Cel: Poprawa klimatu akustycznego	Wszystkie zadania zaplanowane w ramach programu wpisują się w cele strategiczne omawianego dokumentu

➤ Zmniejszenie liczby ludności narażonej na ponadnormatywny hałas Obszar interwencji: Gospodarka wodno-ściekowa Cel 1: Prowadzenie racjonalnej gospodarki wodno-ściekowej Kierunek interwencji: ➤ Sprawny i funkcjonalny system wodociągowy Cel 2: Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych Kierunek interwencji: ➤ Rozwój i dostosowanie instalacji oraz urządzeń służących zrównoważonej i racjonalnej gospodarce wodno-ściekowej dla potrzeb ludności i przemysłu Obszar interwencji: Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów Cel: Gospodarowanie odpadami zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami Kierunki interwencji: ➤ Doskonalenie systemu gospodarowania odpadami komunalnymi ➤ Racjonalne zarządzania, wdrażanie i monitorowanie gospodarki odpadami Obszar interwencji: Zasoby przyrodnicze Cel: Ochrona różnorodności biologicznej oraz krajobrazowej ➤ Zwiększenie różnorodności biologicznej Obszar interwencji: Zagrożenia poważnymi awariami Cel i kierunek interwencji: Zmniejszenie zagrożenia wystąpienia poważnej awarii oraz minimalizacja skutków w przypadku wystąpienia awarii	
---	--

IX. ANALIZA SWOT

Podsumowanie diagnozy stanowi niżej przeprowadzona analiza SWOT, która przeprowadzona została w podziale na cztery grupy (cztery kategorie czynników strategicznych):

- **S** (*Strengths*) – mocne strony: wszystko to co stanowi atut, przewagę, zaletę analizowanego obiektu,
- **W** (*Weaknesses*) – słabe strony: wszystko to co stanowi słabość, barierę, wadę analizowanego obiektu,
- **O** (*Opportunities*) – szanse: wszystko to co stwarza dla analizowanego obiektu szansę korzystnej zmiany,
- **T** (*Threats*) – zagrożenia: wszystko to co stwarza dla analizowanego obiektu niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej.

Tabela 46. Analiza SWOT w poszczególnych obszarach interwencji

OBSZAR INTERWENCJI: OCHRONA KLIMATU I JAKOŚCI POWIETRZA
Mocne strony (czynniki wewnętrzne)
– Możliwość podłączenia do sieci gazowej i wymiana źródeł ciepła na ekologiczne – Dostępność paliw ekologicznych – Systematyczna modernizacja i remonty nawierzchni dróg – Systematyczne przeprowadzanie działań termomodernizacyjnych – Prowadzenie działań edukacyjnych
Słabe strony (czynniki wewnętrzne)
– Nadmierne straty energetyczne związane m.in. z brakiem właściwej izolacji cieplnej budynków – Większość budynków jednorodzinnych opalanych węglem kamiennym – Spalanie paliw stałych niskiej jakości
Szanse (czynniki zewnętrzne)
– Możliwość pozyskania środków unijnych (czynniki zewnętrzne) na inwestycje związane z tym obszarem interwencji
Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)
– Wzrost liczby pojazdów na drogach publicznych – Niewystarczające regulacje prawne w zakresie kontrolowania osób fizycznych, użytkujących urządzenia do spalania paliw stałych
OBSZAR INTERWENCJI: ZAGROŻENIA HAŁASEM
Mocne strony (czynniki wewnętrzne)
– Zmodernizowane odcinki dróg – Promowanie ruchu rowerowego
Słabe strony (czynniki wewnętrzne)
– Duże natężenie hałasu komunikacyjnego – Znaczne nasilenie ruchu samochodów ciężarowych o dużej ładowności po drogach nieprzystosowanych do dużych obciążeń
Szanse (czynniki zewnętrzne)
– Możliwość pozyskania środków unijnych na inwestycje związane z tym obszarem interwencji – Rozwój transportu publicznego – Rozwój ścieżek rowerowych
Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)
– Zwiększająca się liczba pojazdów – Pogorszenie jakości dróg wskutek ich eksploatacji przez zwiększającą się ilość pojazdów – Nieuzyskanie środków finansowych na budowę i przebudowę dróg oraz ich remont

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk
na lata 2024-2027 z perspektywą na lata 2028-2031

OBSZAR INTERWENCJI: POLA ELEKTROMAGNETYCZNE	
Mocne strony (czynniki wewnętrzne)	
–	Brak przekroczeń norm pola elektromagnetycznego na obszarze gminy
Słabe strony (czynniki wewnętrzne)	
–	Brak edukacji ekologicznej nt. rzeczywistej skali zagrożenia emisją pól elektromagnetycznych
–	Rozwój sieci elektromagnetycznych i zwiększona ilość urządzeń elektromagnetycznych
Szanse (czynniki zewnętrzne)	
–	Stopniowe zastępowanie systemów GSM/UMTS nowymi rodzajami nadajników LTE (Long Term Evolution), które emitują jeszcze mniej promieniowania elektromagnetycznego
Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)	
–	Zwiększenie ilości stacji bazowych telefonii komórkowych
OBSZAR INTERWENCJI: GOSPODAROWANIE WODAMI	
Mocne strony (czynniki wewnętrzne)	
–	Dobry stan chemiczny wód podziemnych
Słabe strony (czynniki wewnętrzne)	
–	Zanieczyszczone wody powierzchniowe na terenie gminy
Szanse (czynniki zewnętrzne)	
–	Wdrożenie ekologicznych metod oczyszczania wód powierzchniowych
–	Znaczne nakłady na inwestycję związane z ochroną przeciwpowodziową oraz przeciwdziałaniu suszy
Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)	
–	Zagrożenie powodziowe - rzeka Radomka - oraz zagrożenie podtopieniami
–	Infiltracja zanieczyszczeń z rolnictwa
OBSZAR INTERWENCJI: GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA	
Mocne strony (czynniki wewnętrzne)	
–	Zwodociągowanie gminy na poziomie 82,0%
–	Skanalizowanie gminy na poziomie 18,7%
–	1 oczyszczalnia ścieków komunalnych, 97 oczyszczalni przydomowych
Słabe strony (czynniki wewnętrzne)	
–	Dysproporcja między długością sieci wodociągowej i kanalizacyjnej
–	Brak kanalizacji deszczowych na terenach zurbanizowanych
Szanse (czynniki zewnętrzne)	
–	Rozwój przydomowych oczyszczalni ścieków, gdzie budowa kanalizacji jest technicznie i ekonomicznie nieuzasadniona
–	Możliwość pozyskania środków unijnych na inwestycje związane z tym obszarem inwestycji
Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)	
–	Zrzut zanieczyszczonej wody w gminach ościennych
OBSZAR INTERWENCJI: GLEBY	
Mocne strony (czynniki wewnętrzne)	
–	Rekultywacja terenów i użytków rolnych zdegradowanych i zdewastowanych
Słabe strony (czynniki wewnętrzne)	
–	Gleby o niskiej wartości produkcyjnej
–	Wysokie zakwaszenie gleb
Szanse (czynniki zewnętrzne)	
–	Kompleksowa wiedza na temat potrzeb glebowych oparta na aktualnych badaniach gleb
Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)	
–	Możliwość skażenia gleb
OBSZAR INTERWENCJI: GOSPODARKA ODPADAMI I ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU ODPADÓW	
Mocne strony (czynniki wewnętrzne)	
–	Zorganizowany system odbioru odpadów
–	Wzrost ilości odpadów zebranych selektywnie

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk
na lata 2024-2027 z perspektywą na lata 2028-2031

– Sukcesywny odbiór odpadów azbestowych
Słabe strony (czynniki wewnętrzne)
– Niska świadomość ekologiczna mieszkańców
Szanse (czynniki zewnętrzne)
– Kupowanie produktów bez zbędnych opakowań jako działanie proekologiczne
Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)
– Przywóz odpadów komunalnych lub niebezpiecznych z innych województw
OBSZAR INTERWENCJI: ZASOBY PRZYRODNICZE
Mocne strony (czynniki wewnętrzne)
– Duże walory krajobrazowe gminy – obszar rolniczo-leśny
Słabe strony (czynniki wewnętrzne)
– Niewystarczająca świadomość ekologiczna mieszkańców
– Niski poziom wykorzystania OZE
– Mała lesistość gminy
Szanse (czynniki zewnętrzne)
– Propagowanie rolnictwa i przetwórstwa ekologicznego
– Popyt na OZE
Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)
– Zagrożenia naturalne: pożary, powodzie, gradobicia, huragany
– Niewystarczające środki finansowe przeznaczone na ochronę środowiska
– Wysoki koszt inwestycji w OZE
OBSZAR INTERWENCJI: ZAGROŻENIE POWAŻNYMI AWARIAMI
Mocne strony (czynniki wewnętrzne)
– Brak zakładów dużym (ZDR) i zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (ZZR)
Słabe strony (czynniki wewnętrzne)
– Brak
Szanse (czynniki zewnętrzne)
– Stosowane nowoczesne zabezpieczenia w zakładach
Zagrożenia (czynniki zewnętrzne)
– Możliwość wystąpienia awarii w gminach ościennych

X. CELE, KIERUNKI INTERWENCJI ORAZ ZADANIA I ICH FINANSOWANIE

Propozycje celów, kierunków interwencji oraz zadań wynikają m.in. ze zdefiniowanych zagrożeń i problemów dla poszczególnych obszarów interwencji (analiza SWOT). Planowane zadania przyczyniają się do osiągnięcia celów zapisanych w dokumentach strategicznych i programowych poziomu krajowego, wojewódzkiego i powiatowego.

"Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk na lata 2024-2027 z perspektywą na lata 2028-2031" jest dokumentem, który przedstawia priorytety i cele działań kompatybilne z programami strategicznymi i planistycznymi wyższego rzędu. Ponadto, założenia niniejszego "Programu..." wynikają z obecnego stanu środowiska gminy, jej aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej oraz planów rozwojowych.

Wyboru priorytetów dla "Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk na lata 2024-2027 z perspektywą na lata 2028-2031" dokonano w oparciu o diagnozę stanu poszczególnych komponentów środowiska na terenie gminy, uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych, a także innych wymagań w zakresie jakości środowiska.

PRIORYTETY GMINY JEDLIŃSK

PRIORYTET I

- Poprawa stanu środowiska na terenie gminy Jedlińsk w poszczególnych jego obszarach interwencji

PRIORYTET II

- Przyjazny środowisku naturalnemu rozwój gospodarczy gminy Jedlińsk

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk
na lata 2024-2027 z perspektywą na lata 2028-2031

Tabela 47. Cele, kierunki interwencji oraz zadania

Obszar interwencji	Cel główny	Wskaźnik monitoringu realizacji zadania			Kierunek interwencji	Zadania przewidziane do realizacji w latach 2024-2031	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
		Nazwa źródło danych	Wartość bazowa	Wartość docelowa				
Ochrona klimatu i jakości powietrza	Poprawa jakości powietrza przy zapewnieniu bezpieczeństwa energetycznego w kontekście zmian klimatu	Zanieczyszczenia dla których odnotowano przekroczenia stanu dopuszczalnego w strefie mazowieckiej GIOS	O ₃ (według poziomu celu długoterminowego) [2023r.]	Zgodnie z obowiązującymi normami	Poprawa efektywności energetycznej i dostosowanie sektora energetycznego do zmian klimatu	Prowadzenie kampanii edukacyjnych w zakresie konieczności ochrony powietrza i wpływu zanieczyszczeń powietrza na zdrowie	Gmina Jedlińsk Organizacje pozarządowe Placówki edukacyjne	Brak zainteresowania społecznego Brak środków finansowych
						Prowadzenie działań kontrolnych w zakresie zakazu spalania odpadów w indywidualnych systemach grzewczych jako elementu zmian w świadomości społeczeństwa oraz środków prewencyjny	Gmina Jedlińsk Policja	Brak wystarczającej liczby etatów do przeprowadzenia kontroli
						Doposażenie obiektów publicznych w instalacje odnawialnych źródeł energii na terenie gminy Jedlińsk	Gmina Jedlińsk	Brak środków finansowych
						Budowa oświetlenia na terenie gminy Jedlińsk	Gmina Jedlińsk	Brak środków finansowych

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk
na lata 2024-2027 z perspektywą na lata 2028-2031

Obszar interwencji	Cel główny	Wskaźnik monitoringu realizacji zadania			Kierunek interwencji	Zadania przewidziane do realizacji w latach 2024-2031	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
		Nazwa źródła danych	Wartość bazowa	Wartość docelowa				
Zagrożenia hałasem	Ochrona przed hałasem	Dogi gminne o nawierzchni gruntowej [km] GUS	9,6 [2003r.]	<9,6	Poprawa klimatu akustycznego	Przebudowa, budowa, modernizacja, remonty dróg gminnych na terenie gminy Jedlińsk	Gmina Jedlińsk	Brak środków finansowych
Pola elektromagnetyczne	Utrzymanie dotychczasowego stanu braku zagrożeń ponadnormatywnych promieniowaniem elektromagnetycznym	Wyniki pomiarów PEM [V/m] GIOŚ	brak pomiarów na terenie gminy	Zgodnie z obowiązującymi przepisami	Ochrona przed polami elektromagnetycznymi	Prowadzenie cyklicznych kontrolnych badań poziomów promieniowania na obszarach o zwiększonym stopniu ryzyka	GIOŚ w Warszawie	Brak monitoringu w niektórych lokalizacjach
						Wprowadzanie do planów zagospodarowania przestrzennego zapisów dot. ochrony przed polami elektromagnetycznymi	Gmina Jedlińsk	Brak środków finansowych, nieobjęcie wszystkich terenów dokumentacją planistyczną
						Edukacja społeczeństwa z zakresu oddziaływania i szkodliwości PEM	Organizacje pozarządowe	Brak środków finansowych, brak kapitału ludzkiego, brak zainteresowania społecznego

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk
na lata 2024-2027 z perspektywą na lata 2028-2031

Obszar interwencji	Cel główny	Wskaźnik monitoringu realizacji zadania			Kierunek interwencji	Zadania przewidziane do realizacji w latach 2024-2031	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
		Nazwa źródła danych	Wartość bazowa	Wartość docelowa				
Gospodarowanie wodami	Zmniejszenie antropopresji i poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych	Liczba JCWP w stanie dobrym [szt.] <i>Przegląd i generowanie Kart Charakterystyk</i>	2	8	Poprawa jakości jednolitych części wód powierzchniowych	Weryfikacja i aktualizacja programów ochrony środowiska pod kątem ograniczania dopływu zanieczyszczeń do JCWP	Gmina Jedlińsk	Brak środków finansowych
	Zwiększenie ochrony przeciwpowodziowej i łagodzenie skutków suszy	Liczba JCWPd w stanie dobrym [szt.] <i>Przegląd i generowanie Kart Charakterystyk</i>	2	2				
Gospodarka wodno-ściekowa	Poprawa gospodarki wodno-ściekowej	Ludność korzystająca z sieci wodociągowej [%] GUS	82 [2022]	>82	Sprawny i funkcjonalny system wodociągowy	Rozbudowa sieci wodociągowych na terenie gminy Jedlińsk	Gmina Jedlińsk	Brak środków finansowych
		Zużycie wody w przeliczeniu na mieszkańca [m³/rok] GUS	31,6 [2022]	<31,6		Poprawa zaopatrzenia mieszkańców gminy w wodę poprzez budowę rozbudowę remonty Stacji Uzdatniania Wody i hydroforni na terenie gminy Jedlińsk	Gmina Jedlińsk	Brak środków finansowych

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk
na lata 2024-2027 z perspektywą na lata 2028-2031

Obszar interwencji	Cel główny	Wskaźnik monitoringu realizacji zadania			Kierunek interwencji	Zadania przewidziane do realizacji w latach 2024-2031	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
		Nazwa źródła danych	Wartość bazowa	Wartość docelowa				
		Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej [%] GUS	18,7 [2022]	>18,7	Sprawny i funkcjonalny system kanalizacyjny	Budowa i rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej na terenie gminy Jedlińsk	Gmina Jedlińsk	Brak środków finansowych
		Liczba zbiorników bezodpływowych [szt.] GUS	1 648 [2022]	<1 648		Rozbudowa oczyszczalni w Jedlińsku	Gmina Jedlińsk	Brak środków finansowych
		Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków [szt.] GUS	97 [2022]	>97		Ochrona i racjonalizacja gospodarki wodnej	Gmina Jedlińsk	Brak środków finansowych
Zasoby geologiczne	Racjonalne gospodarowanie zasobami geologicznymi	Wydobycie surowców mineralnych [tys. ton]	0	brak możliwości określenia wartości szacunkowych	Kontrola i monitoring eksploatacji kopalin	Eliminowanie niekoncesjonowanej eksploatacji kopalin	Starostwo Powiatowe Gmina Jedlińsk PIG-PIB, OUG,	Brak środków finansowych
		Bilans zasobów złóż i kopalin w Polsce, 2023, PIG-PIB				Kontrola koncesji na wydobywanie kopalin ze złóż	Starostwo Powiatowe Gmina Jedlińsk	Brak środków finansowych

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk
na lata 2024-2027 z perspektywą na lata 2028-2031

Obszar interwencji	Cel główny	Wskaźnik monitoringu realizacji zadania			Kierunek interwencji	Zadania przewidziane do realizacji w latach 2024-2031	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
		Nazwa źródła danych	Wartość bazowa	Wartość docelowa				
Gleby	Ochrona gleb przed negatywnym oddziaływaniem antropogenicznym, erozją oraz niekorzystnymi zmianami klimatu	Powierzchnia terenów zrekultywowanych od 2020 roku [ha] Starostwo	0	>0	Zachowanie funkcji środowiskowych i gospodarczych gleb	Realizacja zadań wskazanych w pakietach rolno-środowiskowo-klimatycznych	ARiMR ARR Województwo Mazowieckie rolnicy indywidualni	Brak zainteresowania rolników udziałem w programie Brak środków finansowych
						Upowszechnianie dobrych praktyk rolniczych	ARiMR, ŚODR	
						Ochrona przed erozją wietrzną m.in. poprzez prowadzenie odpowiednich zabiegów agrotechnicznych i wprowadzanie zalesień na glebach o niższych klasach bonitacyjnych	Właściciele terenów	
						Ochrona gruntów rolnych i leśnych przed zmianą zagospodarowania poprzez uwzględnienie ich przeznaczenia w dokumentach planistycznych	Starostwo Powiatowe Gmina Jedlińsk	

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk
na lata 2024-2027 z perspektywą na lata 2028-2031

Obszar interwencji	Cel główny	Wskaźnik monitoringu realizacji zadania			Kierunek interwencji	Zadania przewidziane do realizacji w latach 2024-2031	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
		Nazwa źródło danych	Wartość bazowa	Wartość docelowa				
						Monitoring gleb użytkowanych rolniczo	Starostwo Powiatowe Gmina Jedlińsk	
						Promocja rolnictwa ekologicznego i agroturystyki poprzez działania edukacyjno-szkoleniowe, a także promocyjne	Gmina Jedlińsk	

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk
na lata 2024-2027 z perspektywą na lata 2028-2031

Obszar interwencji	Cel główny	Wskaźnik monitoringu realizacji zadania			Kierunek interwencji	Zadania przewidziane do realizacji w latach 2024-2031	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
		Nazwa źródła danych	Wartość bazowa	Wartość docelowa				
Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Gospodarowanie i zapobieganie powstawaniu odpadów	Ilość azbestu pozostałego do unieszkodliwienia [kg] <i>Baza Azbestowa</i>	5 836 591	<5 836 591	Prawidłowe funkcjonowanie systemu gospodarowania odpadami	Kontynuacja programu usuwania azbestu	Gmina Jedlińsk	Brak środków finansowych, brak kapitału ludzkiego, brak zainteresowania społecznego
		Masa wytworzonych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca [kg] <i>GUS</i>	215 [2022]	<215		Organizacja konkursów dla dzieci i młodzieży z zakresu prawidłowego postępowania z odpadami	Gmina Jedlińsk Placówki edukacyjne	Brak środków finansowych
		Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów [%] <i>GUS</i>	51 [2023]	>51				

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk
na lata 2024-2027 z perspektywą na lata 2028-2031

Obszar interwencji	Cel główny	Wskaźnik monitoringu realizacji zadania			Kierunek interwencji	Zadania przewidziane do realizacji w latach 2024-2031	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
		Nazwa źródła danych	Wartość bazowa	Wartość docelowa				
Zasoby przyrodnicze	Ochrona różnorodności biologicznej oraz krajobrazowej	Powierzchnia terenów prawnie chronionych [ha] GUS	11,85 [2022]	>11,85	Zarządzanie zasobami przyrody i krajobrazem	Edukacja dzieci, młodzieży i dorosłych w zakresie ochrony i zachowania walorów krajobrazu i przyrody oraz promocja tych walorów	Gmina Jedlińsk	Brak zainteresowania społecznego Brak środków finansowych
		Liczba pomników przyrody [szt.] CRFOP	10	>10		Utrzymanie walorów i funkcji obszarów oraz obiektów objętych ochroną prawną	Gmina Jedlińsk	
						Budowa rozbudowa obiektów infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej jak place zabaw, siłownie plenerowe, wiaty i altany i inne obiekty małej architektury, nasadzenia zieleni, zbiorniki wodne, zagospodarowania terenu, utwardzenia	Gmina Jedlińsk	
					Ochrona i rozwój zieleni na terenach zurbanizowanych	Uwzględnienie w dokumentach planistycznych zachowania zieleni szczególnie na terenach gdzie obserwowana jest silna presja zabudowy	Gmina Jedlińsk Starostwo Powiatowe	Nieobjęcie wszystkich terenów dokumentacją planistyczną Brak środków finansowych

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk
na lata 2024-2027 z perspektywą na lata 2028-2031

Obszar interwencji	Cel główny	Wskaźnik monitoringu realizacji zadania			Kierunek interwencji	Zadania przewidziane do realizacji w latach 2024-2031	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
		Nazwa źródło danych	Wartość bazowa	Wartość docelowa				
	Prowadzenie trwale zrównoważonej gospodarki leśnej	Wskaźnik lesistości [%] GUS	14,3 [2023]	>14,3	Zwiększenie lesistości	Promowanie zalesień jako alternatywnego sposobu zagospodarowania nieużytków i gruntów nieprzydatnych rolniczo	Gmina Jedlińsk Starostwo Powiatowe	Brak środków finansowych
Zagrożenie poważnymi awariami przemysłowymi	Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii przemysłowych oraz minimalizacja ich skutków	Liczba poważnych awarii [szt.] WIOŚ	0	0	Zmniejszenie zagrożenia wystąpienia poważnej awarii oraz minimalizacji skutków w przypadku wystąpienia awarii	Przeciwdziałanie wystąpieniu poważnych awarii oraz uwzględnienie odpowiednich zapisów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz tzw. Decyzjach środowiskowych	Gmina Jedlińsk	Brak środków finansowych
						Edukacja społeczeństwa na rzecz kreowania prawidłowych zachowań w sytuacji wystąpienia zagrożeń środowiska i życia ludzi w tytułu poważnych awarii	Gmina Jedlińsk Starostwo Powiatowe	Brak środków finansowych

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk
na lata 2024-2027 z perspektywą na lata 2028-2031

Tabela 48. Harmonogram realizacji zadań wraz z ich finansowaniem planowanych do realizacji w latach 2024-2031

Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacunkowe koszty zadania [zł]								Źródła środków	Dodatkowe informacje o zadaniu
			2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031		
Ochrona klimatu i jakości powietrza	Prowadzenie kampanii edukacyjnych w zakresie konieczności ochrony powietrza i wpływu zanieczyszczeń powietrza na zdrowie	Gmina Jedlińsk Organizacje pozarządowe Placówki edukacyjne	-								Fundusze Europejskie WFOŚiGW	Realizacja zależna od dostępnych środków
	Prowadzenie działań kontrolnych w zakresie zakazu spalania odpadów w indywidualnych systemach grzewczych jako elementu zmian w świadomości społeczeństwa oraz środek prewencyjny	Gmina Jedlińsk Policja	-								Fundusze Europejskie WFOŚiGW	
	Doposażenie obiektów publicznych w instalacje odnawialnych źródeł energii na terenie gminy Jedlińsk	Gmina Jedlińsk	1 000 000,00								Budżet gminy, budżet państwa fundusze europejskie	Termomodernizacja infrastruktury publicznej i obniżenie kosztów funkcjonowania obiektów publicznych w oparciu o wykorzystanie OZE
	Budowa oświetlenia na terenie gminy Jedlińsk	Gmina Jedlińsk	1 000 000,00 zł								Budżet gminy, budżet państwa fundusze europejskie	Dobudowa brakujących odcinków oświetlenia na terenie gminy Jedlińsk.

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk
na lata 2024-2027 z perspektywą na lata 2028-2031

Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacunkowe koszty zadania [zł]								Źródła środków	Dodatkowe informacje o zadaniu
			2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031		
Zagrożenia hałasem	Przebudowa, budowa, modernizacja, remonty dróg gminnych na terenie gminy Jedlińsk	Gmina Jedlińsk	25 000 000,00								Budżet gminy, budżet państwa fundusze europejskie	Zależnie od potrzeb przebudowa, modernizacja, budowa dróg na terenie gminy Jedlińsk, obejmować będzie odcinki dróg na terenie gminy o złym stanie technicznym i wykonanie urządzeń poprawiających bezpieczeństwo na drogach, oznakowanie. Realizacja inwestycji ze względu na możliwości finansowe UG w Jedlińsku będzie realizowana będzie etapowo z zachowaniem wykonania poszczególnych remontów odcinków dróg do 1 km. Zgłoszenia robót nie wymagają uzyskania decyzji środowiskowych, gdyż w planowanym zakresie nie są to przedsięwzięcia zaliczane do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko (drogi o nawierzchni twardej o całkowitej długości przedsięwzięcia powyżej 1 km).
Pola elektromagnetyczne	Prowadzenie cyklicznych kontrolnych badań poziomów promieniowania na obszarach o zwiększonym stopniu ryzyka	GIOŚ w Warszawie	brak możliwości określenia całkowitej wysokości kosztów								Budżet Państwa	Zadanie ciągle wykonywane w ramach bieżącej działalności

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk
na lata 2024-2027 z perspektywą na lata 2028-2031

Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacunkowe koszty zadania [zł]								Źródła środków	Dodatkowe informacje o zadaniu
			2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031		
	Wprowadzanie do planów zagospodarowania przestrzennego zapisów dot. ochrony przed polami elektromagnetycznym	Gmina Jedlińsk	brak możliwości określenia całkowitej wysokości kosztów								Budżet Gminy	Zadanie ciągłe, wykonywane w ramach bieżącej działalności
	Edukacja społeczeństwa z zakresu oddziaływania i szkodliwości PEM	Organizacje pozarządowe	brak możliwości określenia całkowitej wysokości kosztów								Środki własne Środki krajowe Środki zewnętrzne	Zadanie ciągłe, edukacyjne; realizowane w zależności od możliwości oraz zapotrzebowania
Gospodarowanie wodami	Weryfikacja i aktualizacja programów ochrony środowiska pod kątem ograniczania dopływu zanieczyszczeń do JCWP	Gmina Jedlińsk	brak możliwości określenia całkowitej wysokości kosztów								Środki własne	Zadanie ciągłe, edukacyjne; realizowane w zależności od możliwości oraz zapotrzebowania
Gospodarka wodno-ściekowa	Budowa i rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej na terenie gminy Jedlińsk	Gmina Jedlińsk	50 000 000,00 zł								Budżet gminy, budżet państwa fundusze europejskie	Skanalizowanie nieskanalizowanych terenów gminy Jedlińsk zarówno w ramach aglomeracji Jedlińsk jak i poza aglomeracją. Ochrona zasobów powierzchniowych zlewni rzeki Radomki, zasobów podziemnych wody pitnej oraz ujęć wody na terenie Partnerstwa. Zabezpieczenie wód podziemnych Głównych Zbiorników Wód: Niecki Radomskiej i Subniecki Warszawskiej na terenie Partnerstwa. Ochrona przed zanieczyszczeniami sanitarnymi korytarza ekologicznego doliny rzeki Radomki na terenie Partnerstwa. Budowa sieci kanalizacyjnej będzie przebiegać

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk
na lata 2024-2027 z perspektywą na lata 2028-2031

Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacunkowe koszty zadania [zł]								Źródła środków	Dodatkowe informacje o zadaniu
			2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031		
												wzdłuż istniejących dróg i nie wpłynie na naturalny zasięg i obszary mieszczące się w obrębie siedlisk przyrodniczych.
	Rozbudowa oczyszczalni w Jedlińsku	Gmina Jedlińsk	10 000 000,00 zł								Budżet gminy, budżet państwa fundusze europejskie	Zwiększenie odbioru ścieków z terenu Aglomeracji Jedlińsk i miejscowości z terenu gminy poza aglomeracją.
	Rozbudowa sieci wodociągowych na terenie gminy Jedlińsk	Gmina Jedlińsk	3 000 000,00 zł								Budżet gminy, budżet państwa fundusze europejskie	Rozbudowa różnych odcinków wodociągów w gminie zależnie od potrzeb. Przebudowa i budowa sieci wodociągowej w planowanym zakresie nie należy do przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko i też do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko (nie są to przedsięwzięcia takie jak: rurociągi wodociągowe magistralne do przesyłania wody oraz przewody wodociągowe magistralne doprowadzające wodę od stacji uzdatniania do przewodów wodociągowych rozdzielczych).
	Poprawa zaopatrzenia mieszkańców gminy w wodę poprzez budowę rozbudowę remonty Stacji Uzdatniania Wody i hydroforni na terenie gminy Jedlińsk	Gmina Jedlińsk	3 000 000,00 zł								Budżet gminy, budżet państwa fundusze europejskie	Remonty i rozbudowy systemu dystrybucji wody na terenie gminy

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk
na lata 2024-2027 z perspektywą na lata 2028-2031

Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacunkowe koszty zadania [zł]								Źródła środków	Dodatkowe informacje o zadaniu
			2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031		
	Ochrona i racjonalizacja gospodarki wodnej	Gina Jedlińsk	brak możliwości określenia całkowitej wysokości kosztów								Budżet gminy, budżet państwa fundusze europejskie	Zadanie zakłada działania na terenie gminy Jedlińsk tj.: - monitoring i kontrola w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych; - wspieranie działań wśród właścicieli nieruchomości w zakresie budowy nowych i remontu istniejących zbiorników bezodpływowych, regularnego wywozu nieczystości płynnych oraz budowy indywidualnych systemów oczyszczania ścieków, corocznego raportowania pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela/użytkownika ujęcia; - wdrażanie i przestrzeganie zasad „Dobrej Praktyki Rolniczej”; Inicjowanie działań w celu zwiększenia retencji wodnej na terenach rolniczych, leśnych i zurbanizowanych m.in. poprzez prawidłowe użytkowanie rolnicze gleb, zalesianie, ochronę i odtwarzanie oczek wodnych, retencjonowanie wody etc.
Zasoby geologiczne	Eliminowanie niekoncesjonowanej eksploatacji kopalin	Starostwo Powiatowe Gmina Jedlińsk	brak możliwości określenia całkowitej wysokości kosztów								Środki własne Powiatu i Gminy Jedlińsk	Zadanie ciągle wykonywane w ramach bieżącej działalności
	Kontrola koncesji na wydobywanie kopalin ze złóż											

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk
na lata 2024-2027 z perspektywą na lata 2028-2031

Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacunkowe koszty zadania [zł]								Źródła środków	Dodatkowe informacje o zadaniu
			2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031		
Gleby	Realizacja zadań wskazanych w pakietach rolno-środowiskowo-klimatycznych	ARiMR ARR Województwo Mazowieckie rolnicy indywidualni	brak możliwości określenia całkowitej wysokości kosztów								Środki własne	Zadanie ciągłe wykonywane w ramach bieżącej działalności
	Upowszechnianie dobrych praktyk rolniczych	ARiMR, ŚODR	brak możliwości określenia całkowitej wysokości kosztów								Środki własne	
	Ochrona przed erozją wietrzną m.in. poprzez prowadzenie odpowiednich zabiegów agrotechnicznych i wprowadzanie zalesień na glebach o niższych klasach bonitacyjnych	Właściciele terenów	brak możliwości określenia całkowitej wysokości kosztów								Środki własne	
	Ochrona gruntów rolnych i leśnych przed zmianą zagospodarowania poprzez uwzględnienie ich przeznaczenia w dokumentach planistycznych	Gmina Jedlińsk	brak możliwości określenia całkowitej wysokości kosztów								Środki własne	
	Monitoring gleb użytkowanych rolniczo	Gmina Jedlińsk	brak możliwości określenia całkowitej wysokości kosztów								Środki własne	
	Promocja rolnictwa ekologicznego i agroturystyki poprzez działania edukacyjno-szkoleniowe, a także promocyjne	Gmina Jedlińsk	brak możliwości określenia całkowitej wysokości kosztów								Środki własne	

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk
na lata 2024-2027 z perspektywą na lata 2028-2031

Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacunkowe koszty zadania [zł]								Źródła środków	Dodatkowe informacje o zadaniu
			2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031		
Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Kontynuacja programu usuwania azbestu	Gmina Jedlińsk	koszty są zależne od zgłoszeń mieszkańców i ilości zebranego azbestu rocznie								Środki własne Środki UE	Zadanie ciągłe wykonywane w ramach bieżącej działalności
	Organizacja konkursów dla dzieci i młodzieży z zakresu prawidłowego postępowania z odpadami	Gmina Jedlińsk Placówki edukacyjne	brak możliwości określenia całkowitej wysokości kosztów								Środki własne Środki zewnętrzne	Zadanie ciągłe, edukacyjne; realizowane w zależności od możliwości oraz zapotrzebowania
Zasoby przyrodnicze	Edukacja dzieci, młodzieży i dorosłych w zakresie ochrony i zachowania walorów krajobrazu i przyrody oraz promocja tych walorów	Gmina Jedlińsk	brak możliwości określenia całkowitej wysokości kosztów								Środki własne WFOŚiGW Budżet Państwa Środki UE	Zadanie ciągłe wykonywane w ramach bieżącej działalności
	Utrzymanie walorów i funkcji obszarów oraz obiektów objętych ochroną prawną	Gmina Jedlińsk	brak możliwości określenia całkowitej wysokości kosztów								Środki własne WFOŚiGW Budżet Państwa Środki UE	
	Uwzględnienie w dokumentach planistycznych zachowania zieleni szczególnie na terenach gdzie obserwowana jest silna presja zabudowy	Gmina Jedlińsk	brak możliwości określenia całkowitej wysokości kosztów								Środki własne	
	Promowanie zalesień jako alternatywnego sposobu zagospodarowania nieużytków i gruntów nieprzydatnych rolniczo	Gmina Jedlińsk Starostwo Powiatowe	brak możliwości określenia całkowitej wysokości kosztów								Środki własne	

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk
na lata 2024-2027 z perspektywą na lata 2028-2031

Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacunkowe koszty zadania [zł]								Źródła środków	Dodatkowe informacje o zadaniu
			2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031		
	Budowa rozbudowa obiektów infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej jak place zabaw, siłownie plenerowe, wiaty i altany i inne obiekty małej architektury, nasadzenia zieleni, zbiorniki wodne, zagospodarowania terenu, utwardzenia	Gmina Jedlińsk	3 000 000,00 zł								Budżet gminy, budżet państwa fundusze europejskie	Poprawa zasobów infrastruktury na terenie całej gminy poprzez rozbudowę infrastruktury rekreacyjno-turystycznej.
Zagrożenie poważnymi awariami przemysłowymi	Przeciwdziałanie wystąpieniu poważnych awarii oraz uwzględnienie odpowiednich zapisów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz tzw. Decyzjach środowiskowych	Gmina Jedlińsk	brak możliwości określenia całkowitej wysokości kosztów								Środki własne Środki UE	Zadanie ciągłe, realizowane w zależności od możliwości oraz zapotrzebowania
	Edukacja społeczeństwa na rzecz kreowania prawidłowych zachowań w sytuacji wystąpienia zagrożeń środowiska i życia ludzi w tytułu poważnych awarii	Gmina Jedlińsk Starostwo Powiatowe	brak możliwości określenia całkowitej wysokości kosztów								Środki własne	

XI. ZARZĄDZANIE OCHRONĄ ŚRODOWISKA

11.1. Ogólne zasady zarządzania ochroną środowiska

Zarządzanie ochroną środowiska powinno opierać się na następujących zasadach, wynikających z polityki ekologicznej Polski i Unii Europejskiej: przezorności, integracji polityki ekologicznej z politykami sektorowymi, równego dostępu do środowiska przyrodniczego, regionalizacji, uspołecznienia, „zanieczyszczający płaci”, prewencji, stosowania najlepszych dostępnych technik (BAT), subsydiarności, skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej.

Zarządzanie środowiskiem opiera się na wykorzystaniu:

- instrumentów prawnych – ustaw i rozporządzeń, dających odpowiednie kompetencje organom administracji rządowej i samorządowej oraz organom administracji specjalnej
- instrumentów finansowych – opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska, administracyjnych kar pieniężnych, funduszy celowych,
- instrumentów społecznych – współdziałania i partnerstwa, edukacji ekologicznej, komunikacji społecznej,
- instrumentów strukturalnych – strategii i programów wdrożeniowych.

Zarządzanie ochroną środowiska na szczeblu gminy dotyczy zadań własnych oraz koordynacji zadań realizowanych przez jednostki organizacyjne, podmioty gospodarcze – uznanych za ważne dla stanu środowiska naturalnego. W realizacji programu uczestniczą:

- podmioty prowadzące działania organizacyjne i zarządzające programem,
- podmioty uczestniczące w realizacji poszczególnych zadań,
- jednostki kontrolujące realizację programu oraz efekty,
- mieszkańcy, jako końcowy beneficjent programu.

Organem odpowiedzialnym za realizację programu jest Wójt Gminy, który jest zobowiązany do składania cyklicznych raportów Radzie Gminy. Realizacja programu wymaga współdziałania z organami administracji rządowej i samorządowej oraz administracji specjalnej, w kompetencjach której znajdują się sprawy kontroli stanu środowiska.

11.2. Propozycje rozwiązań służących zapobieganiu, ograniczaniu lub kompensacji przyrodniczej negatywnych oddziaływań na środowisko w związku z realizacją projektu POŚ

DZIAŁANIA ŁAGODZĄCE

Są to środki zmierzające do zmniejszenia lub nawet eliminacji negatywnego oddziaływania na element środowiska społecznego lub przyrodniczego.

DZIAŁANIA KOMPENSUJĄCE

Są to działania najczęściej niezależne od przedsięwzięcia inwestycyjnego, których celem jest kompensacja znaczącego niekorzystnego oddziaływania na środowisko, jakie jest spowodowane realizacją tego przedsięwzięcia.

Zgodnie z art. 41 ustawy Prawo ochrony środowiska, projekt kompensacji przyrodniczej może być zawarty w prognozie oddziaływania na środowisko planów, programów i strategii.

Natomiast zgodnie z art. 75 ustawy Prawo ochrony środowiska kompensacja przyrodnicza może być realizowana tylko wówczas, gdy „ochrona elementów przyrodniczych nie jest możliwa”.

Do przedsięwzięć realizowanych w ramach "Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Jedlińsk lata 2024-2027 z perspektywą na lata 2028-2031", które mogą negatywnie oddziaływać na środowisko należą przede wszystkim na etapie budowy inwestycje w zakresie infrastruktury komunalnej: inwestycje wodociągowe i kanalizacyjne, inwestycje dotyczące rozbudowy dróg. Zadania te wykonywane są głównie przez gminę. Negatywne oddziaływanie tych inwestycji na środowisko można ograniczyć do racjonalnego poziomu poprzez dobrze przemyślany wybór lokalizacji, ponieważ skala wywoływanych przez nie przekształceń środowiska zależeć będzie w znacznym stopniu od lokalnych uwarunkowań. Ponadto prawidłowy projekt, uwzględniający potrzeby ochrony środowiska zarówno na etapie budowy jak i w fazie eksploatacji inwestycji pozwoli także ograniczyć te oddziaływania.

Do rozwiązań zapobiegających lub ograniczających ewentualne negatywne oddziaływania na środowisko należą:

- zminimalizowanie konieczności wycinki drzew związanych z nowymi inwestycjami – lokalizacja inwestycji powinna w jak najmniejszym stopniu odbywać się kosztem istniejącego drzewostanu,
- zaplanowanie miejsc do nasadzeń drzew, niekolidujących z planami zagospodarowania przestrzennego,
- zapobieganie powstawaniu oraz niewłaściwemu postępowaniu z powstałymi odpadami w trakcie prowadzenia prac inwestycyjnych oraz w fazie eksploatacji,
- zapobieganie zwiększonej emisji hałasu w związku z prowadzeniem prac – korzystanie z nowoczesnych maszyn w dobrym stanie technicznym, ograniczenie działań do pory dziennej,
- wprowadzania nasadzeń w obszarach o zwieszonym ruchu kołowym, w celu ochrony przed hałasem komunikacyjnym, związanym np. ze zwiększeniem presji turystycznej
- w czasie realizacji inwestycji prawidłowe zabezpieczenie techniczne sprzętu i placu budowy, w tym zwłaszcza w miejscach styku z ekosystemami szczególnie wrażliwymi na zmiany warunków siedliskowych,
- stosowanie odpowiednich technologii, materiałów i rozwiązań konstrukcyjnych,
- prowadzenie kontroli zakładów przemysłowych w zakresie emisji zanieczyszczeń powietrza, ścieków,
- dostosowanie terminów prac do terminów rozrodu zwierząt,
- maskowanie elementów dysharmonijnych dla krajobrazu.

W stosunku do konkretnych inwestycji realizowanych przez gminę należy przewidzieć odrębne działania zapobiegające naruszeniom zasobów środowiskowych. Urząd Gminy prowadzi nadzór nad tymi działaniami. I tak:

- realizacja zadań rozbudowy infrastruktury sieciowej – wodociągowej i kanalizacyjnej- (opracowanie koncepcji budowy zgodnej z warunkami ukształtowania terenu i rzeczywistymi potrzebami długoterminowymi, odpowiednie zabezpieczenie terenu prac ziemnych, właściwe postępowanie ze sprzętem, powstałymi odpadami, przestrzeganie dziennej pory prowadzenia prac, odtworzenie szaty roślinnej naruszonej w czasie budowy),
- realizacja zadań modernizacji i rozbudowy dróg (dopasowanie technologii, zabezpieczenie spływu z nawierzchni jezdni, odpowiednie zabezpieczenie terenu prac ziemnych, odpowiednie zabezpieczenie krzyżujących się instalacji, właściwe

postępowanie ze sprzętem, powstałymi odpadami, przestrzeganie dziennej pory prowadzenia prac, odtworzenie szaty roślinnej naruszonej w czasie budowy, budowy przejść dla zwierząt),

- realizacja zadań termomodernizacji obiektów i wymiany źródeł ciepła (opracowanie technologii, dostosowanie terminów prac do terminów rozrodu zwierząt, korzystanie z nowoczesnych technologii i urządzeń niskoemisyjnych). Działaniem wskazanym przed przystąpieniem do prac termomodernizacyjnych jest ekspertyza ornitologa i chiropterologa stwierdzająca obecność ptaków i nietoperzy lub ich brak w danym obiekcie. W sytuacji stwierdzenia obecności ptaków czy nietoperzy, należy dostosować terminy i sposób wykonywania prac do okresów lęgu, rozrodu lub hibernacji ptaków i nietoperzy, zabezpieczając z wyprzedzeniem szczeliny przed zajęciem ich przez ptaki i nietoperze. Podczas prowadzenia prac inwestycyjnych w takich budynkach należy uzyskać (przed rozpoczęciem prac) zezwolenie, o którym mowa w art. 56 ustawy z dnia 16 kwietnia 2014 r. o ochronie przyrody (tj. Dz. U. 2024., poz. 54 ze zmianami). Po zakończeniu prac należy umożliwić im dalsze gniazdowanie lub zapewnić siedliska zastępcze.

W zależności od rodzaju realizowanej inwestycji może wystąpić konieczność uzgodnień z właściwymi organami ochrony środowiska.

XII. WDRAŻANIE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY JEDLIŃSK

12.1. Środki finansowe na realizację "Programu..."

Na wdrażanie programu ochrony środowiska mogą być przeznaczone:

- środki własne,
- kredyty i pożyczki udzielane w bankach komercyjnych,
- kredyty i pożyczki o oprocentowaniu preferencyjnym udzielane przez instytucje wspierające rozwój gmin i powiatów,
- obligacje,
- dotacje z funduszy krajowych i zagranicznych.

Podstawowymi źródłami środków zewnętrznych, z których mogą korzystać samorządy dla realizacji programów ochrony środowiska to:

- Budżet Państwa,
- Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (Narodowy, Wojewódzki),
- Fundusze UE,
- Fundacje i fundusze wspierające ochronę środowiska.

ŚRODKI WŁASNE SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

Do uzyskania niektórych dotacji konieczne jest zainwestowanie w przedsięwzięcie własnych środków na wymaganym poziomie.

NARODOWY FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ W WARSZAWIE

Celem działalności Narodowego Funduszu jest finansowe wspieranie inwestycji ekologicznych o znaczeniu i zasięgu ogólnopolskim i ponadregionalnym oraz zadań lokalnych, istotnych z punktu widzenia potrzeb środowiska.

Narodowy Fundusz prowadzi samodzielną gospodarkę finansową, działając na podstawie ustawy Prawo ochrony środowiska i zgodnie z unijną zasadą „zanieczyszczający płaci”. Czerpie przychody głównie z opłat i kar za korzystanie ze środowiska, opłat eksploatacyjnych i koncesyjnych, opłat sektora energetycznego, opłat wynikających z ustawy o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji oraz ze sprzedaży jednostek przyznanej emisji gazów cieplarnianych.

Narodowy Fundusz zapewnia wykorzystanie funduszy zagranicznych, przeznaczonych na ochronę środowiska, m.in. z Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Programu LIFE+, Norweskiego Mechanizmu Finansowego i Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

Wpływy uzyskane przez Polskę w międzynarodowych transakcjach sprzedaży uprawnień do emisji dwutlenku węgla w ramach Protokołu z Kioto, zasilają System zielonych inwestycji (GIS - Green Investment Scheme), który wspiera inwestycje z zakresu ochrony klimatu i redukcji emisji gazów cieplarnianych.

Dofinansowanie przedsięwzięć odbywa się przez udzielanie:

- zwrotnych oprocentowanych pożyczek,
- bezzwrotnych dotacji, w tym:
 - dopłaty do oprocentowania kredytów bankowych,
 - dokonywanie częściowych spłat kapitału kredytów bankowych,

- dopłaty do oprocentowania lub ceny wykupu obligacji,
- dopłaty do demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji.

Główną formą dofinansowania działań przez NFOŚiGW są oprocentowane pożyczki i dotacje. Planowanie i realizacja dofinansowania przedsięwzięć odbywa się, zgodnie z preferencjami, wg listy programów priorytetowych. Jako priorytetowe traktuje się w szczególności te przedsięwzięcia, których realizacja wynika z konieczności wypełnienia zobowiązań Polski wobec Unii Europejskiej.

Szczegółowe informacje można uzyskać pod adresem: nfosigw.gov.pl.

WOJEWÓDZKI FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ W WARSZAWIE

Rolą wojewódzkiego funduszu jest wspieranie finansowe przedsięwzięć proekologicznych. W każdym województwie WFOŚiGW przygotowują na wzór NFOŚiGW corocznie listy zadań priorytetowych, które mogą być finansowane z ich środków oraz zasady i kryteria, które będą obowiązywać przy wyborze zadań do realizacji.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej dofinansowuje pożyczki z opcją częściowego umorzenia i dotacje na realizację zadań dotyczących:

- ✓ ochrony wód
- ✓ gospodarki wodnej
- ✓ ochrony powietrza
- ✓ ochrony powierzchni ziemi
- ✓ przeciwdziałania nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska
- ✓ edukacji ekologicznej
- ✓ ochrony przyrody
- ✓ monitoringu środowiska

W latach 2018-2029 realizowany jest program **Czyste Powietrze**, który stwarza możliwość uzyskania wsparcia finansowego przez osoby fizyczne, właścicieli domów jednorodzinnych na: wymianę starych źródeł ciepła (pieców i kotłów na paliwa stałe) oraz zakup i montaż nowego źródła ciepła, spełniających wymagania programu,

- docieplenie przegród budynku,
- wymianę stolarki okiennej i drzwiowej,
- montaż lub modernizację instalacji centralnego ogrzewania i ciepłej wody użytkowej,
- instalację odnawialnych źródeł energii (kolektorów słonecznych i instalacji fotowoltaicznej),
- montaż wentylacji mechanicznej z odzyskaniem ciepła.

Dla osób fizycznych uruchomiony jest Program priorytetowy **Mój prąd** – program polega na wsparciu w formie dotacji (do 50%, nie więcej niż 6 000 zł) rozwoju mikroinstalacji fotowoltaicznych (PV).

- **Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych**

Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych (RFIL) to program, w ramach którego rządowe środki trafiają do gmin, powiatów i miast w całej Polsce na inwestycje bliskie ludziom (np. budowę żłobków, przedszkoli czy drogi). Wsparcie jest bezzwrotne i pochodzi z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19.

- *Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych*

Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych ma na celu zwiększenie skali inwestycji publicznych realizowanych przez gminy, powiaty i miasta lub ich związki w całej Polsce. Wsparcie dotyczy wielu dziedzin życia społecznego i gospodarczego, w tym również działań i inwestycji w obszarze energetyki i odnawialnych źródeł energii.

- *Program Stop Smog*

Program przeznaczony jest dla osób ubogich energetycznie, którzy są właścicielami lub współwłaścicielami budynków mieszkalnych jednorodzinnych oraz gmin realizujących przedsięwzięcia niskoemisyjne w budynkach jednorodzinnych wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy. Gmina w ramach zaplanowanego przedsięwzięcia może ująć te dwie grupy budynków. Program obsługiwany jest przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

- Środki Unii Europejskiej, dostępne w ramach m.in. *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2021-2027*

Obecnie trwają prace nad zakończeniem ustaleń dotyczących nowych Wieloletnich ram finansowych Unii Europejskiej na lata 2021-2027, w których zostaną określone nowe zasady przydziału środków z funduszy na poszczególne kraje oraz obszary. Ogromny nacisk położony zostanie na działania oparte o OZE w takich dziedzinach jak gospodarka odpadami, gospodarka o obiegu zamkniętym, przystosowanie się do zmiany klimatu oraz niska emisja.

XIII. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM

Ogólne informacje o gminie

- Gmina leży w centralnej części Polski, w powiecie radomskim, na osi drogi ekspresowej Nr 7 Warszawa – Radom - Kraków. Graniczy bezpośrednio z gminami: Stara Błotnica, Stromiec, Głowaczów, Zakrzew, Jastrzębia i Przytyk. W skład gminy wchodzi 31 sołectw. Powierzchnia gminy wynosi 138,8 km² (13 872 ha). Ludność gminy to 14 574 mieszkańców (stan na 31.12.2023), gęstość zaludnienia wynosi około 105,1 osoby/km².
- Gminę Jedlińsk cechuje rozwój działalności pozarolniczej oraz rozwój budownictwa mieszkaniowego zaś położenie przy drodze ekspresowej Nr 7 sprzyja powstawaniu podmiotów gospodarczych zajmujących się produkcją, handlem oraz w coraz większym stopniu świadczeniem usług. Gmina przestaje być rejonem typowo rolniczym.
- Na terenie gminy Jedlińsk przeważają gleby brunatnoziemne – brunatne (właściwe i wylugowane) oraz gleby płowe wytworzone z piasków słabogliniastych i gliniastych oraz żwirów. Część gleb powstała z glin zwałowych ciężkich oraz z glin, pyłów i iłów.
- Głównymi elementami sieci hydrograficznej gminy jest rzeka Radomka i jej lewostronny dopływ Tymianka oraz Mleczna (część wschodniej granicy gminy). Wody powierzchniowe uzupełniają małe starorzecza, bagienne oczka śródlęśne oraz stawy rybne. Geologicznie wody podziemne związane są z utworami: czwartorzędowymi, kredowymi i jurajskimi. Zasadnicze znaczenie dla zaopatrzenia w wodę ma poziom kredowy, a następnie górnójurajski.
- Teren gminy charakteryzuje się niską zasobnością w lasy. Całkowity obszar leśny to zaledwie 1996,68 ha (14,3% obszaru gminy). Zbiorowiska łąkowe i pastwiskowe występują głównie w dolinach mniejszych rzek i obniżeniach terenu. Są one siedliskiem wielu gatunków roślin łąkowych i murawowych. Na terenie gminy Jedlińsk nie występują elementy środowiska przyrodniczego, które objęte zostały formami ochrony poza pomnikami przyrody oraz użytkami ekologicznymi.

Wpływ istniejącej infrastruktury na stan środowiska

W zakresie istniejącej infrastruktury, która może mieć wpływ na stan środowiska przyrodniczego (szczególnie na jakość wód powierzchniowych i podziemnych) należy zwrócić uwagę na funkcjonującą oczyszczalnię ścieków oraz przydomowe oczyszczanie ścieków. Innym elementem wpływającym na stan środowiska przyrodniczego są eksploatowane ujęcia wód podziemnych, ze względu na występujące obszary GZWP.

W gminie planowana jest rozbudowa sieci gazowej, która przyczyni się do poprawy stanu powietrza.

Aktualnie obszarami interwencji na terenie gminy, czyli obszarami stwarzającymi nadal problemy środowiskowe są: wody powierzchniowe, zasoby przyrodnicze, powietrze atmosferyczne, klimat akustyczny, infrastruktura kanalizacyjna, gospodarka odpadami.

Na podstawie wskazanych obszarów interwencji dla gminy określono cele ekologiczne, które powinny być realizowane w następujących kierunkach interwencji:

Ochrona klimatu i jakości powietrza

- Zagrożenia hałasem
- Pola elektromagnetyczne
- Gospodarowanie wodami
- Gospodarka wodno-ściekowa
- Zasoby geologiczne
- Gleby
- Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów
- Zasoby przyrodnicze
- Zagrożenie poważnymi awariami przemysłowymi

Głównymi priorytetami (w perspektywie do roku 2031) dla gminy są:

- Poprawa stanu środowiska na terenie gminy Jedlińsk w poszczególnych jego obszarach interwencji
- Przyjazny środowisku naturalnemu rozwój gospodarczy gminy Jedlińsk

Gmina po dwóch latach wdrażania opracowanej strategii ochrony środowiska będzie zobowiązana do sporządzenia Raportu z realizacji Programu Ochrony Środowiska, w którym zostaną przeanalizowane podejmowane działania i określony zostanie stan realizacji założonych celów. Program ochrony środowiska jest zatem dokumentem, który w sposób stały będzie wspomagać ochronę środowiska na terenie gminy Jedlińsk, a także będzie stanowił podstawę do ubiegania się o dofinansowania na inwestycje prośrodowiskowe.